อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นายเฉียบ โกมารกุล ณ นคร

ณ ฌาปนสถานวัดประยุรวงศาวาส ธนบุรี

วันจันทร์ที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2518

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงแด่

คุณหญิงโสภาพรรณ โกมารกุลมนตรี

ศาสตราจารย์นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประดิษฐ์ ตัณสุรัต

คุณสุธากร ศาสตรี

และทุกท่านที่กรุณาเขียนคำไว้อาลัย

ขอกราบขอบพระทัย กราบขอบพระคุณอย่างสูงแด่

ทุกท่านที่ได้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรม

มาร่วมบำเพ็ญกุศลตลอดสัตมวาร และให้เกียรติ

มาในงานฌาปนกิจศพ นายเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร

อีกทั้งขอประทานอภัยในสิ่งบกพร่องทั้งมวล

คำนำ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ คุณเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส วันที่ 23 มิถุนายน 2518 คุณเปรมจิตต์ โกมารกุล ณ นคร ได้แสดงความจำนงที่จะจัดพิมพ์หนังสือเป็นอนุสรณ์แจกเป็นบรรณาการในงานครั้งนี้ โดยมีความประสงค์จะได้บทความเกี่ยวกับโรคหัวใจ และบทความอันเป็นวิทยาการแพทย์สำหรับประชาชนที่จะเป็นประโยชน์และเกิดความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ท่านผู้วายชนม์ด้วย ข้าพเจ้าได้อนุญาตให้นำบทความตีพิมพ์ได้ตามประสงค์ด้วยความปิติยินดีอย่างยิ่ง และขออนุโมทนาในกุศลกรรมอันดียิ่งในครั้งนี้ด้วย

เรื่องความเจ็บไข้ได้ป่วยและเรื่องของสุขภาพอนามัย ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เพียงแพทย์หรือผู้มีหน้าที่ในวงการแพทย์จะต้องรู้ แต่เป็นเรื่องที่บุคคลทั่วไปควรจะได้เรียนได้รู้และได้เข้าใจในเรื่องตนเอง และเรื่องความเจ็บป่วยของตนด้วย เพราะการเกิด แก่ เจ็บ และตายเป็นเรื่องของทุกคน จึงเป็นเรื่องที่จะละเว้นให้ได้รู้ถึงความแท้จริงเหล่านั้นเสียมิได้ เรื่องต่าง ๆ ที่ได้ตีพิมพ์ขึ้นนี้ ได้เขียนขึ้นสำหรับเป็นความรู้ของประชาชนทั่วไป จึงได้เขียนด้วยภาษาเขียนอย่างง่าย ๆ ไม่มีศัพท์ทางเทคนิคของวิชาแพทย์เขียนไว้ให้เข้าใจยุ่งยากแต่อย่างใด ผู้ใดได้อ่านก็จะเข้าใจได้ดี

ขอให้อานิสงส์แห่งกุศลกรรมครั้งนี้ รวมทั้งคุณงามความดีทั้งมวลที่ คุณเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร ได้บำเพ็ญตลอดมาตลอดชีวิตที่มีอยู่นั้น จงเป็นพลาปัจจัย บันดาลให้คุณเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร ประสบแต่ความสุขสงบ เกษมสำราญ แห่งวิญญาณ ในสัมปรายภพโดยทุกประการ

เสนอ อินทรสุขศรี

(ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี)

คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล

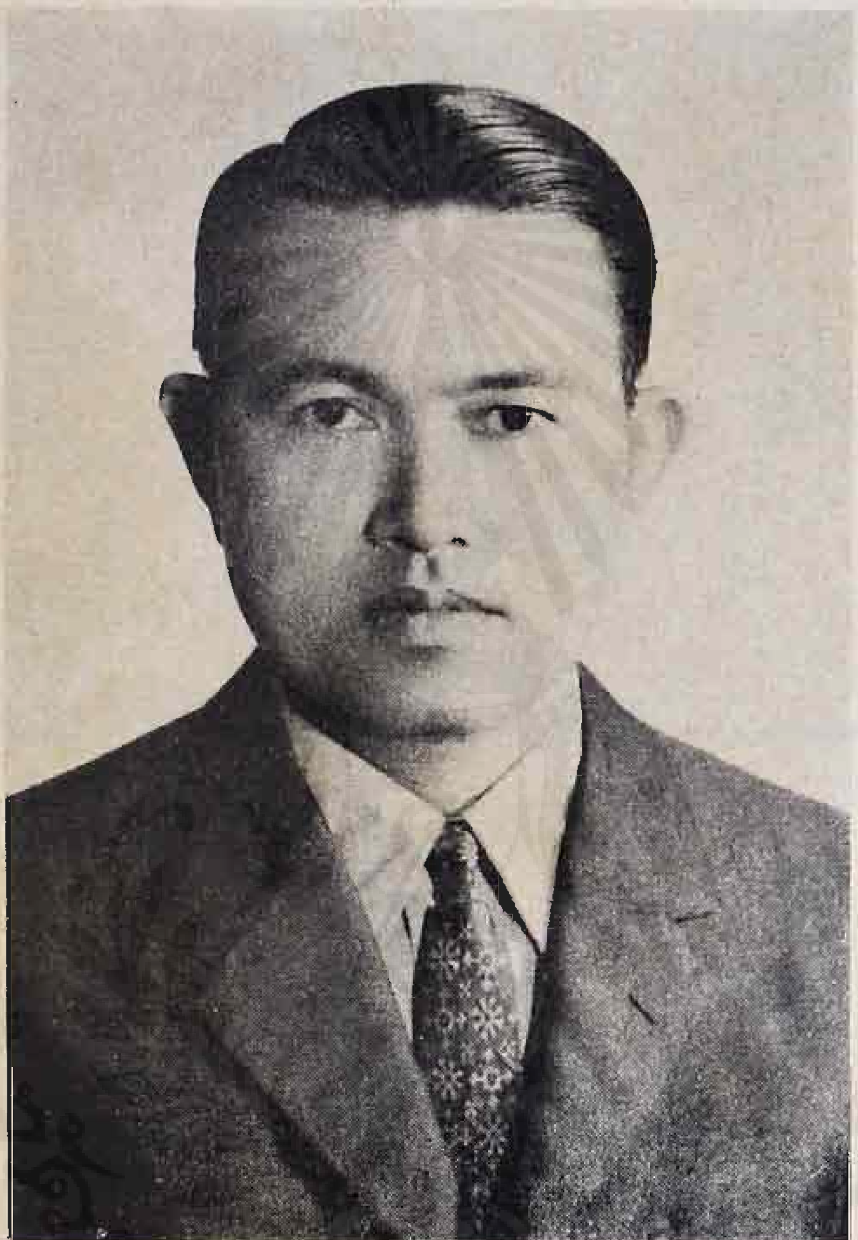
คำปรารภ

ประวัติและบรรณานุสรณ์เล่มนี้ ได้รวบรวมจัดทำขึ้นเพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งเกียรติประวัติคุณงามความดีทั้งในด้านหน้าที่การงานและส่วนตัว ที่พี่เฉลียบโกมารกุล ณ นคร ได้ประกอบไว้ตลอดชั่วชีวิตของเธอ หากสารัตถะประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้จะพึงเกิดมีขึ้นเพียงใด ขออุทิศกุศลผลบุญนั้นให้กับพี่เฉลียบ โกมารกุล ณ นคร และในวาระสุดท้ายที่พี่เฉลียบ โกมารกุล ณ นคร ได้จากไปโดยไม่มีวันกลับ ขออานุภาพแห่งคุณงามความดีที่เธอได้ประกอบไว้ และด้วยอำนาจแห่งกุศลผลบุญทักษิณานุปทานอันได้บำเพ็ญอุทิศแล้ว จงเป็นพลังปัจจัยดลบันดาลให้วิญญาณของ พี่เฉลียบโกมารกุล ณ นคร ได้ประสบสุขในสัมปรายภพ โดยสมบูรณ์ทุกประการ เทอญฯ

สรรพสัตว์ เกิดแล้ว ต้องตาย
การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก ย่อมเป็นทุกข์
ความอาลัยรักสุดที่จะบรรยายเป็นอักษร
น้องขอแสดงความอาลัยด้วยการกตเวทีชั่วชีวิต

เปรมจิตต์ โกมารกุล ณ นคร

23 มิ.ย. 18

นายเฉียบ โกมารกุล ณ นคร

ชาตะ 18 มิถุนายน 2471

มรณะ 16 มีนาคม 2518

ทำบุญสัตมวาร 22 มี.ค. 2518

คุณเฉียบ โกมารกุล ณ นคร

ลูกโจ เปรมจิตต์ ลูกเจี๊ยบ

วันเปิดบริษัท 5 ธ.ค. 2510
ท่านเจ้าคุณเทพสิทธิมุนี วัดมหาธาตุ
เฉียบ โกมารกุล ณ นคร
เปรมจิตต์ โกมารกุล ณ นคร

ถ่ายร่วมกับพนักงานชุดก่อตั้ง

ที่เวียตนาม 18 พ.ย. 2514

รับน้ำพระพุทธมนต์จากท่านอาจารย์

ประวัตินายเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร

นายเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร เป็นบุตรหลวงอำนาจนทีสฤษดิ์ (ฉิน โกมารกุล ณ นคร) กับนางอำนาจนทีสฤษดิ์ (เพิ่ญ โกมารกุล ณ นคร) เกิดวันจันทร์ที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2471 ที่อำเภอเกาะหลัก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีพี่น้องรวมทั้งหมด 12 คน คือ

1. นางเฉนียน	โกมารกุล ณ นคร	
2. นายฉาน	โกมารกุล ณ นคร	(ถึงแก่กรรม)
3. นายฉลาม	โกมารกุล ณ นคร	(ถึงแก่กรรม)
4. นางเฉลิมศรี	ผาสุก	(ถึงแก่กรรม)
5. เรือเอกศิริโรจน์	โกมารกุล ณ นคร	ร.น.
6. นายเฉลียบ	โกมารกุล ณ นคร	(ถึงแก่กรรม)
7. นางโฉมฉาย	วิเศษประสิทธิ์	
8. นายฉมวก	โกมารกุล ณ นคร	
9. นายฉนาก	โกมารกุล ณ นคร	
10. นายชนัก	โกมารกุล ณ นคร	
11. นางเฉิดฉิน	พงษ์ไชยกุล	
12. นายชายน้อย	โกมารกุล ณ นคร	

การศึกษา การศึกษาเบื้องต้นต้องโยกย้ายตามบิดาซึ่งรับราชการต่างจังหวัด หลายแห่ง สำเร็จชั้นมัธยมบริบูรณ์ที่โรงเรียนราชสิมาวิทยาลัย เข้ามาศึกษาต่อที่กรุงเทพมหานคร เมื่อ พ.ศ. 2489 ณ โรงเรียนพณิชยการพระนคร สำเร็จหลักสูตรประโยคอาชีวศึกษาชั้นสูง แผนกพณิชยการ เป็นผู้มีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างดี

ครอบครัว ได้สมรสกับนางสาวเปรมจิตต์ ชูโต บุตรีพันตรีแถม ชูโต และนางประคอง ชูโต เมื่อ พ.ศ. 2495 มีบุตรธิดา 2 คน คือ

1. นางสาวศิวาพร โกมารกุล ณ นคร นิสิตชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. นายเลอพันธ์ โกมารกุล ณ นคร นักศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเพาะช่าง

หน้าที่การงาน เมื่อสำเร็จการศึกษาได้เข้าทำงานบริษัทหลายแห่ง

1. บริษัท เชริ่งกรุงเทพ จำกัด
2. ธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา
3. บริษัท เดินอากาศไทย จำกัด
4. ห้างโอเรียนแตล แมชินเนอรี่สโตร์
5. หน่วยประสานงานยูซ่อมกรมวิเทศสหการ
6. บริษัท ล๊อกซ์เล่ย์ (กรุงเทพ) จำกัด
7. บริษัท กมลสุโกศล จำกัด
8. บริษัท ไทยยูไนเต็ด อินยิเนียส์ แอนคอนแทรกเตอร์ จำกัด

นายเฉียบ โกมารกุล ณ นคร เป็นผู้มีความมานะพยายามในการทำงาน งานสุดท้ายได้จัดตั้งบริษัท คอทท์ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด ขึ้นประกอบธุรกิจการค้าส่วนตัว เมื่อ พ.ศ. 2510 จนถึงปัจจุบัน

นายเฉียบ โกมารกุล ณ นคร ชอบการทำบุญ การกุศล ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต เป็นคนสนุกสนาน ร่าเริง สุภาพ เรียบร้อย ใจคอกว้างขวาง โอบอ้อมอารี เปี่ยมไปด้วยเมตตาจิต ช่วยเหลือญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และบริวารอยู่เป็นนิจ จึงเป็นผู้ที่มีเพื่อนฝูงมาก และรักใคร่นับถือ จนวาระสุดท้ายแห่งชีวิต ถึงแก่กรรมอย่างกระทันหันด้วยอาการอันสงบ เมื่อวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2518 คำนวณศิริมายุได้ 46 ปี 8 เดือน 26 วัน

แพทย์ลงความเห็นว่าหัวใจวายโดยเฉียบพลัน การจากไปอย่างกระทันหันโดยมิได้รักษาพยาบาล และรู้ตัวมาก่อน จึงยังความวิปโยคเศร้าโศก อย่างหนักแก่ครอบครัว และญาตมิตรทั้งใกล้ไกล

ขอกุศลแห่งความดีทั้งหลายที่ นายเฉียบ โกมารกุล ณ นคร ได้บำเพ็ญในภพนี้ จงบันดาลให้ดวงวิญญาณของ นายเฉียบ โกมารกุล ณ นคร ไปสู่สุขคติในทิพยสถาน ได้เสวยทิพย์สมบัติบนสรวงสวรรค์ เกษมสันต์ในสัมปรายภพ ตามควรแก่วิสัย

อาลัยรักและระลึกถึงยิ่ง

จ า ก

คณะครูอาจารย์ และศิษย์เก่านักเรียนราชสีมาวิทยาลัย รุ่น 86–87–88

คุณเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร เป็นศิษย์เก่านักเรียนราชสีมาวิทยาลัย จังหวัดนครราชสีมา ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนนี้เมื่อเยาว์วัย และสำเร็จการศึกษาจากสถาบันแห่งนี้ เมื่อ พ.ศ. 2487 ข่าวอันน่าสลดใจเป็นอย่างยิ่งของครูอาจารย์ และเพื่อนร่วมรุ่นที่ได้สูญเสียเพื่อนที่รักยิ่งในรอบปี 2518 ไปอีกหนึ่งคน เป็นผู้ริเริ่มกำเนิดการรวมกลุ่มรุ่นทั้งสามนี้ขึ้นมาร่วม 6–7 ปี เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และส่งเสริมการศึกษา ตลอดทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อพี่น้องชาวโคราช จนชื่อเสียงของรุ่นได้แผ่ขจรเกียรติทั่วจังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้หนึ่งที่ได้ยอมอุทิศตัวตลอดทั้งทุนทรัพย์ในการช่วยเหลือโรงเรียนตลอดมา ไม่ว่าจะเป็นทุนการศึกษา หรือเงินช่วยสังสรรค์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์แก่หมู่ชนงานต่าง ๆ ที่จัดในกรุงเทพ หรือต่างจังหวัด จะขาดเขาผู้นี้มิได้เลย

เฉลียบเป็นคนรักงาน รักเพื่อนมากพอ ๆ กัน เป็นผู้ที่เอาการเอางานอย่างจริงจัง สำหรับในด้านเพื่อนฝูง เฉลียบก็เป็นที่ชอบพอรักใคร่ของเพื่อน ๆ เฉพาะอย่างยิ่งเพื่อนร่วมรุ่นเดียวกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะเฉลียบเป็นคนใจคอกว้างขวาง โอบอ้อมอารี มีเมตตากรุณา รักเพื่อนฝูง เป็นคนเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว

เฉลียบมาด่วนจากไปเสียแต่เมื่ออายุยังไม่ถึงวัยชราเกินควร ยังแข็งแกร่ง สง่าผ่าเผยสมกับเป็นชายชาตรี จึงเป็นที่น่าเสียดาย แต่สังขารการเกิดแก่เจ็บตายไม่มีอะไรจะช่วยได้ เป็นกฎธรรมดาของโลก

ความตายนั้นเป็นภาวะที่ทุกคนต้องประสพ ไม่มีผู้ใดสามารถเลี่ยงพ้นความตายไปได้ แต่รู้ถึงความจริงเช่นนั้น บรรดาผู้ใกล้ชิด เคยสนิทสนมคุ้นเคยกับคุณเฉลียบมา ซึ่งในจำนวนนี้มีครูอาจารย์ และเพื่อนรักร่วมรุ่นรวมอยู่ด้วย ก็เว้นเสียมิได้ที่จะเศร้าใจ เสียดายและอาลัย เพราะคนดีนั้น เมื่ออยู่ที่ไหนก็มีแต่ผู้เคารพรัก เมื่อจากไปก็มีแต่ผู้อาลัย

ขออำนาจกุศลบุญราศีซึ่ง คุณเฉลียบ โกมารกุล ณ นคร ได้บำเพ็ญไว้ด้วยดีแล้วในปัจจุบันชาตินี้จงเป็นผลสนองให้คุณเฉลียบได้ไปสู่สุขคติ และประสบสุขตามควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพนั้นเถิด.

คณะครูอาจารย์

ศิษย์เก่านักเรียนราชสีมาวิทยาลัย รุ่น 86–87–88

จังหวัดนครราชสีมา

คำไว้อาลัย

16 มีนาคม 2518 เป็นวันที่พวกเราต้องสูญเสียเพื่อนรักไปอีกคนหนึ่ง การจากไปอย่างไม่มีวันกลับของ เฉลียบ โกมารกุล ณ นคร ด้วยโรคหัวใจวายโดยกระทันหันท่ามกลางความเศร้าโศกเสียใจของทุก ๆ คน เฉลียบ เป็นบุคคลที่เข้มแข็งทั้งกายและใจสมชื่อของเขา เสียงของ เฉลียบยังกังวานอยู่ในหูของเพื่อน ๆ ทุกคน แต่ต่อนี้ไปเราจะไม่ได้ยินเสียงของ เฉลียบ อีกต่อไปชั่วกัลปวสาน สิ่งที่เหลือทิ้งไว้ คือ ชื่อเสียงและความดีที่เขาได้พยายามสร้างสมไว้

ตลอดระยะเวลาที่ เฉลียบ ยังมีชีวิตอยู่ ได้พยายามสร้างฐานะด้วยลำแข้งของตนเองจนประสบความสำเร็จ ให้ความอบอุ่นต่อครอบครัวอย่างดียิ่ง ให้การศึกษาแก่บุตรธิดาอย่างดีเลิศ ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน ๆ ด้านสังคมและการกุศลด้วยความเข้มแข็ง

ขอให้อำนาจแห่งกุศลผลบุญที่ เฉลียบ ได้สร้างไว้ช่วยให้วิญญาณของเฉลียบ จงไปสู่สุคติในสัมปรายภพดังเจตจำนงสมปรารถนาทุกประการ

บุญมา พึ่งทอง

บริษัท บุญมามูฟวิ่งแอนด์สโตเรจ จำกัด

นายกสมาคมนักเรียนเก่าพณิชยการ

อาลัยถึงเพื่อน

มรณกรรมของ เฉียบ โกมารกุล ณ นคร ยังความตระหนกตกใจเศร้าสลด แก่บรรดาเพื่อนร่วมรุ่นอย่างสุดซึ้ง เพราะไม่คาดฝันว่า เฉียบจะจากไปอย่างกระทันหันโดยมิได้เจ็บไข้ล้มหมอนนอนเสื่อ ให้ภรรยา บุตรธิดาและญาติมิตรได้เยียวยาดูใจกันอย่างนี้ เฉียบจากไปในวัยที่เต็มไปด้วยความแข็งแกร่งทั้งร่างกาย สติปัญญา ในการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับหน้าที่กิจการงานส่วนตน และกำลังสร้างความหวังให้กับครอบครัว ให้เป็นที่รุ่งเรืองมั่นคงสืบไป

เฉียบเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนฝูง มีอัชฌาสัยอันดี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือเพื่อน ๆ ทุกคน ในงานประชุมแต่ละครั้ง เฉียบไม่เคยขาด คุยสนุกสนาน ร่าเริงและเฮฮาในกลุ่มเพื่อนเสมอมา จะเห็นได้จากวันที่เพื่อนร่วมรุ่นได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพสวดพระอภิธรรมศพให้กับเฉียบ เมื่อ 22 มีนาคม 2518 เพื่อนร่วมรุ่นทุกท่านได้พร้อมใจกันไปร่วมในพิธีมากมาย มากกว่าการร่วมชุมนุมพบปะสังสรรค์ระหว่างเพื่อนที่เคยกระทำกันเสียอีก หากวิญญาณของเพื่อนจะสถิตย์อยู่ ณ สถานใด ขอได้รับทราบถึงความอาลัยและเสียดายกับการสูญเสียเพื่อนรักอย่างกระทันหัน จากเพื่อนร่วมรุ่นทุกท่าน

ใจหาย เมื่อนึกว่า ตั้งแต่นี้ไปเมื่อจะมีงานประชุมรุ่นครั้งใด เราจะไม่มีเฉียบเพื่อนรักร่วมรุ่นของเรารวมอยู่ด้วยเช่นทุกครั้ง เราขาดผู้ที่จะสร้างบรรยากาศความสนุกสนานเฮฮาให้กับเพื่อน ๆ ขาดกำลังสนับสนุนในงานร่วมชุมนุมรุ่นไป

ในโอกาสที่จะมีงานฌาปนกิจศพ เฉียบเพื่อนรัก ในวันนี้ ขออธิษฐานให้กุศลผลบุญ ที่เฉียบได้สร้างสมไว้รวมทั้ง บรรดาญาติมิตร ภรรยา บุตรธิดา อุทิศให้ จงเป็นปัจจัยและผลานิสงส์ บันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของ เฉียบเพื่อนรัก จงประสบสุขคติในสัมปรายภพทุกประการ เทอญ.

ไชแสง กำเนิดมี

ประธานรุ่น พพน. 91

ปี 2518

อาลัยเพื่อน

ได้ทราบข่าวกระทันหันว่า เฉลียบตายแล้วด้วยโรคหัวใจ เราใจหายเพราะเพิ่งพบกันเมื่อไม่กี่วันนี้เอง ทำไมถึงเป็นอย่างนี้ เฉลียบเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อน ๆ ยินดีช่วยเหลือเพื่อน ขอให้เป็นเพื่อนเถอะ เฉลียบยินดีเสมอ เฉลียบเป็นคนอารมย์สนุก เราและเพื่อน ๆ ยังจำเสียงหัวเราะของเขาได้ดี เมื่อใดในหมู่เพื่อนฝูงมีเรื่องทะเลาะหรือไม่เข้าใจกัน เฉลียบจะเป็นผู้คอยไกล่เกลี่ยและพยายามทำเรื่องร้ายให้เป็นดี แล้วทุกอย่างก็ลงเอยด้วยดี

บัดนี้ เฉลียบได้จากพวกเราไปแล้วและทิ้งความทรงจำต่าง ๆ ไว้ให้เพื่อน ๆ ระลึกถึง ขอให้เฉลียบจงไปสู่สุขคติเถิด ความดีของเฉลียบนั้น เพื่อน ๆ ไม่ลืมหรอก

อาทร จารุสมิต

วิลลา ฟลอร่า

ระลึกถึงคุณเฉลียบ

คุณเฉลียบมีเพื่อนฝูงมากไม่แพ้ใคร ตั้งแต่เพื่อนนักเรียน เพื่อนร่วมงานร่วมสโมสร พ่อค้าและในวงสังคม ข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นเพราะความเป็นผู้มีน้ำใจรักใคร่เอื้อเฟื้อ มองผู้อื่นในแง่ดีไว้ก่อนด้วยจิตใจที่เปิดเผยสุจริตมาแต่เด็ก

ประวัติการทำงานของคุณเฉลียบ ในระยะเริ่มแรกเริ่มจากวงธุรกิจด้านต่างประเทศ ผ่านงานธนาคารศรีอยุธยา บริษัทเดินอากาศไทย บริษัทเชริงผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เภสัชกรรมของเยอรมันนี ห้างโอเรียนแตล แมชินเนอรี่สโตร์ หน่วยประสานงานยูซ่อมของกรม วิเทศ-สหการ แต่ก็ประสบความรุ่งเรืองไม่มากเท่าที่ควร ทั้งบุคคลิกนิสัยใจคอดี ความรู้ทั่วไปโดยเฉพาะภาษาอังกฤษใช้งานได้ดี และมีอัธยาศรัยเป็นที่สบใจเข้ากันได้ดีกับผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ซึ่งก็อาจเป็นเพราะคุณเฉลียบมิใช่บุคคลประเภทใฝ่แต่ความก้าวหน้าของตนเอง ตรงกันข้าม เป็นผู้เกื้อกูลผู้อื่น สละเวลาส่วนตัวมิน้อยให้กับเรื่องของมิตรสหาย ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และการคบหาสมาคมเป็นคนสปอร์ตไม่เห็นแก่ตัว พูดอยู่เสมอว่า--ชีวิตคนเรามีหลายอย่างที่สำคัญไม่น้อยกว่าเรื่องเงินทอง

คุณเฉลียบก้าวหนักเข้ามาในวงการจำหน่ายเครื่องปรับอากาศทำความเย็น เริ่มต้นที่แผนกแคเรียร์ของบริษัท ล๊อกเล่ย์เครื่องเย็น ต่อมาเข้ามาเป็นหัวหน้าแผนกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ "ย.อ." ที่บริษัทกมลสุโกศล จำกัด จนในปี พ.ศ. 2510 ได้ก่อตั้งกิจการของตัวเองในชื่อ บริษัท คอทท์ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด เป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องปรับอากาศ ตู้เย็น เครื่องใช้ไฟฟ้าของหลายยี่ห้อ อาทิเช่น ยอ ซันโย แอดมิรัล บริการติดตั้งซ่อมและสั่งสินค้าต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายด้วย บริหารดำเนินงานมาด้วยดี จนถึงวันถึง

แก่กรรม ถึงแม้จะมิใช่เป็นบริษัทใหญ่ แต่ก็ได้รับความเชื่อถือจากลูกค้า บริษัทผู้ส่งสินค้าให้ วงการเงินการธนาคาร ไม่เคยมีประวัติเสียหายโดยเฉพาะการผิดสัญญานัดหมาย

ข้าพเจ้าได้รู้จักคุณเฉลียบเป็นส่วนตัวในราวปี พ.ศ. 2495 ต่อมาได้ร่วมงานกันที่บริษัทล็อกเล่ย์เครื่องเย็น จำกัด และก็ได้คบหาสมาคมใกล้ชิดกันตลอดมา ได้มีโอกาสรู้จักมิตรสหายของคุณเฉลียบมากหน้า ได้ยินแต่คำกล่าวขวัญถึงด้านดีทั้งสิ้น เพื่อนเก่ายังคบกันสนิทสนม ผู้รู้จักใหม่ในวงงานส่วนใหญ่ก็มาคบรักใคร่เป็นเพื่อนส่วนตัว สาเหตุสำคัญก็น่าจะเป็นเพราะคุณเฉลียบเป็นสุภาพบุรุษและมีความเป็นผู้ดีประจำตัวนั่นเอง

คุณเฉลียบมีสุขภาพดีมาตลอด แม้ในระยะหลังซึ่งเข้าวัยกลางคนและโอกาสพักผ่อนออกกำลังกายน้อยลงเพราะภาระด้านการงานครอบครัวและสังคม อาจเป็นเพราะยังรู้สึกแจ่มใสสดชื่นหลังจากงดบุหรี่และดื่มสุราโดยเด็ดขาด จึงละเลยการพบนายแพทย์ตรวจสอบสุขภาพ โรคประจำตัวเท่าที่ทราบมีแต่ความดันโลหิตต่ำ ซึ่งก็อาจเป็นสาเหตุการเสียชีวิตโดยกระทันหันได้

จากความสนิทสนมคุ้นเคยมาด้วยตนเองกว่า 20 ปี และการพบปะกับมิตรสหายของคุณเฉลียบ ข้าพเจ้าสามารถกล่าวแทนในนามเพื่อนและผู้รู้จักคุ้นเคยที่ร่วมงานติดต่อค้าขายและเพื่อนสมาชิกสโมสรสีลมได้เต็มปากว่า ทุกคนรักอาลัยคุณเฉลียบทั้งในเรื่องน้ำใจอัธยาศรัยที่ได้คบหาพึ่งพาและในด้านความเป็นคนเพรียบพร้อมสมบูรณ์ผู้หนึ่ง ขอตั้งความหวังว่าคุณเฉลียบจะประสบความสุขสงบในสัมปรายภพตลอดไป

สุธากร ศาสตรี

ไว้อาลัย

พี่เฉลียบ โกมารกุล ณ นคร

ขณะที่ข้าพเจ้าได้ยินโทรศัพท์จากเพื่อนรักผู้หนึ่งบอกมาว่า พี่เฉลียบได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ข้าพเจ้าไม่สามารถจริง ๆ ที่จะบรรยายให้เป็นตัวอักษรเพื่อเขียนไว้อาลัยให้กับพี่เฉลียบในความรู้สึกขณะนั้น.

หยดน้ำตาได้พรูออกมา บอกกับตัวเองว่าข้าพเจ้าได้สูญเสียผู้ที่รักเคารพและบูชาไปอย่างกระทันหันเหลือเกิน เพราะก่อนหน้านั้นเพียงสองวันข้าพเจ้ายังไปเยี่ยมพี่เฉลียบที่บริษัท ฯ อยู่หยก ๆ.

"ความตายเท่านั้น ที่จะพรากเราไป" เป็นคำจารึกไว้หลังภาพถ่ายของพี่เฉลียบ ที่มอบให้กับข้าพเจ้าผู้ที่พี่เฉลียบกล่าวเสมอว่า รักดั่งน้องในไส้ถึงขณะนี้ก็ตาม ข้าพเจ้าก็ยังคิดอยู่เสมอว่า เรายังไม่พรากจากกันเลยเว้นแต่ร่างกายของพี่เฉลียบเท่านั้น ที่จะต้องเน่าเปื่อยไป ส่วนดวงวิญญาณนั้นไปรอข้าพเจ้าอยู่ที่สุขคติภพ.

คำตักเตือนและความหวังดีของพี่เฉลียบทั้งหลาย เป็นสิ่งเตือนสติสัมปชัญญะที่ข้าพเจ้ายึดถือปฏิบัติ และยืนหยัดอยู่ในโลกทุกวันนี้ ซึ่งเปรียบเสมือนว่าเรายังอยู่ร่วมกันทั้งภพนี้และภพหน้า ตราบชั่วฟ้าดินสลาย.

ยงยุทธ นิมะโยธิน

ความตายเท่านั้น
ที่จะพรากเราไป.
เฉลียบ โกมารกุล ณ นคร
๒๘/๑๒/๒๕๐๓.

สุดคิดถึง

วันนั้นเป็นวันศุกร์ที่ 14 มีนาคม 2518 เวลา 16.00 น. ท่านผู้จัดการเฉียบ โกมารกุล ณ นคร ได้เรียกพนักงานในบริษัท ฯ ทุกคนให้มารับเงินเดือน พวกเราไม่ได้เฉลียวใจเลยว่าจะเป็นการรับเงินเดือนครั้งสุดท้ายจากมือท่าน ทราบข่าวว่าท่านได้จากพวกเราไปเสียแล้วอย่างสงบด้วยโรคหัวใจ

การจากไปฉับพลันทันด่วนโดยไม่มีวันกลับของท่านเช่นนี้ พนักงานในบริษัท ฯ ทุกคนมีความเสทือนใจเศร้าสลดอย่างแสนสุดซึ้ง ประดุจขาดร่มโพธิ์ร่มไทรที่แผ่ความร่มเย็นให้กับทุกชีวิตของพวกเรา เพราะท่านได้เคยเป็นห่วงและถามถึงความทุกข์สุขภายในครอบครัวของลูกน้องแต่ละคนอยู่เสมอ ยังจำติดใจท่านมักพูดเสมอว่า "นอกจากพวกลื้อแล้วอั๊วยังเป็นห่วงถึงลูก ๆ พวกลื้อด้วยนะว่ามีคนละกี่คนแล้วและสุขสบายกันดีหรือ"

ผู้จัดการเป็นนักต่อสู้กับชีวิตและการงานอย่างเด็ดเดี่ยวและเหน็ดเหนื่อยยากมีคติสู้เท่านั้นที่จะอยู่ได้ แต่ในที่สุดก็มาพบกฎธรรมชาติเร็วเกินไปโดยพวกเราทุกคนยังพร้อมที่จะร่วมงานกับท่านอยู่ ขาดท่านแล้วพวกเราว้าเหว่เงียบเหงา คงเหลือแต่พระคุณความดีมีเมตตาที่เราไม่อาจจะลืมได้เลยตลอดชีวิตนี้

ขอให้ดวงวิญญาณของท่านไปสู่คติสรวงสวรรค์ตามคุณงามความดีที่ท่านได้ประกอบไว้ด้วยเทอญ

พนักงานบริษัท คอทท์ เอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด

โอ้........อาลัย

"อาเฉียบ โกมารกุล ณ นคร เสียแล้วให้รีบไปวัดประยุรฯด่วน"

ต่อจากนี้ไปพวกเราจะไม่ได้ยินเสียงหัวเราะคุยเสียงดัง อารมณ์ดีมีเรื่องตลกมาเล่าให้พวกพนักงานฟังเป็นประจำ ขอให้พวกท่านค้นหาเถอะว่าจะมีอีกกี่คนที่คนที่เป็นทั้งผู้จัดการและเจ้าของบริษัทจะมานั่งคุยเล่น กินเหล้าสนุกสนานเฮฮากับพนักงาน ในโลกนี้คงมีแต่คนชื่อ "เฉียบ โกมารกุล ณ นคร" เท่านั้น อาเฉียบเป็นบุคคลที่น่าสงสารและน่าเห็นใจ อาเฉียบต้องทำงานแสนเหน็ดเหนื่อยมาตลอดเวลาอาเฉียบทำเพื่อคนอื่นทั้งนั้น สำหรับตัวอาเฉียบเองขออยู่ไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้นเอง อาเฉียบเคยพูดไว้เสมอว่า "ถ้าอั้วตายไปพวกลื้อคงจะต้องลำบาก เพราะอั้วต้องรับผิดชอบชีวิต 60 ชีวิตแต่อั้วคนเดียว" อาเฉียบภูมิใจที่ได้เลี้ยงดูแต่ละชีวิต พอครอบครัวไหนมีสมาชิกเพิ่มขึ้นอาเฉียบก็จะคอยบวกไปเรื่อย ๆ อาเฉียบเป็นคนเกรงใจคน กลัวคนจะโกรธจะเกลียด จะว่าใครก็ไม่กล้าว่าเพราะตัวอาเฉียบเองเป็นสุภาพบุรุษ เป็นคนมีเหตุผลชอบช่วยเหลือทุกคนที่ได้รับความเดือดร้อน ขอให้อาเฉียบรู้อาเฉียบจะให้การช่วยเหลือทันที อาเฉียบเปรียบเสมือนพ่อของนิดเพราะคุณป๋านิดเสียอาเฉียบก็ได้อุปการะนิดตลอดมาทั้งด้านการงานและครอบครัว จนถึงวาระสุดท้ายของอาเฉียบ

นิดพูดได้แต่เพียงว่าชั่วชีวิตนี้คนที่นิดรักและนับถือต่อจากคุณป๋าของนิดแล้วก็คืออาเฉียบ ถ้าวิญญาณของอาเฉียบรู้ได้ว่าอะไรเป็นอะไร อาเฉียบคงทราบว่านิดรักและอาลัยอาเฉียบเพียงไร เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นของธรรมดาโลกแต่มันยังไม่สมควรจะมาถึงชีวิตอาเฉียบรวดเร็วขนาดนี้ นิดขอให้วิญญาณของอาเฉียบ สุขสงบ และล่องลอยไปสิงสถิตย์อยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้าชั้นสูงสุด ขอให้อาเฉียบไปด้วยความสบายเพราะอาเฉียบเหนื่อยแสนเหนื่อยมาเพื่อคนอื่นอยู่ตลอดเวลา ขอให้อาเฉียบนอนหลับให้สบาย เพราะเวลาที่อาเฉียบมีชีวิตอยู่อาเฉียบมีแต่ทุกข์ทางใจอยู่ตลอดเวลา เวลานี้เป็นเวลาที่อาเฉียบจะได้พักผ่อนแล้ว จงพักเสียเถิดอาเฉียบสุดที่รักและเคารพของนิด พักเสียให้พอกับความเหนื่อยที่อาเฉียบมีมา ถ้าชาติหน้ามีจริงนิดขอเกิดไปเป็นข้ารับใช้อาเฉียบตลอดไป

รักอาลัยอาเฉียบ

หลานนิด

แด่คุณป๋า

"เทียนซึ่งสาดแสงสว่างแก่ผู้อื่นโดยเผาตัวเองให้มอดไหม้"

คำไว้อาลัยนี้ลูกเขียนขึ้นด้วยความรู้สึกทั้งหมดที่มีอยู่ ความรู้สึกของคนที่ปวดร้าวในชีวิต ท้อแท้ ว้าเหว่และสิ้นหวัง ชีวิตลูกนี้อาภัพนัก ต้องพบกับการสูญเสียอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เสมือนเปลวเทียนที่กำลังจะลุกช่วงโชติ ถูกลมเป่าครั้งแรก มันไหวสะท้านและริบหรี่ลง จวนเจียนที่จะไร้แรงต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ แต่แล้ว ... ...แต่แล้วในที่สุด ชีวิตลูกก็ถูกหัตถ์แห่งชะตากรรมรวบเข้าด้วยกันและบดขยี้ คุณป๋าขา.... ...ไม่มีอะไรอีกแล้วที่เหลือไว้สำหรับพลังใจของลูกขณะนี้ทุกสิ่งทุกอย่างดับวูบลงพร้อมกับประโยคสั้น ๆ ที่กินความหมายลึกซึ้งเพียงประโยคเดียว........ ...**"คุณป๋าตายแล้ว !"**

กระทันหันและสะเทือนใจยิ่งกว่าความกระทันหันและสะเทือนใจใด ๆ ที่ลูกเคยได้รับ ใจลูกแทบจะขาดขณะเมื่อกอดร่างอันไร้วิญญาณของคุณป๋าไว้ แต่ต้องพยายามกลืนกล้ำน้ำตามิให้ตกต้องร่างคุณป๋า เสียงครวญคร่ำร่ำไห้ของลูกสิที่ก้องกำจรอยู่ภายใน วันนั้นลูกอยู่กับคุณป๋านานที่สุด.......ที่สุดเท่าที่จะนานได้ ภาพสุดท้ายของคุณป๋าจารึกอยู่ในหัวใจลูก แต่แล้วในที่สุด เวลาแห่งการจากพรากอันเป็นนิรันดร์ก็ได้มาถึง คุณป๋าขา......... ...เสียงตะปูแต่ละตัว.......แต่ละตัว ที่ตอกย้ำปิดฝาโลงนั้นมันตอกลึกลงในหัวใจลูก ฝังแน่นอยู่อย่างนั้น เสียงของมันยังดังกึกก้องในความรู้สึกของลูกอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน และตลอดไปตราบนานเท่านาน.... .. ดาวดวงที่ส่องนำทางชีวิตของลูกลับฟ้าไปเสียแล้ว !

คุณป๋าเป็นที่รวมแห่งความหวังและความรัก เป็นสุภาพบุรุษผู้อ่อนโยนและเปี่ยมไปด้วยเมตตาอันผุดขึ้นจากส่วนลึกของจิตใจ คุณป๋าเป็นทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นที่ปลอบประโลมในยามเศร้าโศก เป็นความหวังในคราวทุกข์ยาก เป็นพลังแรงในยามอ่อนแอ เป็นแหล่งอุบัติของความรัก กรุณา มุทิตา และการให้อภัย ชีวิตของคุณป๋าในโลกนี้คือ

สายโซ่ยาวแห่งการกระทำอันยิ่งใหญ่ เป็นชีวิตแห่งความคิดที่มั่นคง สำหรับคุณป๋านั้นหาได้พักผ่อนในแต่ละวัน คุณป๋ารักการทำงาน ซึ่งเคยกล่าวกับลูกเสมอว่า "พ่อมีหน้าที่ทำงาน ลูกมีหน้าที่เรียน พ่อจะกัดฟันทำงานเพื่อแม่ของลูกและลูก ๆ ถึงพ่อจะเหน็ดเหนื่อยเหลือเกิน ตั้งใจเรียนให้สำเร็จนะลูกนะ" คำมั่นสัญญานี้เองที่ฝังจิตลูกอยู่ทุกขณะ เป็นความปรารถนาอันแรงกล้าที่จะทดแทนพระคุณ ที่จะทำให้คุณป๋าและคุณแม่ชื่นใจในตัวลูก "ร่วมกัน" ให้จงได้ แต่ความปรารถนาของลูกก็ไม่เคยสัมฤทธิ์ผล ยังแต่จะเพิ่มความขมขื่นให้เป็นทับทวี เวลาที่ลูกเฝ้ารอคอยเหลืออีกเพียงปีเดียวเท่านั้น ....ปีเดียวเท่านั้นเองคุณป๋าขามันช่างโหดร้ายเหลือเกิน ลูกสูญเสียคุณป๋าครั้งนั้นนั้น ลูกสูญเสียวิญญาณบริสุทธิ์ซึ่งอวยชัยให้พรและเฝ้าพิทักษ์รักษาลูกทุกขณะ

ณ. บัดนี้ คุณป๋าได้มอบตัวให้กับความหลับนิรันดร์ วิญญาณที่ได้รับการสรรเสริญของคุณป๋ากำลังลอยเด่นและรอคอยอยู่เหนือลูกในสวนสวรรค์แห่งวิญญาณ สูงโพ้นความวิปโยคโศกเศร้าทั้งมวล วิญญาณของคุณป๋าได้พ้นจากความเป็นทาสฝ่ายร่างกายความอาพาธ และภาระทั้งมวลในชีวิตแห่งโลกยวิสัยนี้ สำหรับลูก หากเป็นวิบากกรรมแล้วไซร์ ลูกขอชดใช้หนี้กตัญญูด้วยชีวิต และสักวันหนึ่ง เมื่อเวลาของลูกมาถึงวันนั้น เราจะไม่พรากจากกันเลย

ลูกเจี๊ยบ

อาลัยคุณป๋าอย่างสุดซึ้ง

16 มีนาคม 2518 เป็นวันที่ลูกได้รับความทุกข์อย่างหนักที่สุดในชีวิตลูกต้องสูญเสียคุณป๋าซึ่งเป็นสุดที่รักยิ่งของลูก คุณป๋าจากลูกไปอย่างไม่มีวันกลับ ลูกไม่เชื่อเลยว่าคุณป๋าจะจากลูกไปอย่างกระทันหันเช่นนี้ โดยมีคุณป๋ามิได้ป่วยหนักหรือต้องเข้าโรง-พยาบาล คุณป๋ามิได้เป็นอะไรเลยแม้แต่น้อย มาด่วนจากลูกไปเช่นนี้ทำให้ลูกเสียใจ เสียดาย สุดที่จะบรรยาย ถ้าเป็นไปได้ลูกอยากจะขอแลกเปลี่ยนชีวิตของคุณป๋าด้วยชีวิตของลูก เพราะว่าคุณป๋าเป็นร่มโพธิร่มไทรของลูก ๆ หลาน ๆ ทุกคน การจากไปอย่างกระทันหันเสมือนร่มโพธิร่มไทรถูกพายุพัดโค่น ลูกนกลูกกาก็จะขาดความร่มเย็นเป็นสุข ในชีวิตของลูกคุณป๋าไม่เคยทำให้ลูกเสียใจเลยแม้แต่น้อย แต่ลูกซิกลับทำความเสียใจมาให้คุณป๋าอยู่เสมอ คุณป๋าก็ใช้เหตุผลต่าง ๆ มาสั่งสอนลูกแทนการใช้ไม้อย่างที่พ่อของคนอื่นเขาทำกัน คุณป๋าเป็นคนมีอารมณ์ดีอยู่เสมอ เวลาคุณป๋าไปทานเลี้ยงกับเพื่อน ๆ และเมากลับมาคุณป๋าชอบร้องเพลง "แม่งูเขียว" ให้ลูก ๆ ฟังเสมอทำให้ลูกมีความสุขมากที่ได้อยู่ใกล้ชิดกับคุณป๋า คุณป๋าเป็นคนใจบุญเมตตากรุณาต่อคนและสัตว์ ลูกจำได้ว่าคุณป๋าไม่เคยฆ่าสัตว์เลยแม้แต่ยุง ถึงแม้เวลายุงกัดคุณป๋า แทนที่คุณป๋าจะตบยุงตัวนั้น กลับไล่ให้มันบินหนีไป คุณป๋าเคยสอนลูกว่า สัตว์ทั้งหลายไม่ว่าสัตว์เล็กสัตว์ใหญ่ต่างก็รักชีวิตของมันเหมือนกับเรารักชีวิตของตัวเอง

ด้วยอำนาจผลบุญที่คุณป๋าได้ประกอบไว้มากในชาตินี้ จงดลบันดาลให้วิญญาณของคุณป๋าไปสู่สุขคติในสัมปรายภพ ถ้าชาติหน้ามีจริง ลูกขออธิษฐานขอเกิดเป็นลูกของคุณป๋าทุก ๆ ชาติเกิด

ลูกโจของคุณป๋า

18 มิ.ย. 18

สารบาญ

วงศ์เจ้าพระยานคร

ตำนาน

ตำนานของนครศรีธรรมราชมีลักษณะเป็นนิยายอย่างพงศาวดารเหนือ แต่แต่งเลวกว่า แต่งอย่างเกือบจะเอาความไม่ได้เพราะเล่าเรื่องทวนไปทวนมา ข้อความซึ่งใส่ลงไปเพื่อให้พิศดารต่าง ๆ นั้น แห่งหนึ่งขัดกันกับอีกแห่งหนึ่งตลอดเรื่อง ถ้าค้นเอาแต่ใจความว่ากำเนิดของนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไรในทางตำนานจะได้ความดังนี้

เมืองหนึ่งชื่อ นครบุรี เจ้าเมืองชื่อ ท้าวโคสีหราช มเหษีชื่อเทวี มีธิดาชื่อ เหมมาลา โอรสชื่อ ทนนกุมาร เมืองนี้ได้พระทันตธาตุของพระพุทธเจ้าไว้ อีกเมืองหนึ่งอยู่ทางทิศใต้ของนครบุรีนี้ชื่อขันบุรี เจ้าเมืองชื่อท้าวอังกุตราช มเหษีชื่อ จันทเทวี เมืองนี้อยากจะมีพระธาตุบ้าง จึงยกทัพมาแย่งพระธาตุ ท้าวโคสีหราชที่จะแน่ใจว่าท้าวอังกุตราชเก่งกว่า ก่อนจะออกรบจึงสั่งว่า ถ้าพระองค์เสียทีข้าศึก ให้พระธิดากับโอรสพาพระทันตธาตุหนีไปไว้เสียลังกา เมื่อออกรบก็แพ้จริง ๆ ขาดคอช้างเสียพระชนม์ในที่รบ ธิดาและโอรสปฏิบัติการตามรับสั่ง นางเหมมาลาเชิญพระธาตุห่อเกล้าชะฎา แล้วสององค์กับอนุชาลงสำเภาหนีออกจากเมือง สำเภานั้นไปอัปปางลง แต่เจ้าพี่น้องสองคนขึ้นบกได้ บุกป่ามาพบหาดทรายแก้วเข้าแห่งหนึ่ง เอาพระธาตุฝังไว้ที่หาดทรายนั้น

กาลล่วงมานาน ยังมีเมืองอีกเมืองหนึ่ง เจ้าเมืองชื่อศรีธรรมโศกราช มเหษีชื่อ สังคเทวี มีโอรส สององค์ องค์หนึ่งชื่อเจตราช อีกองค์หนึ่งชื่อ เสนราช อยู่มาถึงปีมะเมียบ้านเมืองเกิดไข้ยมบนระบาดขึ้น ราษฎรล้มตายเป็นอันมาก พระยาศรีธรรมโศกราชจึงพาญาติวงศ์และบาคูสี่คนลงสำเภาหนีไข้มาถึงหาดทรายแก้ว พร้อมใจกันสร้างเมืองขึ้นที่โคกหาดทรายนั้น และขนานนามเมืองว่า นครศรีธรรมราชมหานคร

พระยาศรีธรรมโศกราชสร้างอารามและเจดีย์มหาธาตุขึ้น แต่ไม่มีพระธาตุจะบรรจุ ต้องเอาทองเท่าลูกฟักแขวนคอม้าป่าวทั่วทั้งเมืองหาคนรู้ว่าพระธาตุมีอยู่ที่ไหนบ้าง ชายผู้หนึ่งอายุ 120 ปี แจ้งต่ออมาตย์ว่าตนเป็นผู้รู้ เพราะเมื่อเขายังเยาว์อยู่ บิดาเคยชี้ที่พระธาตุให้ดู และเล่าว่ามีผู้นำมาฝังไว้ อมาตย์ให้นำไปก็พบพระธาตุจริง ๆ ชายผู้นั้นเป็นอันได้ทองเท่าลูกฟักไป

แต่ถึงพบพระธาตุแล้ว ก็เชิญขึ้นมาไม่ได้ เพราะมีภาพยนตร์เฝ้าอยู่ พระยาศรีธรรมโศกราชต้องให้เอาทองเท่าลูกฟักอีกก้อนหนึ่งแขวนคอม้าป่าวหาคนปราบภาพยนตร์นั้น คราวนี้กะทาชายเข็ญใจรับอาสา ว่าบิดาได้ไปเรียนวิชาปราบภาพยนตร์มาจากเมืองโรมวิสัย เรียนแล้วสักตำรานั้นด้วยหมึกดำติดตัวไว้ ทางเมืองโรมวิสัยไม่ต้องการให้คนต่างด้าวรู้ตำรา จึงใช้ให้ภาพยนตร์มาตัดคอบิดากะทาชายนั้นเอาศีรษะไป กะทาชายเรียนตำราซึ่งสักอยู่ที่ศพบิดาได้ พระยาศรีธรรมโศกราชทรงพระโสมนัส ประทานทองเท่าลูกฟักแก่กะทาชาย แล้วให้ลงมือจัดการปราบภาพยนตร์ กะทาชายจึงไปเก็บใบยาตามตำรามาทอดใส่ภาพยนตร์ ภาพยนตร์ก็สิ้นฤทธิ์ การปราบภาพยนตร์นี้ทำให้พระอินทร์รู้สึกร้อนเป็นกำลังต้องมีอินทรโองการให้พระวิษณุกรรมลงมาช่วย พระวิศณุกรรมเชิญพระธาตุขึ้นมาถวายพระยาศรีธรรมโศกราช และอยู่ช่วยการตกแต่งก่อสร้างพระมหาธาตุ และบรรจุพระสารีริกธาตุจนเสร็จงานแล้วจึงลากลับไป

พงศาวดาร

ส่วนทางพงศาวดารนั้นปรากฏว่า แผ่นดินอันเป็นที่ตั้งนครศรีธรรมราชนี้ เมื่อก่อนเป็นเมืองไทย ชนชาติต่าง ๆ มี ละว้า มลายู เงาะ มอญ จีน และชาวอินเดียมาตั้งภูมิลำเนาอยู่ เมื่อตั้งเป็นบ้านเมืองขึ้นแล้ว ก็ปกครองตนเองตลอดมา จนศตวรรษที่ 16 แห่งพระพุทธศักราชจึงตกเป็นดินแดนของขอม แต่ขอมก็ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการภายใน ถือเป็นเมืองขึ้นเท่านั้น ถึงต้นศตวรรษที่ 19 ไทยสมัยพ่อขุนรามกำแหงมีอำนาจขึ้น นครศรีธรรมราชตกมาเป็นของไทย แต่ไทยสมัยสุโขทัยก็ให้เมืองนี้ปกครองตัวเอง เป็นเมือง

ประเทศราชอย่างเดียวกับเมื่อขึ้นขอม เป็นอย่างนี้เรื่อยมาจนปลายศตวรรษที่ 19 สมัยศรีอยุธยา (อู่ทอง) มีอำนาจ ไทยจึงเข้าครองเมืองนี้เองและลดฐานะเมืองลงเป็นชั้นเมืองพระยามหานคร แต่นั้นมาเจ้าเมืองก็เป็นคนไทย หรือถ้าบางคราวไม่ใช่ไทยแท้ ก็เป็นผู้ซึ่งไทยแต่งตั้งให้ไปครอง นครศรีธรรมราชเป็นชั้นเมืองพระยามหานครมาจนกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 จึงตั้งตัวขึ้นเป็นเอกราชอีกครั้งหนึ่ง

พม่าชนะคราวนั้นไม่ได้ดินแดนไทยทั้งหมด ไทยที่ไม่แพ้จึงตั้งเป็นอิสระขึ้น 5 พวก ที่พิษณุโลกพวกหนึ่ง ที่สวางคบุรีพวกหนึ่ง ที่พิมายพวกหนึ่ง ที่จันทบุรีพวกหนึ่ง ที่นครศรีธรรมราชพวกหนึ่ง พวกจันทบุรีสามารถกว่าพวกอื่น กู้กรุงศรีอยุธยาและขับไล่พม่าไปได้ หัวหน้าคือ พระยาตาก (สิน) ขึ้นปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทย ตั้งราชธานีขึ้นที่กรุงธนบุรี

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

ราชประวัติตอนต้นของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนนั้น ไม่มีหลักฐานที่แน่นอนยืนยันให้ตลอดเรื่องได้ แต่ตามที่เล่ากันสืบ ๆ มานั้นว่า ในรัชกาลสมเด็จพระบรมโกษฐ์ จีนคนหนึ่งชื่อแต้ไหฮองเข้ามาทำการค้าขายอยู่ในกรุงศรีอยุธยา ได้หญิงไทยชื่อ เอี้ยง เป็นภรรยา เอี้ยงคลอดบุตรเป็นชายเมื่อปีขาล พ.ศ. 2277 มีเรื่องเกร็ดว่า เมื่อเวลาคลอดนั้นฟ้าผ่าลงมาที่เรือน และเมื่อเวลาคลอดแล้ว งูใหญ่เลื้อยเข้าไปขดอยู่รอบกระด้งที่กุมารนอน บิดาชะรอยจะเห็นว่าชาตาของลูกแรงกว่าชาตาของตน จะเลี้ยงยาก จึงยกให้แก่ผู้มีวาสนาคือเจ้าพระยาจักรีในเวลานั้น เจ้าพระยาจักรีรับไว้เลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรมและให้ชื่อว่าสิน พอเจริญวัยขึ้นได้เริ่มการศึกษา สถานศึกษาของไทยสมัยนั้นคือวัด ในตอนนี้มีเรื่องเล่ากันมาว่าถูกอาจารย์ลงโทษเอาตัวมัดกับบันไดท่าน้ำแล้วลืมทิ้งไว้จนน้ำขึ้น แต่นายสินไม่เป็นอันตรายอย่างใด เพราะบันไดหลุดจากท่าและเผอิญเป็นบันไดซึ่งทำด้วยไม้ชนิดที่ลอยน้ำ ต่อมานายสินได้บวชเป็นสามเณรที่วัดสามวิหาร เพื่อนสามเณรที่ถูกอัธยาศัยกันและเป็น

เพื่อนเล่นกันมาแต่ก่อนบวช คือสามเณร ทองด้วง บุตรหลวงพินิจอักษร (ทองดี) เสมียนตรากรมมหาดไทย (สามเณรนี้คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า) และสามเณรบุนนาค บุตรพระยาจ่าแสนยากร (เสน) ข้าราชการวังหน้า (สามเณรนี้คือเจ้าพระยามหาเสนา ต้นสกุลบุนนาค) ในตอนนี้ก็มีเรื่องเกร็ดว่า สามเณรสินลอบถอดบันไดธรรมาสน์ซึ่งสามเณรบุนนาคขึ้นไปเทศน์กัณฑ์มัทรี เทศน์แล้วไม่ทันดูก้าวลงมาตกธรรมาสน์ ลาอุปสมบทแล้วเจ้าพระยาจักรีนำนายสินขึ้นถวายตัวเป็นมหาดเล็กในสมเด็จพระบรมโกษฐ์ และนายทองด้วงและนายบุนนาคนั้น บิดาก็ต่างนำขึ้นถวายตัวให้รับราชการเป็นมหาดเล็กเหมือนกัน ตอนแรกเข้ารับราชการนี้ก็มีเรื่องเล่ากันว่า นายบุนนาคลอบผูกผมเปียนายสินเข้ากับฝากเรือนที่นอนเล่น แล้วลวงนายสินให้ตกใจรีบลุกขึ้นกระชากผมเปียของตนเอง ในตอนกราบถวายบังคมลาพักราชการออกอุปสมบทเป็นภิกษุนั้น มีเรื่องเกร็ดว่าวันหนึ่งภิกษุสินออกไปบิณฑบาตร์ พบกันเข้ากับภิกษุทองด้วง ซึ่งบวชอยู่ต่างอาราม ในขณะที่กำลังยืนทักทายปราศรัยกันอยู่ มีจีนซินแสหมอดูผู้หนึ่งเดินผ่านมาเห็นภิกษุสององค์นั้นมีลักษณะแปลกกว่าชนสามัญ ซินแสนั้นทายว่าต่อไปจะได้เป็นเจ้าแผ่นดินทั้งสององค์

ลาสมณเพศแล้ว นายสินกลับเข้ารับราชการได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนขึ้นตามความดีความชอบ จนได้เป็นพระยาตาก เจ้าเมืองตาก ในปี 2309 รัชกาลพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์ พระยาตากเข้ามาราชการในกรุงศรีอยุธยา ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาวชิรปราการ หรือพระยากำแพงเพ็ชร์ เจ้าเมืองกำแพงเพ็ชร์ แต่ยังมิทันที่จะได้กลับออกไปรับหน้าที่ใหม่ พม่าก็ยกกองทัพเข้ามาล้อมกรุง คนทั้งหลายจึงยังคงเรียกว่าพระยาตาก (สิน) และเรียกนามนั้นตลอดมา

ในสงครามคราวนี้ ทั้ง ๆ ที่ข้าศึกตั้งทัพประชิดกำแพงพระนครอยู่ มีกฎห้ามมิให้ใครยิงปืน นอกจากจะได้รับอนุญาตจากศาลาลูกขุนแล้ว พระยาตาก (สิน) มีหน้าที่ป้องกันพระนครด้านหนึ่งได้สั่งทหารให้ยิงพม่าซึ่งยกใกล้เข้ามาโดยลืมบอกศาลาลูกขุน การกระทำอันนี้เป็นความผิด หากมีความชอบในราชการมาก่อน จึงได้รับพระราชทานพระมหากรุณาให้

ภาคทัณฑ์ เมื่อคราวรบทัพเรือพระยาตากก็เป็นแม่ทัพผู้หนึ่งไปตั้งทัพที่วัดใหญ่ และคราวนั้นก็ว่ามีความผิด ซึ่งไม่ช่วยทัพอื่นซึ่งเสียทีพม่า พระยาตากเห็นว่าไม่มีทางที่จะป้องกันพระนครให้พ้นเงื้อมมือข้าศึกได้ และจะขืนรบอยู่ตนก็จะมีความผิดอยู่ร่ำไป จึงรวบรวมไพร่พลที่สมัครเป็นบริวารตีฝ่ากองทัพพม่าออกไปทางด้านตะวันออกเฉียงใต้ บากหน้าไปสู่ชายทะเล ในระหว่างทางได้รบกับกองทัพพม่าซึ่งพบกันเข้าโดยเผอิญและไล่ติดตามมา พม่าแตกพ่ายไปทั้งสิ้น แล้วเดินทางเรื่อยไป จนได้ตั้งมั่นที่ระยอง กรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าในขณะที่พระยาตากตั้งซ่องสุมรี้พลอยู่ที่ระยองนี้

พม่านั้นเมื่อชนะแล้ว แม่ทัพก็กวาดผู้คนทรัพย์สมบัติกลับไปกรุงอังวะ ทางเมืองไทยนี้ตั้งให้สุกี้เป็นนายกองรักษากรุงศรีอยุธยา ตั้งค่ายอยู่ที่บ้านโพธิ์สามต้น และให้นายทองอินไทยผู้ทรยศต่อชาติเป็นผู้รักษาธนบุรี สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินของไทยนั้น ทหารพม่าไปค้นได้พระองค์ในพุ่มไม้ที่บ้านจิก ไม่ได้เสวยมาสิบวันกว่า พอมาถึงค่ายโพธิ์สามต้นก็สวรรคต สุกี้ให้เชิญพระศพไปฝังไว้ที่โคกพระเมรุ

ส่วนพระยาตาก เมื่อทราบว่ากรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าข้าศึกแล้ว ก็เริ่มขยายอาณาเขต ได้เมืองชล ตีจันทบุรีและได้ตราดแล้วตั้งมั่นอยู่ที่จันทบุรี อันเป็นเมืองใหญ่ บำรุงกำลังทหารและต่อเรือรบ ในเดือน 12 ก็ยาตราทัพเรือเข้าทางปากน้ำเจ้าพระยาได้ธนบุรีแล้วเลยขึ้นไปตีค่ายโพธิ์สามต้นแตก กู้กรุงศรีอยุธยาพ้นเงื้อมมือพม่าได้ดังประสงค์ ในพระราชพงศาวดารกรุงธนบุรีนั้นกล่าวว่า เมื่อเสร็จการถวายพระเพลิงพระบรมศพสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระที่นั่งสุริยามรินทร์แล้ว พระยาตากก็จะตั้งราชธานีที่กรุงศรีอยุธยา แต่สุบินว่าพระเจ้าแผ่นดินที่ล่วงลับไปแล้วมาไล่ นักประวัติศาสตร์ได้แสดงความเห็นกันต่าง ๆ ว่าเพราะกรุงเก่าอยู่ไกลทะเลเกินไป ถ้ามีศึกทางใต้จะลงมาป้องกันไม่ทันท่วงทีบ้าง ว่ากรุงเก่านั้นข้าศึกทางเหนือรู้เบาะแสเสียแล้วเข้าตีง่ายบ้าง แต่เมื่อพิเคราะห์ดูแล้ว น่าจะเป็นด้วยความย่อยยับของอยุธยา และฤดูกาลเป็นเหตุสำคัญกว่าเหตุอื่น เพราะเวลานั้นเป็นเวลาน้ำมาก ไม่สะดวกแก่การที่จะก่อสร้าง พื้นดินของอยุธยานั้นถึงหน้าน้ำน้ำท่วมลึกมาก แม้

พื้นดินซึ่งเห็นเป็นดอนสูงนักหนา พอขุดลงไปหน่อยเดียวก็ถึงน้ำ จะเป็นเพราะเหตุใดก็ตาม พระยาตากลงมาตั้งราชธานีที่ธนบุรี และทำพิธีปราบดาภิเษกในปี 2311 ราษฎรถวายพระนามว่า สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี

ท่านผู้นี้นอกจากกู้ชาติไทยให้พ้นความเป็นทาษดังกล่าวนั้นแล้ว ได้ทำให้เมืองไทยมีอาณาเขตไพศาลกว่าสมัยใด ๆ คือ ทางเหนือตลอดลานนาไทยไปจนแคว้นสิบสองปันนาเงี้ยว ทางตะวันออกเฉียงเหนือตลอดฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง คือนครจัมปาศักดิ์ นครเวียงจันทร์ เมืองพวน หลวงพระบาง หัวพันทั้งหก สิบสองจุไทยไปจดแดนยูนาน ทางตะวันออกตลอดเมืองเขมร ทางตะวันออกเฉียงใต้ตลอดเมืองพุทไธมาศ ทางใต้ตลอดเมืองตรังกานู ทางตะวันตกตลอดเมืองมะริดและตะนาวศรี

เจ้านคร

ผู้ที่ตั้งตัวเป็นหัวหน้าที่นครศรีธรรมราช คือหลวงสิทธิ์ นายเวรมหาดเล็ก (เห็นจะเป็นชาวเมืองนครศรีธรรมราชนั่นเอง) ซึ่งพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาโปรดให้เป็นปลัดเมือง ตัวเจ้าเมืองคือพระยานครถูกฟ้อง ต้องเรียกตัวมาชำระและถอด หลวงนายสิทธิ์ซึ่งเป็นผู้รักษาเมืองอยู่ เมื่อได้ข่าวว่ากรุงศรีอยุธยาเสียแก่ข้าศึกแล้ว ก็ตั้งตัวเองขึ้นเป็นเจ้านคร เที่ยวตีเมืองต่าง ๆ ในแหลมมลายูที่มิได้ขึ้นแก่นครศรีธรรมราช เมื่อได้กำลังพอแล้วก็แข็งเมืองขึ้นเป็นพวกใหญ่พวกหนึ่งทางทิศใต้

ในปีพุทธศักราช 2311 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเกณฑ์กองทัพให้ยกล่วงหน้าไปนครศรีธรรมราช เพื่อปราบพวกเจ้านครแล้วยกทัพหลวงเสด็จตามไป ได้เมืองนครศรีธรรมราชแล้วได้ตัวเจ้านครเข้ามากรุงธนบุรี

สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระราชดำริห์ว่า เจ้านครนั้นไม่ต่างกับพระองค์อย่างใด คิดจะเป็นใหญ่ในเมืองไทยเช่นเดียวกัน เจ้านครสู้บุญบารมีพระองค์ไม่ได้ก็เป็นฝ่ายแพ้ไป จึงไม่ทรงถือว่าเจ้านครมีความผิด ใช่แต่เท่านั้น ยังกลับทรงชุบเลี้ยงเจ้านครให้รับราชการอยู่ในกรุงธนบุรีด้วย ส่วนทางนครศรีธรรมราชนั้นโปรดเกล้าให้พระเจ้าหลานเธอเจ้านราสุริยวงศ์ไปเป็นผู้ครอง และยกฐานะเมืองขึ้นเป็นเมืองประเทศราช

ส่วนเจ้านครนั้น เมื่อแพ้แล้วก็ไม่คิดใหญ่โตอีกต่อไป ยอมจงรักภักดีในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้รับราชการทั้งในกรุงและโดยเสด็จพระราชดำเนินในการสงครามจนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัย

ครอบครัวของเจ้านครเมื่อเข้ามาอยู่กรุงธนบุรีนั้น ไม่ปรากฏชัดว่ามีบุตรธิดามาด้วยกี่คน มีผู้รู้แต่ว่าเมื่อยังอยู่นครศรีธรรมราช เจ้านครมีธิดา 5 คน ชื่อ ชุ่ม ฉิม ปราง ทองอยู่ ม่วง และมีบุตรคนหนึ่งชื่อพระกำแพง คุณชุ่ม คุณฉิม คุณปราง สามคนนี้เกิดด้วยภรรยาหลวงคือหม่อมทองเหนี่ยว ธิดาจีนปาดเศรษฐีของนครศรีธรรมราช

ธิดาคนใหญ่ซึ่งทางนครศรีธรรมราชว่าชื่อชุ่มนั้น ทางธนบุรีรู้จักกันว่าชื่อนวล ธิดาคนนี้ออกเรือนไปก่อนแล้ว สามีของคุณชุ่มหรือนวลนี้ คือเจ้าพัฒน์ซึ่งเป็นบุตรปลัดเมืองคนก่อน มารดาชื่อหญิง ผู้สร้างวัดประดู่นครศรีธรรมราช เมื่อเจ้านครตั้งตัวเป็นใหญ่เจ้าพัฒน์เป็นอุปราช คราวเจ้านครเข้ามาอยู่กรุงธนบุรี เจ้าพัฒน์ก็ยังคงดำรงตำแหน่งอุปราชใต้พระเจ้าหลานเธอเจ้านราสุริยวงศ์

คุณฉิมและคุณปรางนั้นเจ้านครถวายให้รับราชการฝ่ายในทั้ง 2 คน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าให้คุณจอมมารดาฉิมเป็นพระสนมเอกที่กรมบริจาภักดีศรีสุรารักษ์ มีโอรสและธิดาคือสมเด็จเจ้าฟ้าชายทัศพงศ์ (พระพงศ์อมรินทร์ หรือพระพงศ์นรินทร์) สมเด็จเจ้าฟ้าชายทัศไภย (พระอินทร์อำไพ หรือพระอินทรอภัย) สมเด็จเจ้าฟ้าชายเรนทรราชกุมาร (พระนเรนทรราช) สมเด็จเจ้าฟ้าหญิงบัญจปาปี (พระชายาเจ้าฟ้ากรมขุนอิศรานุรักษ์)

เจ้าพัฒน์นั้น คราวหนึ่งไปราชการทัพ คุณชุ่มหรือนวลอยู่ข้างหลังถึงแก่กรรมลง ครั้นเสร็จสงครามแล้ว อุปราชพัฒน์เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเมื่อ พ.ศ. 2317 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงมหากรุณาตรัสปลอบว่า อย่าเสียใจนักเลย จะให้น้องสาวไปแทนที่จะได้เลี้ยงลูก เสด็จขึ้นมีพระบรมราชโองการให้ท้าวนางส่งตัวเจ้าจอมปรางไปพระราชทานเป็นภรรยาเจ้าพัฒน์ ท้าวนางกราบบังคมทูลว่า คุณจอมปรางขาดระดูมา 2 เดือนแล้ว มีพระราชดำรัสว่า ได้ลั่นวาจายกให้แล้ว จงส่งตัวออกไปเถิด คุณปรางจำใจไปตามพระราชโองการ และเจ้าพัฒน์ก็จำใจรับไว้เป็นศรีเมืองนครศรีธรรมราช

ในปีพุทธศักราช 2319 เจ้านราสุริยวงศ์ถึงพิราลัย ตำแหน่งผู้ครองนครศรีธรรมราชว่างลง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระราชดำริห์ว่า เจ้านครมีความชอบทั้งในทางราชการแผ่นดินและส่วนพระองค์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้กลับไปครองนครศรีธรรมราชตามเดิม การตั้งเจ้านครครั้งนั้น พิธีการเป็นท่านองกษัตริย์พระองค์หนึ่ง มอบเมืองให้แก่กษัตริย์อีกพระองค์หนึ่ง ตั้งเป็นพระเจ้าขัณฑสีมา เรียกนามว่า ขัติยราชนิคมสมมติมไหสวรรย์ พระเจ้านครศรีธรรมราช พระราชทานเครื่องยศอย่างเจ้าทุกอย่างกำหนดไปในกฎซึ่งแต่งตั้งอย่างชัดเจนว่า ให้พระเจ้าขัณฑสีมาบำรุงฝ่ายหน้าฝ่ายใน ให้สรรพไปด้วยสุรางค์นางปรางค์ปราสาทเรือนหลวงน้อยใหญ่ในนอกพระนครขอบขัณฑสีมา ให้ตั้งเสนาบดีจตุสดมภ์ได้อย่างเดียวกับกรุงธนบุรี

ค่าตั้งค่าตราและค่าธรรมเนียมในการแต่งตั้งครั้งนั้น เจ้าพนักงานคำนวณเป็นเงินถึง 41 ชั่ง 3 บาท อันเป็นจำนวนค่อนข้างสูง ยกค่าตั้ง 20 ชั่ง กับค่าตรา 10 ชั่ง รวม 30 ชั่ง ออกให้แล้ว ก็ยังเป็นค่าธรรมเนียมของเจ้าพนักงานถึง 11 ชั่ง 3 บาท อันเป็นจำนวนมากสำหรับเจ้านครซึ่งกำลังขัดสนอยู่ เจ้าพนักงานพร้อมใจกันจะคิดเพียงกึ่งหนึ่งคือ 5 ชั่ง 10 ตำลึง 1 บาท 2 สลึง และนำความขึ้นกราบบังคมทูล มีพระราชดำรัสว่า ถ้าลดให้จะเสียเกียรติยศพระเจ้านคร ให้คิดเอาให้เต็มที่ เจ้านครคงไม่เดือดร้อนอย่างใดในเรื่องค่าธรรมเนียมนี้ เพราะได้รับพระราชทานเงินสดครั้งนั้นถึง 30 ชั่ง พระเจ้านครกลับไปครองนครศรีธรรมราชคราวนี้ ครองอย่างกษัตริย์ครองเมือง ทั่วราชการก็เรียกว่า ท้องพระโรง

การยกย่องเจ้านครให้เป็นกษัตริย์น้อย ๆ นี้ เป็นเรื่องหนึ่งซึ่งแสดงพระราชอัธยาศัยและกระแสร์พระราชดำริห์อันไกลและกล้าของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เพราะบรรดาหัวหน้าชุมนุมที่คิดเป็นใหญ่ มีเจ้านครคนเดียวที่แพ้แล้วยอมอ่อนน้อม ที่ทรงยกย่องก็เพื่อจะแสดงว่า ผู้ใดอ่อนน้อมแล้วพระองค์ก็ทรงชุบเลี้ยง แสดงว่าถึงพระองค์เป็นผู้มีบุญก็ไม่เหยียบย่ำผู้อื่น ซึ่งในชั้นเดิมมีฐานะอย่างเดียวกับพระองค์ และแสดงว่าไม่ทรงเกรงกลัวหากเจ้านครจะคิดกำเริบขึ้นก็ทรงปราบได้ ถ้าเจ้านครไม่กำเริบคงจงรักภักดีตลอดไป ก็เป็นคุณแก่บ้านเมืองที่ทรงปล่อยการะการป้องกันพระราชอาณาจักรทางด้านใต้ให้แก่เจ้านครได้

พระเจ้าขัณฑสีมาทรงตั้งเจ้าพัฒน์ซึ่งเป็นอุปราชอยู่แล้วขึ้นเป็นมหาอุปราช เมื่อมีมหาอุปราชซึ่งเป็นทั้งลูกเขยและผู้สามารถ พระเจ้านครจึงครองขัณฑสีมาอย่างสบาย ภาระต่าง ๆ จะเป็นการปกครองบ้านเมืองก็ดี การเข้ามาพึ่งราชการในกรุงธนบุรีก็ดี การทัพศึกก็ดี ทรงมอบให้เจ้าพัฒน์สิทธิขาดทั้งสิ้น พระองค์เองนั้นสนุกเพลิดเพลินกับการฝึกซ้อมลครซึ่งเป็นโรงที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ลครโรงนี้เคยเข้ามาช่วยงานฉลองต่าง ๆ ของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีหลายครั้งและเคยเล่นประชันกับลครหลวงก็คราวหนึ่ง

พระเจ้าขัตติยราชครองนครศรีธรรมราชด้วยบารมีเต็มเปี่ยมตลอดมา ตั้งแต่ พ.ศ. 2319 ครั้นถึง พ.ศ. 2325 ทางกรุงธนบุรีเกิดการจลาจล สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชเสียพระชนม์ สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกขึ้นปราบดาภิเษกเป็นสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าและเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริหว่า การที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียกย่องเจ้านครขึ้นไปเสมอกษัตริย์องค์หนึ่งนั้นเป็นการกระทำด้วยอคติ จึงมีพระบรมราชโองการให้ลดบรรดาศักดิ์พระเจ้าขัตติยราชลงเป็นเจ้าพระยานคร ลดตำแหน่งเสนาบดีลงเป็นกรรมการเหมือนหัวเมืองอื่น ๆ และยกสงขลาซึ่งขึ้นนครศรีธรรมราชมาขึ้นกรุงเทพ ฯ

เจ้านครน่าจะได้คิดว่าบุญวาสนาของตนกำลังตามเสด็จแผ่นดินตากและน่าจะเปลี่ยนใจเสียใหม่ แต่หากระทำดังนั้นไม่ เห็นจะเป็นเพราะชราเกินที่จะดัดแปลงอัธยาศัยเสียแล้ว นอกจากนั้นการงานในหน้าที่ก็บกพร่อง จนเป็นเหตุให้ขัดใจกันขึ้นกับลูกเขยของตนเอง เจ้าพัฒน์เข้ามาเป็นโจทก์ฟ้องกล่าวโทษ โปรดเกล้าให้มีตราให้หาตัวเข้ามาถึงสองครั้ง เจ้านครก็บิดพริ้วเสีย ในที่สุดได้ตัวเข้ามา มีพระบรมราชโองการให้พ้นจากตำแหน่งผู้ครองนครศรีธรรมราช และให้อยู่รับราชการในกรุงเทพ ฯ เมื่อ พ.ศ. 2327 ทรงตั้งเจ้าพัฒน์เป็นเจ้าพระยาศรีธรรมโศกราชชาติเดโชชัย มไหสุริยาธิบดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช และคืนเมืองสงขลาให้กลับไปขึ้นนครศรีธรรมราช

เจ้านครรับราชการในกรุงเทพ ฯ ตำแหน่งใดไม่ปรากฏ ได้ความแต่ว่า เจ้านครอยู่ต่อมาไม่นานเท่าใดก็ถึงอสัญกรรม และเจ้าพระยานคร (พัฒน์) เข้ามารับอัฏฐิทั้งของเจ้านครและของหม่อมทองเหนียวออกไปก่อเจดีย์บรรจุไว้ที่วัดแจ้ง นครศรีธรรมราช

เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (พัฒน์)

เจ้าพัฒน์ ในตอนก่อนเป็นเจ้าพระยา เป็นผู้มีโชควาสนาชาตาขึ้นมาตลอด ส่วนตอนที่เป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราชขึ้นแล้ว ท่านครองนครศรีธรรมราชได้บีเศษก็เผชิญกับศึกพม่า

ขณะนั้นทางพม่า มังแวงผู้เป็นบุตรมังลอง เรียกกันว่าประดุงสะแคง เพราะได้กินเมืองประดุงมาก่อน ประดุงสะแคงแต่งทัพหลายทัพยกมาตีเมืองไทยทั้งทางปักษ์ใต้และฝ่ายเหนือในคราวเดียวกัน แม่ทัพทางใต้นั้นชื่อแกงวุ่น ชุมนุมพลที่เมืองมะริด แล้วแบ่งพลนั้นออกเป็น 2 ทัพ ยกมาตีเมืองถลางทัพหนึ่ง มาทางเมืองชุมพรและไชยาทัพหนึ่ง เจ้าเมืองชุมพรและไชยาเหลือกำลังที่จะสู้จึงอพยพเข้าป่า พม่าเผาเมืองเสียทั้ง 2 เมือง แล้วยกมานครศรีธรรมราช เจ้าพระยานคร (พัฒน์) ยกทัพมาตั้งขัดที่ท่าข้ามต่อแดนเมืองไชยา พม่าให้ชาวเมืองไชยาร้องบอกว่ากรุงเทพ ฯ เสียแก่พม่าแล้วนครศรีธรรมราชอย่าป่วยกาลสู้รบเลย เจ้าพระยานคร (พัฒน์) นึกว่าเป็นความจริง เพราะไม่เห็นกองทัพกรุงเทพ ฯ ยกมาช่วยชุมพรและไชยาก็เสียไปแล้ว จะขืนต่อสู้ลงท้ายก็คงแพ้เพราะมีกำลังน้อยกว่า จึงอพยพไปอยู่นอกเขา ตำบลจันดีปลายคลองคุดด้วนที่ซึ่งเจ้าพระยานคร (พัฒน์) ไปอยู่นั้น ราษฎรเรียกว่า ทัพเจ้าพระยา พม่าเข้ามาเมืองนครศรีธรรมราชได้พักพลแล้วก็ยกไปตีเมืองพัทลุงต่อไป

ทางเมืองพัทลุงนั้น เจ้าเมืองก็คิดหนีเหมือนกัน แต่เผอิญมีพระสมภารองค์หนึ่งชื่อมหาช่วย รู้คาถาเวทมนตร์ทำตะกรุดมงคล ประเจียด แจกชาวเมืองให้มีกำลังใจยกทัพมาตั้งรับพม่า มหาช่วยเป็นแม่ทัพ ยัดปืน 2 กระบอกให้ศิษย์เดินยิงมาหน้าช้างจะเพราะเหตุใดก็ตาม พม่าเห็นทัพไทยเป็นกองทัพใหญ่ก็แตกหนีไป

ทางเมืองถลางนั้น พม่าตีตะกั่วทุ่งตะกั่วป่าแตก แล้วยกเข้าล้อมเมืองถลางซึ่งไม่มีเจ้าเมือง เพราะพระยาถลางถึงแก่กรรมลง จันภรรยาพระยาถลางกับมุกน้องสาวออกตั้งค่ายรบกับพม่านอกเมือง พม่าตีเมืองไม่ได้ ขัดสนสะเบียงอาหารลง ต้องเลิกทัพกลับไป

กรมพระราชวังบวรเสด็จถึงนครศรีธรรมราช ให้ตามตัวเจ้าพระยานคร (พัฒน์) มา ไม่ทรงเอาโทษแก่เจ้าเมืองที่หลบหนีทุกคน เพราะทรงเห็นว่ากำลังน้อยสู้พม่าไม่ได้จริง ๆ ทรงจัดให้ครองเมืองกันตามเดิม แล้วเสด็จไปตีหัวเมืองแขกมีเมืองตานีเป็นต้น ตรังกลันตัน และไทรนั้นยอมสวามิภักดิ์ แล้วมีใบบอกเข้ามากราบบังคมทูล มีพระบรมราชโองการให้พากองทัพกลับ

ผู้มีความชอบและได้ปูนบำเหน็จในครั้งนั้น ซึ่งควรกล่าวคือจันภรรยาพระยาถลางได้เป็นท้าวเทพกษัตรีย์ มุกน้องสาวได้เป็นท้าวศรีสุนทร พระมหาช่วยนั้นให้สึกออกมาตั้งเป็นพระยาทุขราษฎร์ช่วยราชการเมืองพัทลุง หลวงสุวรรณคีรีซึ่งพ้องว่าพระยาจนะเป็นกบฏและไต่สวนได้ความจริง ได้เป็นพระยาสงขลา ยกฐานะสงขลาขึ้นเป็นเมืองตรีให้กลับมาขึ้นกรุงเทพ ฯ มีเมืองจนะและเมืองเทพาเป็นเมืองขึ้น

เจ้าพระยานคร (พัฒน์) มีบุตรกับคุณหญิงชุ่มหรือนวล 2 คน ชาวนครศรีธรรมราชเรียกว่าคุณหญิงใหญ่คนหนึ่ง คุณหญิงเล็กคนหนึ่ง แต่ในกรุงเทพ ฯ เรียกกันว่า คุณนุ้ยใหญ่ และคุณนุ้ยเล็ก บิดาถวายคุณหญิงใหญ่หรือนุ้ยใหญ่ ให้ทำราชการในสมเด็จพระ-พุทธยอดฟ้า มีลูกเธอองค์หนึ่ง คือพระองค์เจ้าอรุณ กรมหมื่นศักดิพลเสพ ซึ่งเป็นกรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพในรัชกาลที่ 3 คุณหญิงเล็กหรือนุ้ยเล็กนั้น บิดาถวายกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท มีลูกเธอองค์หนึ่ง คือพระองค์เจ้าหญิงปัทมราช ซึ่งสมเด็จพระจอมเกล้าทรงเรียกว่า เจ้าอาว์ เจ้าน้า บุตรธิดาซึ่งเกิดด้วยภรรยาอื่น คือ นายจ่ายง (ขัน) พระราชภักดี (ร้าย) ท่านผู้หญิงหนู ทิพากรวงศ์ คุณพนักงานทิม พระยาภักดีภูธร (ฉิม) คุณใจมหาดเล็ก คุณฤกษ์มหาดเล็ก และคุณกุน

ในพุทธศักราช 2354 รัชกาลที่ 2 แห่งรัตนโกสินทร์ เจ้าพระยานคร (พัฒน์) เข้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในกรุงเทพ ฯ กราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ตนชราทุพพลภาพ หูหนักจักษุมืดและหลงลืม ไม่สามารถที่จะรับราชการสนองพระเดชพระคุณได้ต่อไป ขอกราบถวายบังคมลาออกจากราชการ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้เจ้าพระยานคร (พัฒน์) เป็นเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี ศรีโศกราชวงศ์เชฏฐพงศ์ฤาชัย อนุทัยธิบดี อภัยพิริย ปรากรมพาหุ จางวางเมืองนครศรีธรรมราช

เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย)

ได้กล่าวมาครั้งหนึ่งแล้วในตอนประวัติของเจ้านคร ว่าสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีพระราชทานเจ้าจอมปราง ซึ่งมีครรภ์อยู่แล้วแก่เจ้าพัฒน์ และเจ้าพัฒน์รับคุณปรางไปไว้เป็นศรีเมืองนครศรีธรรมราช เจ้าพัฒน์ (เจ้าพระยาสุธรรมมนตรี) นับถือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรียิ่งนัก ให้คุณปรางเป็นศรีเมืองของนครศรีธรรมราชอย่างเดียวจริง ๆ ไม่ได้เป็นภรรยา คุณปรางจึงมีบุตรคนเดียว แต่ที่ติดครรภ์ไปจากธนบุรีและคลอดที่นครศรีธรรมราช บุตรนี้คือ คุณชายน้อย

มีความตอนหนึ่งในพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาว่า "ในเดือน 12 นั้น เจ้าพระยาพิชัยราชา ผู้เป็นเจ้าพระยาสวรรคโลก ลงมารับราชการอยู่ในกรุง แต่งผู้เฒ่าผู้แก่เข้าไปขอน้องสาวเจ้าจอมฉิมพระสนมเอก บุตรีเจ้านครศรีธรรมราช ซึ่งอยู่ในพระราชวังจะมาเลี้ยงเป็นภรรยา ครั้นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทราบ ก็ทรงพระพิโรธดำรัสว่ามันทำบังอาจจะมาเป็นคู่เขยน้อยเขยใหญ่กับกูผู้เป็นเจ้าแผ่นดิน จึงดำรัสสั่งให้เอาตัวเจ้าพระยาพิชัยราชาไปประหารชีวิตเสีย ตัดศีรษะมาเสียบประจานไว้ที่ริมประตูข้างฉนวนลงพระตำหนักแพ อย่าให้ใครเอาเยี่ยงอย่างสืบไปภายหน้า"

ใครอ่านความตอนนี้จะอดนึกไม่ได้ว่า เรื่องไม่น่าจะเป็นถึงเพียงนั้นเลย ดูในแง่เจ้าพระยาสวรรคโลก ซึ่งรับราชการใกล้ชิดมาเป็นเวลาช้านาน ทำความชอบไว้ในแผ่นดินก็มากมาย เหตุไฉนบังอาจเอื้อมขอเจ้าจอมมาเป็นภรรยาตน ผู้ซึ่งมีภรรยาอยู่แล้ว ดูในแง่

ผู้เฒ่าผู้แก่ซึ่งเข้าไปกราบบังคมทูลขอ ก็ไม่สมเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ เข้าไปถึงในพระราชวังแล้ว เหตุไฉนไม่สืบสวนฟังเรื่องราวที่เกี่ยวกับคุณปรางให้ละเอียดเสียก่อน พิเคราะห์ในแง่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีเล่าก็ไม่น่าจะประหารชีวิตเจ้าพระยาสวรรคโลก ผู้เป็นทหารเอกคู่บารมีคนหนึ่งเสียง่าย ๆ ถ้าจะว่าฆ่าเพราะหวงคุณปรางก็เหตุไฉนจึงยกคุณปรางทั้ง ๆ ที่จวนจะเป็นเจ้าจอมมารดาอยู่แล้ว พระราชทานเจ้าพัฒน์ผู้มีความชอบต่อแผ่นดินน้อยกว่าเจ้าพระยาสวรรรคโลกได้

เมื่อพิเคราะห์เข้าดังนี้ ชวนให้เกิดความสงสัยมากขึ้น สอบปีดูปรากฏว่า ปีที่พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ว่าเจ้าพระยาสวรรคโลกขอคุณปรางและถูกประหารชีวิตนั้น ปีวอก พ.ศ. 2319 (จุลศักราช 1138) ปีที่เจ้าพัฒน์รับคุณปรางไปและคลอดคุณชายน้อยนั้น ปีมะเมีย พ.ศ. 2317 (จุลศักราช 1136) เป็นอันว่าเจ้าพระยาสวรรคโลก ส่งผู้เฒ่าผู้แก่เข้าไปขอคุณปรางซึ่งเวลานั้นอยู่นครศรีธรรมราช มีบุตรอายุราว 3 ขวบแล้ว น่าอนาถใจที่เจ้าพระยาสวรรคโลกหลงได้ถึงเพียงนั้น และสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็หลงทรงพระพิโรธถึงให้ประหารชีวิตเจ้าพระยาทหารเอกเสียทั้งคน เจ้าพระยาสวรรคโลกจะมาเป็นเขยน้อยได้อย่างไร เมื่อพระองค์เองโปรดเกล้าให้เจ้าพัฒน์ครองตำแหน่งนั้นเสียแล้ว เพราะฉะนั้น ถ้าเรื่องนี้เป็นเรื่องจริง ก็เป็นเรื่องที่ทำไปด้วยความหลงเข้าหากันทุกคน และผู้ที่หลงนั้นเผอิญเป็นเจ้าแผ่นดินเจ้าพระยาและผู้เฒ่าผู้แก่

คุณชายน้อยบุตรคุณปรางนั้น เมื่อเป็นหนุ่มขึ้นแล้ว เจ้าพระยานคร (พัฒน์) นำตัวขึ้นถวายเป็นมหาดเล็ก โปรดเกล้าให้เป็นนายศัลวิไชยมหาดเล็กหุ้มแพร ต่อมาให้ออกไปเป็นผู้ช่วยราชการเมืองนครศรีธรรมราช แล้วเลื่อนขึ้นเป็นพระอนุรักษ์ภูเบศร์ได้คุณอินธิดาพระยาพินาศอัคนี ราชนิกูลบางช้างเป็นภรรยา

ในระหว่างที่พระอนุรักษ์ภูเบศร์ช่วยราชการเจ้าพระยานคร (พัฒน์) อยู่ ครั้งหนึ่งได้คุมกองทัพไปต่อเรือรบยกไปตีพม่าที่เมืองถลาง จับพม่ามาเป็นเชลยและได้ปืนส่งเข้ามาทูลเกล้าถวายเป็นอันมาก เมื่อเจ้าพระยานคร (พัฒน์) กราบถวายบังคมลาออกจากราชการ

นั้น ทรงพระราชดำริห์ว่า พระอนุรักษ์ภูเบศร์ช่วยราชการมาในเจ้าพระยานครช้านานแล้ว รู้ขนบธรรมเนียมซื่อสัตย์มั่นคงมีความชอบต่อแผ่นดิน จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้เป็นพระยาศรีธรรมโศกราชชาติเดโชไชย มไหสุริยาธิบดี อภัยพิริยปรากรมพาหุ พระยานครศรีธรรมราช

ท่านผู้นี้ถึงต้นรัชกาลที่ 3 ภายหลังเจ้าพระยาสุธรรม (พัฒน์) อสัญกรรม ได้เป็นเจ้าพระยาในนามเดิม แต่นิยมเรียกกันว่าเจ้าพระยานคร (น้อย) สมเด็จพระจุลจอมเกล้าทรงพระราชวิจารณ์ว่าเจ้าพระยานครผู้นี้มีอำนาจวาสนามากกว่าเจ้าพระยานครทุกคน สมเด็จพระจอมเกล้าในพระราชหัตถเลขาดำรัสเรียกชื่อว่า น้อยคืนเมือง และสมเด็จพระนั่งเกล้าเรียกท่านผู้หญิงอินภรรยาของท่านว่า พี่อิน

ในคราวที่เมืองไทยเสียดินแดนเขมรแก่ญวณ อาณาเขตของเมืองไทยทางด้านตะวันออกลดเข้ามา แต่ทางด้านใต้นั้นขยายออกไป เพราะเจ้าพระยานคร (น้อย) เกลี้ยกล่อมเมืองเประให้เข้ามารวมอาณาจักรไทยได้สำเร็จ

เจ้าพระยานคร (น้อย) มีน้ำใจกล้าหาญและเด็ดขาด เรื่องที่แสดงอัธยาศัยใจคอของเจ้าพระยานครผู้นี้อย่างเด่นชัดนั้น เรื่องตีเมืองไทร คือเมืองไทรแข็งเมืองไม่ยอมขึ้นไทย เจ้าพระยานคร (น้อย) อาสาไปตีถวาย ตีได้แล้วก็ให้พระบริรักษ์ภูธร (แสง) กับพระเสนานุชิต (นุด) สองคนผู้เป็นบุตรอยู่รักษาเมืองไทร ตัวเจ้าพระยานคร (น้อย) เข้ามากรุงเทพเรื่องเรือพระที่นั่งซึ่งต่อถวาย

ทางโน้นตนกูเดนหลานพระยาไทรคบคิดกับนายแท่นผู้ซึ่งเข้ารีดอิสลาม แล้วเปลี่ยนชื่อเป็นตนกูงาม ยกทัพเข้าตีเมืองไทร พระบริรักษ์ภูธรและพระเสนานุชิตต้องอาวุธบาดเจ็บอพยพครอบครัวทิ้งเมืองไทรหนีมานครศรีธรรมราช อันเป็นเวลาพอดีกับเจ้าพระยานคร (น้อย) กลับจากกรุงเทพออกไปถึง เห็นบุตรของตนหนีข้าศึกมาก็โกรธยิ่งนัก ให้เฆี่ยนหลังบุตร 2 คนนั้น ทั้ง ๆ ที่ถูกอาวุธมาเสียคนละ 30 ที แล้วให้ยกทัพกลับไปตีเมืองไทร พระบริรักษ์ภูธรกับพระเสนานุชิตก็ตีเมืองไทรคืนมาได้ดังประสงค์

เจ้าพระยาศรีธรรมโศกราช (น้อย) ถึงอสัญกรรมปีกุน พ.ศ. 2386 ท่านมีธิดา 3 บุตร 3 กับท่านผู้หญิงอิน และธิดา 10 บุตร 8 กับภรรยาอื่น

จุดประสงค์ของสมุดเล่มนี้คือ จะรวมประวัติของต้นตระกูลไว้ในที่แห่งเดียวกัน เพื่อผู้ปรารถนาจะทราบ ไม่ต้องเสียเวลาค้นจากสมุดหลายเล่ม วงศ์เจ้าพระยานคร อันมีจำนวนสมาชิกนับร้อยในเวลานี้ ใช้นามสกุล 3 นาม

ได้กล่าวมาแล้วว่า เจ้าพระยานคร (น้อย) มีบุตรกับท่านผู้หญิงอิน 3 คน บุตรคนใหญ่ชื่อน้อยใหญ่ ภายหลังเป็นเจ้าพระยามหาศิริธรรม พโลประถัมภ์เทพทวาราวดีศรีรัตนธาดา มหาประเทศาธิบดี อภัยภิริยปรากรมพาหุ ผู้รักษากรุงเก่า ผู้สืบสาโลหิตจากท่านผู้นี้ใช้นามสกุลว่า **โกมารกุล ณ นคร**

บุตรคนที่ 2 ชื่อ น้อยกลาง ภายหลังเป็นเจ้าพระยานครศรีธรรมราช ไม่ปรากฏสร้อยชื่อแต่เข้าใจว่าคงอย่างเดียวกับสร้อยชื่อบิดาของท่าน ผู้สืบสาโลหิตจากท่านผู้นี้ 1 ผู้สืบสาโลหิตจากบุตรของเจ้าพระยานคร (น้อย) ซึ่งเกิดด้วยภรรยาอื่น 1 และผู้สืบสาโลหิตจากเจ้าพระยาสุธรรมมนตรี (พัฒน์) 1 ใช้นามสกุลว่า **ณ นคร**

บุตรคนที่ 3 ชื่อน้อยเอียด ภายหลังเป็นพระยาเสน่หามนตรี ผู้สืบสาโลหิตจากท่านผู้นี้ ใช้นามสกุลว่า **จาตุรงคกุล**

ตำนานเมืองนครศรีธรรมราช

ฉบับของ

พระยาโกมารกุลมนตรี

ต้นฉบับตำนานเมืองนครศรีธรรมราชเป็นหนังสือเก่ามาก ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง ทั้งภาษาและสำนวนเป็นไทยโบราณ อักษรลบเลือนขาดเป็นห้วง ๆ ข้อความไม่ต่อเนื่องกัน อ่านเข้าใจยากมาก ได้เก็บความเท่าที่จะเก็บได้ในต้นฉบับนั้นมาแต่งใหม่ให้ผู้อ่านทราบกำเนิดของนครศรีธรรมราชด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายดังต่อไปนี้

ในโบราณกาล มีมหานครหนึ่ง ซึ่งตำนานไม่ได้บอกว่านครนั้นชื่ออะไร กล่าวไว้แต่ว่า "อาทิเดิมเมืองหลวง" ซึ่งคงหมายความว่าเป็นเมืองใหญ่ คำว่าหลวงคงไม่ใช่เป็นนามเมือง นอกจากไม่มีชื่อแล้ว เมืองนี้ตั้งอยู่ที่แลติจูด ลองติจูดเท่าใด และเมื่อปีใด ความไม่ปรากฏตำนานพรรณาว่า มหานครนี้มีกำแพงสามชั้น จะเดินให้รอบต้องกินเวลาถึง 3 วัน บนซุ้มประตูพระนครมีรูปนาคราช 7 หัว 7 หางทุกประตู มีกุฏาคารเรือนหลวงนับยอดของเรือนเหล่านี้ได้ถึง 30 ยอด ข้างซ้ายและขวาเป็นยอดต่ำ แต่ยอดกลางนั้นสูงสุดหมอกมีพระพุทธรูปถึง 9,000 องค์ พระราชาผู้เป็นนรบดีของมหานครนี้ ทรงพระนามว่าพญาศรีธรรมโศกราช มีสมภารบารมีบุญหนักศักดิ์ใหญ่อย่างพ้นคณนา ทรงปกครองราช-อาณาจักรด้วยทศพิธราชธรรม รัฐบาลของพระองค์เป็นรัฐบาลบงการ มีบาคู 4 นาย เป็นที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน หัวหน้าคณะบาคูชื่อพงศาอราช ปราชากรข้าขอบขัณฑสีมาได้รับความร่มเย็นสุขเกษมเปรมปรีดาทั่วกันท้าวเธอมีพระอัครมเหสีทรงพระนามสังคเทวี มีราช-บุตรสองพระองค์ พระองค์ใหญ่ทรงพระนามเจตราช พระองค์ที่สองทรงพระนามเสนราช

เมื่อพญาศรีธรรมโศกราชมีพระชนมายุได้ 100 พรรษา ซึ่งปีนั้นเป็นปีมะเมียชาตาเมืองถึงฆาต ได้เกิดโรคระบาดขึ้นทั่วไปและโรคนั้นคือไข้ยมบน พญาศรีธรรมโศกราช

ราชทรงปรึกษาบาคูทั้งสี่ว่าจะควรแก้ไขอย่างไร บาคูทั้งสี่กราบบังคมทูลว่า ถ้าจะประทับอยู่ที่เมืองนี้ต่อไป พวกพลครุวนายักษ์จักกินคนตายวินาศสิ้น ควรอพยพไปเสียให้พ้น พญาศรีธรรมโศกราชทรงพระราชดำริเห็นชอบ ก็ให้แต่งสำเภาและเรือต่าง ๆ แล้วทรงพาพระประยูรญาติราชบริพารและประชาราษฎรของพระองค์หนีไข้ แล่นใบมาถึงเขินหาดทรายแก้วอันเป็นที่งามและน่าสบาย ก็ให้หยุดกระบวนเรือยกพลขึ้นบก แล้วสร้างที่ประทับโรงเรือนขึ้นที่ตำบลชายทะเลนั้น

พอการก่อสร้างที่ประทับที่อยู่ชั่วคราวนี้เสร็จ ก็มีพราหมณ์ 8 คน เข้ามาเฝ้า หัวหน้าชื่อพรหมสุริยะ กราบทูลว่าพวกตนได้ดั้นดงพงไพรมาแต่ทางทิศตะวันออกเป็นเวลา 7 วัน มาถึงหาดใหญ่กว้างริมทะเลนี้เห็นพลับพลาที่ประทับและโรงเรือน ราชบริวารเพิ่งสร้างใหม่ก็เข้ามาเฝ้าด้วยความเคารพ และว่าตนมีแก้วจินดาดวงหนึ่ง ซึ่งได้มาจากถ้ำในกลางป่าขณะที่ล่าเนื้อ เป็นแก้วจินดาที่งามมากขนาดเท่าลูกหมากสง ขอถวายแก้วจินดานั้นเป็นราชหลี พญาศรีธรรมโศกราชทรงพระโสมนัสยิ่ง ทรงถือว่าเป็นมหามงคล ท้าวทรงรับและประดิษฐานแก้วจินดาอันมีสีแสงพรรณรายนั้นไว้ในท้องพระโรง

ครั้นแล้วได้ตรัสปรึกษาบาคูทั้งสี่ในเรื่องจะวางแผนผังที่จะสร้างเมือง บาคูกราบบังคมทูลว่า ได้ทราบมาแต่บรรพบุรุษว่า เมืองลังกานั้นงดงามนัก ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตไปดูเมืองลังกาจำแบบอย่างมาสร้างพระนครที่หาดทรายแก้วนี้ พญาศรีธรรมโศกราชก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บาคูทั้งสี่คุมช่าง 100 คน ลงสำเภาแล่นไปยังลังกาทวีป

เมื่อสำเภาของบาคูทั้งสี่ไปถึงเมืองลังกา พญาลังกาทรงทราบว่ามีคนต่างด้าวเข้าเมือง มีโองการสั่งให้จับบาคูและคน 100 คนนั้นคุมไว้ ทั้งนี้ คงเป็นเรื่องระแวงไม่ไว้ใจคนต่างด้าว (คงไม่ใช่เรื่องหนังสือเดินทางและวีซ่า) แล้วให้นำบาคูทั้งสี่เข้ามายังหน้าที่นั่งรับสั่งถามว่าล่วงล้ำเข้ามาในแว่นแคว้นของพระองค์ด้วยกิจธุระอันใด บาคูพงศาอาราชผู้เป็นหัวหน้าคณะก็นำแผนที่หาดทรายแก้วขึ้นถวายให้ทอดพระเนตร แล้วกราบทูลพระราชประสงค์ของพญาศรีธรรมโศกราชให้พญาลังกาทราบทุกประการ

พญาลังกาทรงยินดีนักหนาที่ท้าวต่างแดนเห็นว่านครลังกาของ พระองค์งดงามถึงกับปรารถนาจะเอาแบบอย่างไปสร้างบ้าง โปรดเกล้าให้คณะของบาคูชมพระราชนิเวชน์ เพื่อจดจำแบบอย่างตามปรารถนา แล้วตรัสถามว่า "มีเจ้าไทยฤๅหามิได้ แห่งเมืองโพ้นไส" (เจ้าไทยในที่นี้หมายความว่าพระสงฆ์ไทย) พงศาอราชกราบบังคมทูลว่าไม่มี รับสั่งว่า "เราจะให้เจ้าไทยไปแล" แล้วทรงเล่าต่อไปว่า ในลังกานี้มีภิกขุไทยอยู่สององค์ ซึ่งไม่ปรองดองและวิวาทกัน ต้องทรงห้ามปรามไกล่เกลี่ยให้สามัคคีกันอยู่เป็นนิจ ควรจะนิมนต์ภิกขุนั้นไปไว้เมืองโน้นเสียองค์หนึ่ง จะได้ไปเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ครั้งพุทธกาลให้พญาศรีธรรมโศกราชทรงทราบ บาคูรับพระราชโองการไปนิมนต์มหาพุทธคำเพียร มหาพุทธคำเพียรก็รับนิมนต์ และว่าจะอยู่ที่ลังกาต่อไปก็จะมีแต่เรื่องวิวาทบาดหมางกัน บาคูทั้งสี่จดจำแผนผังเมืองลังกาได้แม่นยำแล้ว ก็ตกแต่งสำเภาและรับมหาพุทธคำเพียรกราบถวายบังคมลาพญาลังกา แล่นเรือกลับมายังหาดทรายแก้ว ครั้นถึงก็พากันเข้าเฝ้ากราบทูลข้อความทั้งปวงให้พญาศรีธรรมโศกราชทรงทราบ พญาศรีธรรมโศกราชทรงพระโสมนัสยิ่งนัก พระราชทานบำเหน็จรางวัลแก่บาคูทั้งสี่และคณะ แล้วดำรัสถามมหาพุทธคำเพียรว่าพระผู้เป็นเจ้าเห็นอย่างไรในการที่โยมจะสร้างเมืองใหม่ขึ้น ณ ที่นี้ มหาพุทธคำเพียรถวายพระพรว่า เป็นที่ทราบกันมาหลายร้อยปีแล้วว่า มหาบพิตรจะเสด็จมาสร้างมหานครที่หาดทรายแก้วนี้ พญาศรีธรรมโศกราชประหลาดพระราชหฤทัย รับสั่งถามว่าทราบกันอย่างไรเมื่อหลายร้อยปีมาแล้วอันเป็นเวลาที่โยมยังไม่ได้เกิด พระมหาพุทธคำเพียรจึงถวายพระพรว่าเรื่องเดิมมีมาดังนี้

ในอดีตกาลดึกดำบรรพ์มีเมืองสองเมือง เมืองหนึ่งชื่อนครบุรี พญาเสวยราชย์ทรงพระนามท้าวโกสีหราช อัครมเหสีทรงพระนามเทวี ราชธิดาทรงพระนามเหมาลา ราชบุตรพระนามทนณกุมาร เมืองนี้ได้พระทันตธาตุของพระพุทธเจ้าไว้เป็นศรีเมือง อีกเมืองหนึ่งตั้งอยู่ทางทิศทักษิณชื่อเมืองขันบุรี พญาผู้เสวยราชย์ทรงพระนามอังกุตราช อัครมเหสีทรงพระนามจันทเทวี เมืองขันบุรีเป็นเมืองที่บริบูรณ์ไปด้วยโภคทรัพย์และกำลังทหาร แต่ไม่

มีพระทันตธาตุไว้บูชา ท้าวอังกุตราชทรงทราบว่าที่เมืองนครบุรีมีพระธาตุก็คิดริษยา อยากได้พระธาตุมาไว้ในเมืองของพระองค์ จึงมีราชสาส์นไปยังท้าวโคสีหราชขอพระทันตธาตุ และบอกไปในท้ายราชสาส์นนั้นว่า ถ้าท้าวโคสีหราชไม่ยอมให้ ก็ให้ตกแต่งเมืองเตรียมไว้รับกองทัพเมืองขันธบุรีซึ่งจะยกไปรบแย่งพระทันตธาตุให้จงได้

ฝ่ายท้าวโคสีหราช แม้จะทรงตระหนักพระราชหฤทัยว่าเมืองนครบุรีมีกำลังรบด้อยกว่าฝ่ายโน้นมาก แต่ก็เป็นนักสู้ จึงตอบสาส์นไปเป็นทำนองว่าทางที่ขันบุรีจะเชิญพระธาตุไปจากนครบุรีได้นั้นมีอยู่ทางเดียว แต่ทางเชิญพระธาตุข้ามพระศพของพระองค์ แล้วดำรัสสั่งให้เสนามาตย์เตรียมการรับสงคราม

ทัพเมืองขันบุรียกมาถึงนครบุรีและตั้งประชิดกำแพงพระนครอยู่ท้าวโคสีหราชก่อนที่จะออกยุทธ์ได้ดำรัสสั่งนางเหมมาลาราชธิดากับทนณกุมารราชบุตรว่า การสงครามครั้งนี้ฝ่ายเราเสียเปรียบทุกประการ ถ้าเห็นพระองค์เพลี่ยงพล้ำแก่ข้าศึก สองพี่น้องจงเล็ดลอดหลบหนีออกจากเมือง นำพระธาตุไปไว้เสียลังกา อย่าให้พระธาตุตกไปเป็นของปัจจามิตรได้เป็นอันขาด ในการสงครามครั้งนั้นกองทัพนครบุรีสู้กองทัพขันบุรีไม่ได้ อย่างที่ท้าวโคสีหราชคาด และท้าวโคสีหราชเองก็ขาดคอช้างสวรรคตในสมรภูมิ

นางเหมมาลาเชิญพระธาตุห่อเกล้าชฎาหนีออกจากเมืองกับทนณกุมาร ลงสำเภาเดินทางจะไปลังกาตามรับสั่งของพระราชบิดาสำเภาถูกพายุใหญ่กลางทะเลอับปางลง สองพี่น้องว่ายน้ำขึ้นฝั่งได้ พากันเดินดั้นดงพงไพรจนมาถึงหาดทรายแก้ว รู้สึกเหน็ดเหนื่อยหิวโหยเป็นกำลังเดินทางต่อไปไม่ไหว ทั้งสถานที่ก็รโหฐานสบายน่าพักผ่อน จึงฝังพระธาตุไว้ ณ หาดทรายนั้น แล้วทั้งสององค์ก็หาที่กำบังพักผ่อนพระกาย

ทันใดนั้นหน่อกษัตริย์ทั้งสองได้เห็นพระอรหันต์องค์หนึ่งปรากฏกายมานมัสการพระ-ธาตุ นางเหมมาลาและทนณกุมารออกจากที่กำบังมาถามว่า พระผู้เป็นเจ้าคือใคร มาแต่แห่งใด พระอรหันต์นั้นตอบว่า เรานี้คือลูกพระตถาคตชื่อมหาเถรพรหมเทพเหาะผ่านมาทางนี้เห็นพระทันตธาตุอยู่ที่นี่ จึงหยุดนมัสการ ก็แหละเจ้านี้ชื่อใด เป็นลูกเต้าเหล่าใคร

และเหตุใดจึงมาอยู่ ณ ที่นี้โดยลำพัง เจ้าพี่น้องสององค์ก็เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นตั้งแต่ท้าวอังกุตราชยกทัพมาแย่งพระธาตุจากท้าวโคสีหราชพระราชบิดา และท้าวโคสีหราชเสียเมืองขาดคอช้าง นางและอนุชาพาพระธาตุหนีจะไปลังกาตามรับสั่ง แต่เรือสำเภามาอับปางลง จนได้ฝังพระธาตุเพื่อพักเหนื่อยที่หาดนี้ ให้พระมหาเถรพรหมเทพทราบทุกประการ พระมหาเถรว่าถ้าจำเป็นจะต้องทำตามรับสั่งพระราชบิดาให้จงได้ก็ตามใจเถิด แต่ในการเชิญพระธาตุไปนั้น ถ้ามีเหตุการณ์อย่างใดเกิดขึ้น เข้าที่อับจนต้องการความช่วยเหลือแล้วจงระลึกถึงเรา ว่าแล้วพระอรหันต์มหาเถรพรหมเทพก็เหาะหายไปในอากาศ

นางเหมมาลาและทนณกุมารกระทำวันทนาการพระมหาเถร แล้วก็ขุดพระธาตุขึ้นจากที่ฝัง ห่อเกล้าเช่นนางอย่างเดิมชวนกันออกเดินทางต่อไป เมื่อถึงท่าตรังได้ขอโดยสารเรือสำเภาลำหนึ่งซึ่งจะไปลังกา แต่พอออกมาถึงกลางสมุทรก็เกิดการมหัศจรรย์เรือสำเภานั้นหยุดอยู่กับที่ไม่ยอมแล่นทั้งเดินหน้าและถอยหลัง นายสำเภาเรียกคนเรือทั้งปวงมาปรึกษาว่าจะทำอย่างไรดี ในที่สุดลงความเห็นพ้องกันว่า เหตุการณ์อย่างไม่เคยเกิดได้เกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะนางเหมมาลาและทนณกุมารมาในเรือ ถ้าฆ่าสองพี่น้องนั้นเสีย เรือก็คงจะแล่นไปได้ จึงจับนางเหมมาลาและทนณกุมารจะทำการประหารชีวิต หน่อกษัตริย์ทั้งสององค์ก็ระลึกถึงพระมหาเถรพรหมเทพ อธิษฐานขอให้ท่านปาฏิหาริย์มาช่วย ทันใดนั้นพระยาครุฑใหญ่ยาวประมาณ 3,000 วา ได้บินมาที่เรือ แล้วกลายร่างเป็นมหาเถรพรหมเทพ ชี้แจงให้คนทั้งเรือทราบว่า การที่เรือไม่แล่นไปได้นั้น เพราะนาคทั้งหลายพากันขึ้นมานมัสการพระทันตธาตุ แล้วกล่าวต่อไปว่า สมเด็จพระบรมศาสดาได้โปรดประทานพุทธทำนายไว้ว่าที่หาดทรายแก้วนั้นในเบื้องหน้า ท้าวพญาองค์หนึ่งชื่อพญาศรีธรรมโศกราช จะมาตั้งเมืองใหญ่ขึ้น ให้ชื่อเมืองว่านครศรีธรรมราชมหานคร จะก่อเจดีย์ใหญ่องค์หนึ่งเป็นพระมหาธาตุสูง 37 วา การณ์จะเป็นตามพุทธทำนายแน่แท้ นางเหมมาลาและทนณกุมารนมัสการพระอรหันต์มหาเถรและกล่าวว่า "เจ้ากูมีพระคุณจริง" พระมหาเถรพรหมเทพลาเจ้าสององค์แล้วก็เหาะหายไป เรือสำเภาก็เคลื่อนลำได้ และมาส่งเจ้าสององค์นั้นขึ้นฝั่ง นางเหมมาลาและทนณกุมารเดินทางกลับมาฝังพระธาตุไว้ยังหาดทรายแก้วตามเดิม

พญาศรีธรรมโศกราชได้ทรงสดับเรื่องซึ่งมหาพุทธคำเพียรเล่าถวาย ทรงพระโสมนัสยิ่งนัก เกิดศรัทธาปสาทะยิ่งขึ้น ตั้งพระราชหฤทัยแน่วแน่ที่จะสร้างเมืองและพระมหาธาตุให้ตรงตามพุทธทำนายให้จงได้ ทรงปรึกษามหาพุทธคำเพียรและบาคูทั้งสี่ในรายละเอียดต่าง ๆ มหาพุทธคำเพียรได้ชี้แจงว่า สิ่งสำคัญเบื้องต้นของการก่อสร้าง คือช่างและคนงานซึ่งต้องมีจำนวนมาก และแนะบาคูทั้งสี่ให้ไปจัดหาคนในช่องห้วยช่วงเขามาระดมงาน

เมื่อได้สร้างตัวเมืองขึ้นเสร็จแล้ว ได้ตั้งชื่อเมืองว่านครศรีธรรมราชมหานคร และในขณะที่จะทำอิฐทำปูนก่อพระมหาธาตุเจดีย์ มีผู้นำความมากราบทูลว่า พระพุทธสิหิงค์ที่เมืองลังกาได้ล่องน้ำทะเลมาโมทนา มีผีเสื้อ ผีพราย เงือก งู ฉลาม พิมทองว่ายน้ำตามรัศมีพระพุทธสิหิงค์มายังเกาะบึ้นัง เกาะแก้ว แล้วกลับคืนไปลังกา

อนึ่ง พญามัธยมประเทศได้มีพระราชสาส์นมาเจริญทางพระราชไมตรี พญาองค์นี้ตำนานกล่าวว่าเชี่ยวชาญในภาษาบาลี นางสนทมิตราเป็นอัครมเหสี มีนักสนม 8400 ในพระราชสาส์นนั้น ว่าทรงยินดีกับพระธรรมโศกราชผู้มีบุญมหิมาในการที่จะสร้างพระมหาธาตุสูง 37 วา พระราชสาส์นเจริญทางพระราชไมตรีนี้ เพิ่มความโสมนัสให้แก่พญาศรีธรรมโศกราชเป็นทวีคูณ

เมื่อมหาพุทธคำเพียรสั่งสอนบาคูให้เรียนสวดมนต์ไหว้พระได้แล้ว พญาศรีธรรมโศกราช ก็ให้ตั้งพิธีสวดมนต์กำหนดเขตคามารามตั้งหินและตั้งอิฐก่อฐานพระมหาเจดีย์ ครั้งนั้นพญาศรีธรรมโศกราชทรงพระวิตกยิ่งนัก ในข้อที่จะหาพระบรมสารีริกธาตุมาบรรจุ ในตำนานกล่าวว่า "พญาศรีธรรมโศกราชเป็นทุกข์ประหรมหนักหนาว่าจะคิดฉันใดแล จะได้พระสารีริกธาตุ" ทั้งนี้ เพราะทราบกันเพียงว่ามีพระบรมธาตุฝังอยู่ในบริเวณหาดทรายแก้ว แต่หามีใครทราบไม่ว่าฝังที่ตรงไหน ภายหลังที่ได้ปรึกษาหารือกันโดยรอบคอบแล้ว ได้ตกลงใช้วิธีเอาทองเท่าลูกฟักแขวนคอม้าป่าวทั่วทั้งเมืองว่า ถ้าผู้ใดรู้แห่งที่พระบรมสารีริกธาตุ จะให้ทองแก่ผู้นั้น

กาลนั้นมีชายชราผู้หนึ่ง อายุประมาณ 120 ปี มาแจ้งต่ออำมาตย์ผู้บ่าวร้องว่าเมื่อตนยังเยาว์อยู่ บิดาได้นำไปชี้ที่พระธาตุให้ดูว่ามีผู้นำมาฝังไว้ อำมาตย์นำชายชรานั้นเข้าเฝ้ากราบทูลให้พญาศรีธรรมโศกราชทรงทราบ ท้าวให้ขุดดินตรงนั้นลงไป ก็พบเจดีย์ใต้ดิน แต่มีหุ่นยนต์เฝ้าอยู่ เชิญพระธาตุขึ้นมาหาได้ไม่ พญาศรีธรรมโศกราชทรง "เป็นทุกข์ประหรมหนักหนา" อีกครั้งหนึ่ง และต้องให้อำมาตย์เอาทองเท่าลูกฟักอีกก้อนหนึ่งแขวนคอม้าบ่าวไปว่า ผู้ใดปราบหุ่นยนต์ได้ไซร้ จะให้ทองแก่ผู้นั้น

คราวนี้กระทาชายเข็ญใจผู้หนึ่งเข้ามาแจ้งต่ออำมาย์ว่า เมื่อบิดาของเขายังมีชีวิตอยู่ได้ไปศึกษาวิชาปราบหุ่นยนต์มาแต่เมืองโรมวิสัย เรียนแล้วสักตำราด้วยหมึกดำไว้ที่ร่างกาย ทางเมืองโรมวิสัยไม่ต้องการให้คนต่างด้าวรู้ตำรา จึงใช้หุ่นยนต์มาตัดคอบิดากระทาชายนั้นเอาศีรษะไป กระทาชายเรียนตำราซึ่งสักอยู่ที่ศพบิดาได้ พญาศรีธรรมโศกราชทรงพระโสมนัสยิ่งนักประทานทองเท่าลูกฟักแก่กระทาชาย แล้วให้ลงมือจัดการปราบหุ่นยนต์ กระทาชายจึงไปเก็บใบยาตามตำราหอดใส่หุ่นยนต์ หุ่นยนต์ก็สิ้นฤทธิ์ยืนนิ่งอยู่ การปราบหุ่นยนต์นี้ทำให้พระอินทร์รู้สึกร้อนเป็นกำลัง ต้องมีอินทรโองการให้พระวิศนุกรรมลงมาช่วยวิศณุกรรมเชิญพระบรมสารีริกธาตุขึ้นมาถวายพญาศรีธรรมโศกราช และอยู่ช่วยตกแต่งพระมหาธาตุจนเสร็จงาน แล้วจึงลากลับขึ้นไปเสนอรายงานต่อพระอินทร์

ในกาลครั้งนั้น พญาศรีธรรมโศกราชโปรดให้สร้างเมืองขึ้นใหม่อีก 12 เมือง เป็นหัวเมืองขึ้นของนครศรีธรรมราชมหานคร คือ (1) เมืองสาย เจ้าเมืองถือตราหนู (2) เมืองตานี เจ้าเมืองถือตราวัว (3) เมืองกะลันตัน เจ้าเมืองถือตราเสือ (4) เมืองปะหัง เจ้าเมืองถือตรากระต่าย (5) เมืองไทร เจ้าเมืองถือตรางูใหญ่ (6) เมืองพัทลุง เจ้าเมืองถือตรางูเล็ก (7) เมืองตรัง เจ้าเมืองถือตราม้า (8) เมืองชุมพร เจ้าเมืองถือตราแพะ (9) เมืองบันไทสมอ เจ้าเมืองถือตราวานร (10) เมืองสะอุเลา เจ้าเมืองถือตราไก่ (11) เมืองตะกั่วถลาง เจ้าเมืองถือตราสุนัข (12) เมืองกระ เจ้าเมืองถือตราสุกร สร้างเมือง 12 นักษัตรเป็นหัวเมืองขึ้นของนครศรีธรรมราชมหานครนี้แล้ว พญาศรีธรรมโศกราชก็ทรงเพลิดเพลินกับการก่อสร้างเพิ่มเติมตกแต่งพระมหาธาตุเพื่อให้งดงามยิ่งขึ้นต่อไป

ขณะนั้นพญาศรีธรรมโศกราชมีพระชนมายุมากแล้ว และเป็นเวลาที่จะสิ้นวาสนาของพระองค์ เกิดไข้ห่าลงทั่วทั้งเมือง มหาพุทธคำเพียรและบาคูคนหนึ่งก็สิ้นชีวิตลง ราษฎรพากันทิ้งเหย้าเรือนอพยพหนีไข้ร้ายเข้าไปอยู่ป่า ไม่ช้าไข้ห่านั้นก็ระบาดเข้าไปในวังพญาศรีธรรมโศกราชและเชื้อพระวงศ์ทุกองค์ต่างก็พ่ายแพ้ไข้ กษัตริย์ผู้ครองนครศรีธรรมราชวงศ์นี้สูญสิ้นไปทั้งวงศ์

ตำนานเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งแสดงกำเนิดของเมืองและของพระบรมธาตุที่นี่สิ้นกระแสความเพียงเท่านี้ ข้อความต่อไปในตำนานซึ่งฉบับขาดเป็นห้วง ๆ ตอน ๆ ล้วนเป็นเรื่องของผู้ครองเมืองแต่ละคน ใครมาครองเมืองผู้นั้นก็เปลี่ยนนามเป็นพญาศรีธรรมโศกราช ตอนหนึ่งในตำนานแสดงว่าเมื่อสมัยศรีอยุธยาเรืองอำนาจ นครศรีธรรมราชได้กลายเป็นประเทศราชของไทย ความตอนนั้นว่าดังนี้

"ท้าวอู่ทองยกพระหัตถ์เบื้องขวาขึ้นชี้ว่า แต่เทียมแท่นศิลาไปฝ่ายทักษิณเป็นแดนพระเจ้าศรีธรรมโศกราช แต่เทียมแท่นศิลาไปฝ่ายอุดรเป็นแดนท้าวอู่ทองแลเดช โพธิสมภารของท้าวอู่ทอง พญาศรีธรรมโศกราช ไม้ทั้งปวงก็แหวกออกครานั้นแล ท้าวอู่ทองพญาศรีธรรมโศกราชหลั่งน้ำทักษิโณทก อธิษฐานเป็นพระญาติวงศ์กันสืบไป ถ้าสิ้นบุญพญาศรีธรรมโศกราชแล้ว เธอฝากพระนางพญาศรีธรรมโศกราชและทั้งพญาจันทรภาณุพญาพงศ์สุราหะผู้น้องทั้งสองด้วยย และพญาศรีธรรมโศกราชว่าแก่ท้าวอู่ทอง ณ เมืองของท่านโพ้นขัดสิ่งใดบ้างซึ่งหาไม่ ท้าวอู่ทองบอกว่าขัดแต่หวาย แส้ม้า คันขอ เชือกขวั้น พวนคร้อง และพญาศรีธรรมโศกราชว่าจะจัดให้เขาส่งทุกปี และท้าวอู่ทองว่าแก่พญาศรีธรรมโศกราช เมืองของท่านขัดสิ่งใดเล่า แลพระยาศรีธรรมโศกราชว่า ขัดแต่เกลือ อาณาประชาราษฎรไม่รู้ทำกิน แล้วท้าวอู่ทองว่า จงให้สำเภาเข้ามาจะจัดให้ออกไปจะได้ทำบุญให้ทาน แล้วพญาศรีธรรมโศกราช ท้าวอู่ทองปราศรัยกันแล้วก็เสด็จกลับมายังเมืองทั้งสองฝ่าย แลครั้นมาถึงเมืองนครศรีธรรมราช พญาศรีธรรมโศกราชให้เร่งคนทั้งหลายให้ทำพระมหาธาตุลงรักปิดทองสำเร็จแล้วกาเกณฑ์ให้หัวเมือง 12 นักษัตรทำพระ

ห้อง แล้วพญาศรีธรรมโศกราชก็ให้ทำพระไพหารใหญ่ชื่อไพหารหลวง แล้วส่งเครื่องบรรณาการมีพระราชสาส์นบอกถวายให้ส่วนไปถึงท้าวอู่ทอง ๆ ก็ให้ทองมาปิดพระมหาธาตุและเกลือมาด้วย อยู่มานานพญาศรีธรรมโศกราชก็ถึงแก่กรรม

พญาจันทรภาณุผู้น้องเป็นพญาแทน แลบอกข่าวไปถึงท้าว อู่ทอง ๆ ก็ให้เครื่องไทยทานมาช่วยส่งการพระศพพญาศรีธรรมโศกราช และพญาจันทรภาณุเป็นพญาอยู่ได้ประมาณ 7 ขวบ เกิดไข้ยมบนลงทั้งเมือง คนตายวินาศประไลย แลพญาจันทรภาณุพญาพงศ์สุราหะตรริกันด้วยมหาเถรสัจจานุเทพแล้ว พาครอบครัวลงเรือหนีไข้ยมบน ไข้ก็ตามลงเรือพญา ๆ ลูกเมียก็ตายสิ้น พระมหาเถรสัจจานุเทพก็ตาย เมืองนครก็ร้างเทอยู่เป็นป่ารังโรมอยู่หึงนาน"

ขอจบข้อความในต้นฉบับตำนานเพียงเท่านี้ จะนำความต่อไปในนั้นมาแต่งอีกก็จะนอกเรื่องกำเนิดของนครศรีธรรมราช เท่าที่บรรยายมาแล้วนี้ เป็นอันสรุปลงได้ว่า แผ่นดินอันเป็นที่ตั้งนครศรีธรรมราชนั้น เมื่อตั้งเป็นบ้านเมืองขึ้นแล้วก็เป็นเมืองเอกราชตลอดมาจนศตวรรษที่ 16 แห่งพุทธศักราช จึงได้ตกเป็นดินแดนของขอม แต่ขอมก็ไม่ได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการภายใน ถือเป็นเมืองขึ้นเท่านั้นถึงต้นศตวรรษที่ 19 ไทยสมัยพ่อขุนรามคำแหงมีอำนาจขึ้น นครศรีธรรมราชตกมาเป็นของไทย แต่ไทยสมัยสุโขทัยก็ให้เมืองนี้ปกครองตนเองเป็นเมืองประเทศราชอย่างเดียวกับเมื่อขึ้นขอม เป็นอย่างนี้เรื่อยมาจนปลายศตวรรษที่ 19สมัยศรีอยุธยา (อู่ทอง) มีอำนาจ ซึ่งตอนแรกให้เป็นประเทศราช ดังปรากฏในตำนานว่ามีการหลั่งน้ำทักษิโณทกแบ่งเขตแดนกัน แต่กาลต่อมาไทยเข้าครองเมืองนี้เอง และลดฐานะเมืองลงเป็นชั้นเมืองพระยามหานคร แต่นั้นมาเจ้าเมืองก็เป็นคนไทย หรือถ้าบางคราวไม่ใช่ไทยแท้ ก็เป็นผู้ซึ่งไทยแต่งตั้งให้ไปครอง นครศรีธรรมราชเป็นชั้นเมืองพระยามหานครมาจนกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่าเมื่อ พ.ศ. 2310 จึงตั้งตัวขึ้นเป็นเอกราชอีกครั้งหนึ่ง

พม่าชนะคราวนั้นไม่ได้ดินแดนไทยทั้งหมด ไทยที่ไม่แพ้จึงตั้งเป็นอิสระขึ้น 5 พวก ที่พิษณุโลกพวกหนึ่ง ที่สวางคบุรีพวกหนึ่ง ที่พิมายพวกหนึ่ง ที่จันทบุรีพวกหนึ่ง ที่นครศรีธรรมราชพวกหนึ่ง พวกจันทบุรีสามารถกว่าพวกอื่น กู้กรุงศรีอยุธยาและขับไล่พม่าไปได้ หัวหน้าคือพระยาตาก (สิน) ขึ้นปราบดาภิเษกเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทยตั้งราชธานีขึ้นที่กรุงธนบุรี

สมัยธนบุรีเป็นราชธานีของไทยนี้ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าให้ยกนครศรีธรรมราชขึ้นเป็นเมืองประเทศราชอีกครั้งหนึ่งเมื่อ พ.ศ. 2311

ผู้ที่ตั้งตัวเป็นหัวหน้า ที่นครศรีธรรมราช คือหลวงสิทธิ์ นายเวรมหาดเล็กซึ่งพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาโปรดให้เป็นปลัดเมือง ตัวเจ้าเมืองคือพระยานครถูกฟ้องต้องเรียกตัวมาชำระและถอด หลวงนายสิทธิ์ซึ่งเป็นผู้รักษาเมืองอยู่ เมื่อได้ข่าวว่ากรุงศรีอยุธยาเสียแก่ข้าศึกแล้ว ก็ตั้งตัวเองขึ้นเป็นเจ้านคร เที่ยวตีเมืองต่าง ๆ ในแหลมมลายูที่มิได้ขึ้นต่อนครศรีธรรมราช เมื่อได้กำลังพอแล้วก็แข็งเมืองขึ้นเป็นพวกใหญ่พวกหนึ่งทางทิศใต้

ในปีพุทธศักราช 2311 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงเกณฑ์กองทัพให้ยกล่วงหน้าไปนครศรีธรรมราชเพื่อปราบพวกเจ้านคร แล้วยกทัพหลวงเสด็จตามไปได้เมืองนครศรีธรรมราช และได้ตัวเจ้านครเข้ามากรุงธนบุรี ส่วนทางนครศรีธรรมราชนั้นโปรดเกล้าให้พระเจ้าหลานเธอเจ้านราสุริยวงศ์เป็นผู้ครอง และยกฐานะเมืองขึ้นเป็นเมืองประเทศราช

ปีพุทธศักราช 2319 เจ้านราสุริยวงศ์ถึงพิราลัย ตำแหน่งผู้ครองนครศรีธรรมราชว่างลง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีทรงพระราชดำริว่า เจ้านครมีความชอบทั้งในราชการแผ่นดินและส่วนพระองค์ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้กลับไปครองนครศรีธรรมราชตามเดิมการตั้งเจ้านครครั้งนั้น พิธีการเป็นทำนองกษัตริย์พระองค์หนึ่ง มอบเมืองให้แก่กษัตริย์อีกพระองค์หนึ่ง ตั้งเป็นพระเจ้าขัณฑสีมา เรียกนามว่า ขัตติยราชนิคมสมมติมไหสวรรค์ พระเจ้านครศรีธรรมราช พระราชทานเครื่องยศอย่างเจ้าทุกอย่าง กำหนดไปในกฎที่แต่งตั้งอย่างชัดเจนว่า ให้พระเจ้าขัณฑสีมาบำรุงฝ่ายหน้าฝ่ายใน ให้สรรพไปด้วย

สุรางคนางปรางค์ปราสาท เรือนหลวงน้อยใหญ่ในนอกพระนครขอบขัณฑสีมา ให้ตั้งเสนาบดีจตุสดมภ์ได้อย่างเดียวกับกรุงธนบุรี พระเจ้านครกลับไปครองนครศรีธรรมราชคราวนี้ ครองอย่างกษัตริย์ครองเมือง ทั่วราชการก็เรียกว่าท้องพระโรง และตั้งเจ้าพัฒน์บุตรเขยซึ่งเป็นอุปราชอยู่แล้วขึ้นเป็นมหาอุปราช (เจ้าพัฒน์ผู้นี้คือ พระยาสุธรรมมนตรีพัฒน์)

ครั้นถึง พ.ศ. 2325 ทางกรุงธนบุรีเกิดจลาจล สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมหาราชเสียพระชนม์ชีพ สมเด็จเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกขึ้นปราบดาภิเษกเป็นสมเด็จพระพุทธ-ยอดฟ้า และเจ้าพระยาสุรสีห์เป็นกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชโองการให้ลดบรรดาศักดิ์พระเจ้าขัตติยราชลงเป็นเจ้าพระยานคร ลดตำแหน่งเสนาบดีลงเป็นกรมการเหมือนหัวเมืองอื่น ๆ เจ้านครต้องพ้นจากตำแหน่ง กลับเข้ามารับราชการในกรุงเทพ ฯ เมื่อปี 2327 และอยู่ต่อมาได้ไม่นานเท่าใดก็ถึงอสัญกรรม

ความเป็นเอกราชและประเทศราชของนครศรีธรรมราชได้สิ้นสุดลงเพียงนี้ แต่นั้นก็มีฐานะเป็นหัวเมืองชั้นเอกสำคัญหัวเมืองหนึ่งของประเทศไทยตลอดมาจนทุกวันนี้

โคลงสี่สุภาพ

อย่าพูมใจกับชั้น กำเนิด
เจ้าไพร่สูงประเสริฐ ต่ำต้อย
ใครก็เลือกที่เกิด เองไม่ ได้พ่อ
สมมติดอกสูงด้อย ที่แท้เหมือนกัน

ชีวิตในวัฏห้วง สงสาร
คล้ายกับข้ามสะพาน ลิ่วโค้ง
ขึ้นสูงไม่ช้านาน ลงต่ำ
ขึ้นอยู่อย่าคุยโบ้ง หยิ่งเพ้อเผลอตัว

กลัวทุกข์มาจิตร้อน รุมรึง
ยิ่งคิดยิ่งน่าพรึง พรั่นคร้าม
มาจริงไม่มากถึง ที่นึก
เหมือนหนึ่งพายุข้าม ผ่านแล้วพลันหาย

ถาวรสมบัตินั้น น่าหา ไว้เฮย
อยู่ติดกายตรึงตรา ตราบม้วย
ทน กล้า หมั่น ปัญญา วิทยะ
จงเร่งรีบหาด้วย ยากได้ดั่งประสงค์

สุขกับทุกข์คู่คล้าย เงาตาม กันนา
ได้สุขต้องได้ความ ทุกข์ด้วย
ทุกข์เสร็จก็สบยาม สุขใหม่
ยังอยากสุขจนม้วย ไม่พ้นทุกข์ถึง

สัญญาณอันตราย

ศจ. นพ. เสนอ อินทรสุขศรี

บรรดาสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นสิ่งที่ไม่เที่ยงแท้แน่นอน *เมื่อมีอุบัติขึ้นมาก็ย่อมมีการวิบัติไป เมื่อมีการเกิดขึ้นก็มีการเสื่อมสภาพไป ทั้งนี้เป็นตามกาลเวลา* แต่ทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อถึงเวลาจะอุบัติขึ้นนั้น ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงให้เห็นได้โดยมีความผิดปกติไปจากเดิม แท่งเหล็กก่อนที่จะผุพังไปก็จะเกิดมีสนิมให้เห็นก่อน บ้านเรือนโรงก่อนที่จะพังทลายลงไปนั้นก็จะมีไม้ผุ ปูนกระเทาะร่วงหล่น ผนังร้าว พื้นแตกแยกให้เห็นได้ ลักษณะที่เปลี่ยนแปรสภาพผิดแปลกไปเช่นนี้ ถือได้ว่าเป็นสัญญาณของการเริ่มจะเสื่อมสลาย และถ้าหากปล่อยทิ้งไว้ก็จะย่อยยับหมดสิ้นไป ฉะนั้นเมื่อเริ่มต้นมีสัญญาณให้ทราบได้เช่นนี้แล้ว ก็เท่ากับเป็นการเตือนที่จะให้มีการซ่อมแซมแก้ไขให้กลับคืนสภาพเดิม หรือคอยระวังป้องกันมิให้เสื่อมสิ้นไปในเวลาอันรวดเร็ววันได้เหมือนกัน

ฉันใดก็ดี ร่างกายของคนเราถ้าหากเกิดมีการเปลี่ยนแปลงผิดปกติ เนื่องจากเกิดมีโรคภัยไข้เจ็บขึ้นมาแล้ว ก็จะมีสัญญาณแสดงออกมาให้พบได้เช่นเดียวกัน *สัญญาณที่เกิดขึ้นมาเพื่อให้เจ้าของร่างกายนั้นได้พบก็คือ "อาการ"* และเป็นอาการที่ผิดไปจากปกติธรรมดา อาการที่เกิดขึ้นจะเป็นการเตือนเพื่อให้ทราบว่าเกิดมีเหตุอันตรายขึ้นภายในร่างกาย ซึ่งควรที่จะรีบกำจัดเหตุนั้นเสียโดยเร็วรีบด่วน ก่อนที่เหตุนั้น ๆ จะทำให้มีการเสื่อมสลายของร่างกาย จนในที่สุดเมื่อมีการเสื่อมสลายไปมากแล้ว ชีวิตก็มิอาจมีอยู่ต่อไปได้

เมื่อตึกบ้านเรือนโรงเกิดผุหรือเสื่อมสภาพลง เราก็ย่อมจัดการให้ช่างไม้ช่างปูนมาซ่อมแก้ไขให้คืนดีดังเก่า เมื่อรถยนต์เกิดเครื่องยนต์เสีย ก็ย่อมต้องการหาช่างเครื่องยนต์มาช่วยแก้ไขซ่อมแซม เพื่อให้รถยนต์คงแล่นต่อไปได้อีก ร่างกายของคนเราก็เช่นเดียวกัน เมื่อเกิดความผิดปกติขึ้น ก็ย่อมต้องการให้แพทย์ได้ช่วยตรวจร่างกายรักษา เพื่อให้กลับคืนสู่สภาพปกติและให้ชีวิตยังคงอยู่ต่อไปได้ นั่นเป็นเพียงการเปรียบเทียบอย่างง่าย ๆ

แต่ถ้าจะเปรียบกันในด้านความมีค่ากันแล้ว ชีวิตของคนเรานั้นไม่อาจหาสิ่งใดในโลกที่ถือว่ามีค่ามหาศาลมาเทียบกับชีวิตได้เลย

ถ้าจะถามใครสักคนหนึ่งว่า เมื่อใดท่านควรจะไปหาแพทย์ ผู้ถูกถามก็คงจะตอบว่าจะไปหาแพทย์เมื่อเวลาเจ็บเวลาป่วย และทุกคนก็จะต้องตอบง่าย ๆ เช่นนี้ ซึ่งก็เป็นการตอบที่ถูกเพียงไม่ถึงครึ่ง

การไปหาแพทย์เพื่อให้ตรวจและรักษานั้น ที่ถูกแล้วก็การไปโดยเหตุผล 2 ประการด้วยกัน ประการแรกไปเพื่อให้ตรวจร่างกาย เพื่อตรวจสุขภาพของตนในระยะเวลาอันสม่ำเสมอเป็นประจำ ซึ่งตามปกติทำไปแล้วปีละครั้ง ซึ่งเรียกกันว่าการตรวจสุขภาพประจำปี ความมุ่งหมายก็เพื่อที่จะให้ทราบว่าตนยังมีสุขภาพปกติสมบูรณ์ดีอยู่หรือไม่ ? และในการตรวจนั้นแพทย์อาจตรวจค้นพบโรคซึ่งเป็น แต่ไม่ปรากฏอาการให้เห็นชัด นับว่าเป็นการตรวจโรคที่เริ่มต้นใหม่ที่สุดได้ และจะรักษาให้หายไปได้โดยง่ายนอกจากนั้นการตรวจสุขภาพประจำปียังอาจใช้เวลาที่จะปรึกษาและรับคำแนะนำในเรื่องการปฏิบัติตนให้ถูกต้องต่อสุขภาพและได้ทราบถึงโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ที่ตนสงสัยและอยากจะทราบด้วย

ประการที่สอง ควรจะไปหาแพทย์เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งได้กล่าวมาแล้วนั้นว่าเป็นคำตอบที่ถูก แต่ก็ยังไม่ถูกโดยสมบูรณ์นัก เพราะยังมีปัญหาต่อไปอีกว่าตอนไปหาเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น เจ็บไข้ได้ป่วยมากน้อยแค่ไหน ?

ความเจ็บไข้ได้ป่วยนั้น มีหลักความจริงอยู่ว่า ถ้ายิ่งเป็นนานเท่าใดโรคจะหนักยิ่งขึ้น ความเสื่อมสลายของร่างกายจะมีมากขึ้น การรักษาที่จะให้กลับหายดีนั้นยิ่งยากขึ้นหรือมีโอกาสดีได้น้อยลงตามลำดับ ตรงข้ามถ้าเริ่มต้นเจ็บป่วยเกิดผิดปกติขึ้นมาใหม่ ๆ ความเสื่อมสลายของร่างกายและหน้าที่ต่าง ๆ ของร่างกายยังไม่เกิดขึ้นมากนัก การรักษาก็ง่าย โอกาสที่จะหายนั้นก็จะมีได้มากขึ้นและเร็วขึ้น ไม่ต้องสงสัยเลยว่าแพทย์ต้องการพบคนไข้ที่ป่วยอย่างหลังนี้ และคนไข้เองก็คงต้องการเช่นเดียวกันเพราะต้องการจะให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บโดยเร็วที่สุด

ดังนั้นการไปหาแพทย์เพื่อให้ตรวจรักษา ในเหตุผลของประการที่สอง คือเมื่อเกิดเจ็บไข้ได้ป่วยนี้ก็ต่อเมื่อเกิดความผิดปกติเริ่มขึ้นแต่แรก ๆ นั่นคือเมื่อมีอาการผิดแปลกไปอันเป็นสัญญาณเตือนให้ทราบถึงอันตรายของโรคที่จะเกิดขึ้นแก่ตน

เรื่องอาการของโรคนั้น เป็นเรื่องที่คนทั่วไปควรจะได้ทราบและเข้าใจบ้างพอสมควร และถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งในด้านสุขศึกษา มีคนจำนวนมากด้วยกันที่คิดว่าทางที่ดีที่สุดแล้วอย่าได้ไปรู้เรื่องอาการต่าง ๆ ของโรคเสียเลยดีกว่า เพราะบางคนรู้เรื่องนี้เข้าแล้ว พูดถึงเรื่องอะไรก็ดูเหมือนว่าตนจะมีโรคนั้น ๆ ไปเสียทุกโรค เพราะมีอาการเสียทุกอย่างที่พูดถึง ทำให้เกิดความไม่สบายใจ และบางครั้งคิดว่าตนเป็นโรคร้าย ๆ ไปก็มี เรื่องนี้ควรจะเข้าใจให้ดีว่า อาการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละอาการนั้น อาจจะเป็นอาการของโรคนับสิบนับร้อยโรค เนื่องจากอาการคล้าย ๆ กัน หรือเป็นอย่างเดียวกัน ก็เพราะเหตุนี้แหละจึงจำเป็นที่จะต้องให้แพทย์ตรวจเพื่อให้พบว่าเป็นอะไรกันแน่ ? พูดได้ว่าการรู้อาการของโรคนั้นไม่ใช่เพื่อให้ตนเองคิดเอาเองว่าตนเป็นโรคนั้นโรคนี้ แล้วเกิดความหวาดกลัวขึ้นมา แต่การพบเรื่องอาการของโรคนั้น ก็เพื่อจะได้ช่วยเตือนตนเองให้รีบขวนขวายให้แพทย์ได้ตรวจเสียโดยด่วนอย่างมีเหตุผล โดยไม่มัวแต่คิดหวาดกลัวอย่างไร้เหตุผล

การเอาใจใส่ต่อสัญญาณอันตรายเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตน โดยไม่มัวคิดวินิจฉัยโรคของตนเอง และไม่หลงรักษาตนเองนั้น จะเป็นการช่วยป้องกันความเจ็บป่วยและช่วยให้ชีวิตยืนยาวต่อไป ได้จนถึงที่สุด หน้าที่ในการที่จะตัดสินว่าอาการหรือสัญญาณอันตรายที่เกิดขึ้นนั้น เพราะเหตุใดหรือเพราะโรคอะไร ? ควรมอบให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ ซึ่งทั้งนี้การที่จะให้ทราบแน่ชัดนั้น สำหรับแพทย์เองก็มิใช่ที่จะบอกได้ง่าย ๆ หรือโดยทันที จำเป็นต้องมีการตรวจร่างกาย การตรวจทางห้องทดลองวิทยาศาสตร์ตลอดจนบางครั้งต้องตรวจด้วยเครื่องมือพิเศษอีกมากมายหลายประการ

มีอาการทั่ว ๆ ไปที่มักจะพบกันบ่อย ๆ และพอจะยกตัวอย่างให้เห็นได้ว่าเป็นสัญญาณอันตรายอันควรให้แพทย์ได้ตรวจ เพื่อจะทราบเหตุและรักษาให้ถูกต้องเสียโดยเร็ว เป็นต้นว่าอ่อนเพลีย ปวดศรีษะ ปวดเจ็บ มีไข้

อาการอ่อนเพลียที่มีอยู่ตลอดเวลา ซึ่งไม่ใช่อ่อนเพลียจากการทำงานหรือการออกแรงหนัก ๆ นั้น อาจเป็นสัญญาณอันตรายที่สำคัญอย่างหนึ่ง *ความอ่อนเพลียที่น่าจะระวังสักหน่อยก็คือ อาการอ่อนเพลียที่เกิดขึ้นในเวลาตื่นนอนเช้า โดยเฉพาะในเมื่อทั้งที่ตนนอนมาตลอดคืน* แต่ยังคงอ่อนเพลียระโหยหมดเรี่ยวแรงในตอนเช้า ซึ่งเป็นสัญญาณถึงความเสื่อมของทั้งร่างกายและจิตใจแสดงถึงความเคร่งเครียดของอารมณ์ แสดงถึงการสูญพลังงานทางใจและกาย ซึ่งความอ่อนเพลียเช่นนี้อาจมีเหตุหลายอย่างหลายประการและต้องการค้นคว้าหาเหตุให้ได้

อาการปวดศีรษะเป็นอาการที่เกิดขึ้นได้แก่คนทั่วไป ทุกคนเคยปวดศีรษะกันมาแล้วทั้งนั้น แต่ถ้าหากเกิดอาการปวดศีรษะอยู่ตลอดเวลาและนาน ๆ นับได้ว่าเป็นสัญญาณอันตรายอย่างหนึ่ง ต้นเหตุที่ทำให้เกิดปวดศีรษะมีได้นับร้อยเหตุร้อยโรคบางอย่างไม่มีอันตรายมากนัก แต่บางอย่างอาจมีอันตรายรุนแรงจนถึงกับทำให้เสียชีวิตได้ ยาระงับปวดเป็นเพียงยาทำให้หายปวดศีรษะ แต่ไม่ได้รักษาโรคที่เป็นต้นเหตุทำให้ปวดศีรษะ การจะทำให้หายปวดศีรษะ จึงต้องรู้โรคที่เป็นต้นเหตุและรักษาโรคนั้นโดยเฉพาะ

เรื่องไข้หรือการมีตัวร้อน เป็นอาการที่จะพบบ่อยที่สุด ส่วนมากแล้วก็พอจะรู้กันว่าการมีไข้นั้นเป็นอาการอย่างหนึ่งที่แสดงว่ามีการเริ่มต้นเป็นโรค การมีไข้นั้นโดยมากแล้วมักจะเกิดขึ้นจากการมีเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายและทำให้เกิดโรคขึ้นมา ควรเข้าใจอย่างหนึ่งว่าโรคที่ร้ายแรงนั้นไม่ใช่ว่าทุกโรคจะต้องมีไข้ขึ้นสูงเสมอไป อาจมีไข้ต่ำหรือไม่มีไข้เลยก็ได้ การมีไข้สูงหรือไข้ต่ำก็ตาม จึงเป็นสัญญาณอันตรายที่เตือนให้ไปหาแพทย์ เพื่อตรวจค้นให้พบโรคนั้นเสียให้ได้

อาการเจ็บปวด นับว่าเป็นสัญญาณอันตรายเริ่มต้นอย่างหนึ่งที่เตือนให้พบว่า เกิดความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นในร่างกาย มีคนจำนวนมากที่ใช้ยาระงับปวดเพื่อแก้ปวดโดยตนเองไม่ทราบเลยว่า *นั่นเป็นเพียงการทำให้ตนลืมความปวดเท่านั้น แต่ไม่ได้รักษาโรคที่ทำให้ปวดเลย* โรคคงจะดำเนินต่อไปจนถึงขั้นรุนแรง และบางโรคเป็นอันตรายต่อชีวิต มีคนเราได้เสียชีวิตไปมากแล้ว เพราะการอาศัยยาระงับปวดบึดบังอาการปวดของตนเองไว้

โดยเข้าใจผิดว่ายาระงับปวดเป็นยารักษาต้นเหตุหรือโรค นับว่าคนเหล่านั้นได้ฆ่าตัวเองโดยแท้ ๆ ที่การเกิดอาการเจ็บปวดนั้นเป็นสัญญาณเตือนให้ทราบแล้ว ว่าควรไปให้แพทย์ตรวจให้ทราบเหตุและรักษาเสียให้ถูกต้อง

ต่อไปนี้เป็นอาการต่าง ๆ ที่มักจะพบได้บ่อย ๆ และถ้าหากเกิดขึ้นแก่ผู้ใดแล้ว สมควรที่จะถือว่าเป็นสัญญาณอันตรายได้ และไม่ควรจะเพิกเฉยละเลยต่ออาการ หากแต่ว่าควรรีบขวนขวายที่จะให้แพทย์ได้ตรวจให้ทราบต้นเหตุหรือโรคเสีย และให้การรักษาอย่างถูกต้องต่อไป อาการเหล่านี้คือ

1. น้ำหนักตัวเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยมีน้ำหนักเพิ่มขึ้นหรือลดลงเร็วผิดปกติ ถ้าหากไม่มีการชั่งน้ำหนักไว้ก็อาจสังเกตได้จากรูปร่างของตน ซึ่งอ้วนหรือผอมไปอย่างเร็วมาก

2. มีอาการของอาหารไม่ย่อยอยู่ตลอดมาเป็นเวลานานวัน โดยมีอาการคลื่นไส้อาเจียน ท้องอืด จุกเสียดเป็นประจำ

3. เบื่ออาหารอย่างมาก

4. กระหายน้ำตลอดเวลา ดื่มน้ำมาก และถ่ายปัสสาวะมาก หรือถ่ายปัสสาวะผิดปกติ

5. ท้องผูกหรือท้องเดินอยู่นานวัน

6. มีเลือดออกจากช่องทางใด ๆ ก็ตาม เช่น จากจมูก ลำคอ ท่อปัสสาวะ ทวารหนัก

7. ไอเรื้อรัง หรือไอเป็นระยะเวลา แต่ไอถี่ ๆ นาน ๆ ในแต่ละครั้ง

8. เจ็บคอ

9. บวมตามบริเวณต่าง ๆ โดยเฉพาะบวมตามข้อ

10. มีก้อนหรือเนื้อซึ่งโตขึ้นมาอย่างรวดเร็ว

11. มีผื่น ตุ่ม หรือมีการเปลี่ยนสีของผิวหนัง

12. เหนื่อยง่าย หรือหายใจลำบาก ในเมื่อออกแรงเพียงเล็กน้อย

13. มึนงง เป็นลม หรือหมดสติไปบ่อย ๆ

14. นอนไม่หลับอยู่เป็นเวลานาน

15. สายตาผิดปกติไป ตามัว มองเห็นของเป็นสองสิ่ง หรือปวดลูกตา

ตามที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นสัญญาณอันตรายของร่างกายที่จะปรากฏอาการให้เจ้าตัวได้ทราบเป็นอย่างดี *แต่ก็ยังมีสัญญาณอันตรายอีกอย่างหนึ่งซึ่งตนเองอาจไม่สังเกตหรือไม่รู้สึก นั่นคือการเปลี่ยนนิสัย หรือการเปลี่ยนบุคลิกลักษณะไปจากเดิม* ความผิดปกติที่เกิดขึ้นเช่นหงุดหงิด โกรธง่าย ไม่อาจยับยั้งโทสะ ระแวงสงสัย ซึมเศร้าเป็นต้น อาการเหล่านี้เป็นสัญญาณที่แสดงว่ามีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น อาจเป็นเรื่องทางกายหรือทางจิตใจก็ได้

เมื่อเกิดมีสัญญาณที่แสดงออกมาเป็นอาการให้ทราบต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั้น อันตรายต่าง ๆ จะเกิดขึ้นต่อไปได้เร็วหรือช้า มากหรือน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุอื่น ๆ อีก เช่น เพศ อายุ อาชีพ ชีวิตในครอบครัว นิสัย การกินอยู่ และสิ่งแวดล้อมทั้งหลายด้วย

อย่างไรก็ตาม ร่างกายและชีวิตของคนเรานี้เต็มไปด้วยความมีหัศจรรย์ยิ่ง **ธรรมชาติได้สร้างให้ร่างกายของคนเรามีการป้องกันตัวเองได้ โดยการแสดงสัญญาณออกมาเป็นอาการให้ทราบถึงความผิดปกติที่เกิดขึ้นทางกายและจิตใจ** และแพทย์เท่านั้นที่จะเป็นผู้ช่วยเหลือสืบค้นให้ทราบถึงเหตุของความผิดปกตินั้น กับจะเป็นผู้ช่วยบำบัดเหตุเหล่านั้นเพื่อให้ชีวิตยังคงดำรงต่อไปได้อย่างปกติสุข ความสำคัญนั้นอยู่ที่ว่า ผู้ที่เกิดอาการผิดปกติขึ้นนั้นควรจะได้สนใจและขวนขวายในการที่จะขจัดสิ่งผิดปกตินั้นเสียโดยด่วน

มีผู้กล่าวว่า "**ก่อนที่จะรู้หรือสนใจในสิ่งอื่น พึงรู้จักตนเองให้ดีเสียก่อน**" คำกล่าวนี้ย่อมเป็นความจริงและถูกต้องเสมอ

โรคหัวใจ

โดย ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสนอ อินทรสุขศรี

โรคหัวใจเป็นโรคหนึ่งที่ได้ทำลายชีวิตมนุษย์ลงปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก จนนับได้ว่าเป็นโรคอันดับหนึ่ง ในบรรดาโรคทั้งหลายที่ทำให้มนุษย์เสียชีวิตไป มักจะมีปัญหาที่ประชาชนส่วนมากอยากจะทราบกันมากก็คือ อยากจะทราบว่าอาการของโรคหัวใจนั้นมีอย่างไร และเราจะต้องรู้สึกอย่างไรว่าเราเป็นโรคหัวใจ ปัญหาดังกล่าวนี้ ขอตอบให้เข้าใจว่า คนไข้เป็นโรคหัวใจอยู่แล้วนั้น ถ้าหากไม่อยู่ในระยะที่เป็นมากแล้ว ส่วนมากหาได้มีอาการที่ผิดปกติแต่อย่างไรไม่ จำนวนมากรายยังคงมีความรู้สึกว่าตนสมบูรณ์ดีเยี่ยงบุคคลทั้งหลาย เพราะคนเหล่านั้นใช้ชีวิตของตนไปอย่างธรรมดา ๆ และหัวใจยังอาจทนต่อความเป็นอยู่อย่างปกติได้ เมื่อใดหัวใจต้องรับภาระในการทำงานอย่างหนักเกินกว่าที่ควร อาการผิดปกติจึงปรากฏขึ้น คนไข้จะเริ่มสังเกตว่าตนหายใจได้สั้น ๆ และหายใจขัด ๆ จนถึงกับนอนราบ ๆ ไม่ได้ ต้องลุกขึ้นนั่งพิงหายใจ อาการเช่นนี้จะเกิดขึ้นเมื่อได้ออกแรงหรือทำงาน ซึ่งในระยะแรก ๆ ก็เป็นงานที่ตนเคยปฏิบัติได้ แต่ตอนหลัง ๆ เพียงออกแรงเล็กน้อยก็รู้สึกเหนื่อยหนักทีพร้อม ๆ กันนั้นก็จะมีอาการบวมที่เท้าและข้อมือ อ่อนเพลีย มึนซึม รู้สึกหัวใจเต้นแรง และถ้าหากในรายที่เลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อของหัวใจไม่เพียงพอ จะเกิดอาการเจ็บปวดอย่างรุนแรงที่บริเวณหัวใจ อาการเจ็บหัวใจนี้จะมีที่หน้าอกเบื้องซ้ายและปวดแผ่ไปทางต้นคอผ่านไปถึงแขน มักจะเกิดขึ้นเมื่อมีอาการออกแรง การตื่นเต้น การเปลี่ยนแปลงของอารมณ์ หรือเมื่อภายหลังอิ่มอาหาร ในเวลาที่อิ่มอาหารเต็มที่ ถ้าหากออกแรงใด ๆ สักเล็กน้อยเท่านั้น อาการเจ็บหัวใจจะเกิดขึ้นได้ง่ายทันที

การเจ็บที่หน้าอก มีอาการอ่อนเพลีย เหงื่อออกและซึมไปพร้อม ๆ กันนี้ มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากมีเลือดลิ่มแข็งอุดตัน เส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ บางครั้งชาวบ้านมักคิดไปว่าอาการเช่นนั้นเป็นอาการของอาหารไม่ย่อยหรือท้องเฟ้อเท่านั้น แต่อาการเช่นนั้นมักจะทำให้แพทย์ตื่นตกใจกลัว และเป็นห่วงถึงเรื่องโรคของหัวใจนี้อยู่ตลอดเวลาถ้าหากได้พบคนไข้เช่นนั้นมาหาตน เพราะไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง ที่ตนจะต้องถูกตามหรือรีบนำคนไข้ไปส่งยังโรงพยาบาลโดยด่วนที่สุด

เมื่อพูดถึงต้นเหตุของโรคหัวใจแล้ว ก็พอจะทราบอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า ต้นเหตุนั้นจะเป็นอย่างไรก็ตาม ที่มาทำให้หัวใจต้องทำงานหนักจนเกินไปนั่นเอง มีบางเหตุที่ทำให้มีการทำลายตัวกล้ามเนื้อของหัวใจด้วย

เราอาจแบ่งโรคหัวใจนั้นออกได้อย่างง่าย ๆ เป็น 6 พวกด้วยกันดังนี้

พวกที่ 1 พวกโรคประสาท ซึ่งมีอาการทำให้สงสัยว่าจะเป็นโรคของหัวใจ หรือคิดว่าตนเป็นโรคหัวใจ แต่โดยแท้จริงหัวใจยังคงปกติดี

พวกที่ 2 โรคหัวใจจากโรคไข้รูมาติค พวกนี้พบได้มากในคนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาว

พวกที่ 3 โรคหัวใจที่เนื่องมาจากแรงดันเลือดสูง

พวกที่ 4 โรคเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจ

พวกที่ 5 ซิฟิลิสของหัวใจ

พวกที่ 6 โรคหัวใจแต่กำเนิด โดยมีความผิดปกติของหัวใจมาแต่กำเนิด

สำหรับพวกแรก คือพวกโรคประสาทที่มีอุปาทานว่าเป็นโรคหัวใจนั้นมักจะพบได้มาก คนไข้เหล่านี้มักจะมีอาการอ่อนเพลีย เหนื่อยง่ายและรู้สึกหัวใจตนเต้นอย่างแรงซึ่งเป็นผลมาจากอาการทางประสาท เมื่อมีอารมณ์ตื่นตกใจกลัวหรือกังวลวิตกต่าง ๆ

อาการของคนไข้พวกนี้มักจะมีได้มากและแทบจะเป็นอาการของโรคเกือบทุกชนิด บางครั้งก็จะมีอาการเจ็บในอกด้วยเหมือนกัน เมื่อตรวจแล้วจะไม่พบอาการแสดงใด ๆ ที่บอกว่าเป็นโรคหัวใจเลย แต่จะพบโรคประสาทแทน เมื่อเป็นเช่นนั้นแพทย์ก็มักจะให้การรักษาอย่างโรคประสาท และอาการต่าง ๆ ก็จะค่อย ๆ ทุเลาหายไปได้ โรคหัวใจอันเกิดจากอุปาทานเช่นนี้ สมัยก่อน ๆ นั้นแพทย์มักจะบอกคนไข้ในเมื่อคนไข้ต้องการทราบว่าตนเป็นโรคอะไรนั้นว่า—โรคหัวใจอ่อน ซึ่งโดยความตั้งใจนั้นไม่ได้หมายถึงว่าเป็นโรคของหัวใจแท้ ๆ แต่เป็นโรคใจขาดความเข้มแข็งอดทนต่ออารมณ์ของตนเอง เพราะถ้าหากจะบอกคนไข้ว่าเป็นโรคประสาทแล้ว สมัยก่อนนั้นเมื่อยังไม่เข้าใจความหมายของโรคประสาท ก็มักจะไปเข้าใจเอาว่า แพทย์กล่าวหาว่าตนเป็นโรคจิต ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่พอใจแพทย์ขึ้น แพทย์จึงต้องหาทางที่จะใช้คำพูดไปอีกด้านหนึ่ง คือ หมายถึงจิตใจเสีย ส่วนคนไข้กลับคิดเอาว่าตนเป็นโรคที่หัวใจ ไม่ได้คิดไปว่าเป็นโรคทางจิตใจบางคนเลยยิ่งทำให้เพิ่มความหวาดวิตกกังวลต่อโรคหัวใจอ่อนของตนมากยิ่งขึ้นก็มี ปัจจุบันนี้ คำว่าโรคหัวใจอ่อนไม่ควรจะมีในวงการแพทย์อีกต่อไปแล้ว

สำหรับโรคหัวใจแท้ ๆ นั้น โดยทั่ว ๆ ไปคนไข้นับจำนวนพัน ๆ ซึ่งโรคไม่รุนแรงมากมายนั้น ยังคงทำงานประกอบอาชีพและใช้ชีวิตตามปกติอย่างไรเลยแม้แต่น้อย ความตื่นกลัวและวิตกกังวลกับการเป็นโรคหัวใจของตนนั้น มักจะมีได้แตกต่างกันไปเป็นบุคคลบางคนไม่ตกใจและกลัวโรคหัวใจที่ตนเป็นเลย บางคนความกลัวนั้นมีมากเกินยิ่งไปกว่าโรคที่เป็นเสียอีก ความกลัวและความวิตกกังวลจนเกินไป จนเป็นเหตุที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้หัวใจยิ่งต้องทำงานหนักมากยิ่งขึ้น ความขลาดกลัวนี้จะทำให้คนผู้นั้นดำเนินไปสู่โรคต่าง ๆ ได้ ทั้ง ๆ ที่หัวใจปกติ ได้แก่โรคแรงดันเลือดสูง โรคไข้รูมาติค โรคเส้นเลือดมาเลี้ยงหัวใจ โรคของต่อมธัยรอยด์ และโรคที่ทำให้หัวใจเต้นแรงและเร็วมาตลอดเวลา โรคต่าง ๆ เหล่านี้เป็นต้นเหตุนำไปสู่โรคหัวใจได้ และถ้าเป็นโรคหัวใจอยู่ก่อนแล้วก็จะทำให้หัวใจวายได้ง่ายยิ่งขึ้น

อารมณ์ขลาดวิตกกังวลต่าง ๆ นั้น อาจถูกอบรมให้เกิดขึ้นและฝังอยู่ในจิตใจมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งอาจเนื่องมาจากมีพ่อแม่ที่ตนกลัว หรือครอบครัวขาดความสงบสุข เมื่อโตขึ้นมาอารมณ์ขลาดกลัวเหล่านั้นก็จะตามติดมาด้วย เมื่อได้ประสบความยุ่งยากต่อการดำเนินชีวิตเพียงเล็กน้อยอารมณ์ต่าง ๆ จิตใจและร่างกายก็เกิดความผันแปรผิดปกติง่าย โรคหัวใจจะเกิดตามมาด้วย

ดังนั้นคนไข้หลายคนจะสงสัยว่าแพทย์ถามเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่เห็นน่าจะเกี่ยวกับอาการของตนเลยทำไม เหตุใดจึงจะต้องถามไปถึงตั้งแต่ครั้งยังอยู่ในวัยเด็ก ๆ ถามถึงบิดามารดา ถามเกี่ยวกับอารมณ์และเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวต่าง ๆ คนไข้บางคนถึงกับรำคาญต่อการซักไซ้ไล่เลียงเช่นนั้น โดยไม่เข้าใจว่าเรื่องต่าง ๆ ที่แพทย์ถามนั้นล้วนแต่เป็นเรื่องสำคัญที่แพทย์อยากทราบ เพื่อนำมาประกอบการวินิจฉัยโรคทั้งสิ้น ในวงการแพทย์สมัยปัจจุบันนี้ จิตแพทย์ไม่ใช่จะจำกัดวงให้รักษาเฉพาะพวกคนไข้โรคจิตเท่านั้น หากจะช่วยเป็นกุญแจดอกสำคัญที่ไขแนวทางการรักษาโรคทางกายให้สำเร็จลงด้วยดียิ่ง

เกี่ยวกับต้นเหตุของการเกิดแรงดันเลือดสูง ไข้รูมาติค โรคเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ และโรคของต่อมธัยรอยด์นั้นไม่เพียงแต่จะคำนึงถึงเหตุที่เกี่ยวกับอารมณ์และจิตใจเท่านั้น ยังจะต้องคิดไปถึงโรคติดเชื้อต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวคนไข้ การครองชีพและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกรรมพันธุ์ที่อาจเป็นต้นเหตุอีกด้วย

ต้นเหตุส่วนใหญ่ในคนสูงอายุที่ทำให้เกิดโรคหัวใจขึ้นนั้น ได้แก่การมีแรงดันเลือดสูง การมีแรงดันเลือดสูงนี้จะมีอยู่ตลอดเวลา เนื่องมาแต่เส้นเลือดเล็กทั่ว ๆ ร่างกายนั้นหดตัวมีขนาดเล็กลง รูของเส้นเลือดก็เล็กลง ทำให้เลือดผ่านได้น้อย ในเมื่อร่างกายต้องการเลือดเลี้ยงให้พอหัวใจก็ต้องออกแรงดันมากขึ้น คิดเทียบง่าย ๆ ระหว่างท่อน้ำใหญ่ ๆ กับท่อน้ำเล็ก ๆ ทำน้ำขนาดใหญ่น้ำจะไหลผ่านได้สะดวกกว่าท่อเล็ก ๆ เป็นธรรมดา จิตใจและอารมณ์ต่าง ๆ เป็นต้นเหตุเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ รวมทั้งกรรมพันธุ์ซึ่ง

พบได้บ่อย ๆ ว่าจะพบแรงดันเลือดสูงได้ในครอบครัวเดียวกันเสมอนั้นก็น่าจะมีส่วนเกี่ยวอยู่ด้วย

โรคหัวใจ รูมาติค ที่มักจะเกิดในคนหนุ่มสาว กรรมพันธุ์ดูเหมือนจะมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นต้นเหตุอยู่ด้วย นอกจากนั้นสิ่งแวดล้อมของความเป็นอยู่ของชีวิตก็เป็นเหตุเป็นต้นว่า พวกที่อาศัยอยู่ในที่ซึ่งมีคนอยู่หนาแน่นและในถิ่นที่สกปรกอนามัยไม่ดีนั้น จะพบเป็นไข้รูมาติคกันมากกว่าคนที่มีอนามัยของความเป็นอยู่ดี ไข้รูมาติคทำให้เกิดการอักเสบของลิ้นหัวใจ ซึ่งในที่สุดทำให้เกิดการตีบตันแคบหรือลิ้นหัวใจรั่วได้ต่อไป

สำหรับต้นเหตุของโรคเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจเกิดการตีบตันขึ้นนั้น มักจะเกิดขึ้นเนื่องจากเส้นเลือดนั้นแข็ง การแข็งของเส้นเลือดแดงที่มาเลี้ยงหัวใจทำให้ช่องภายในเล็กลง ก็เหมือนกับท่อน้ำที่เกิดสนิมเกิดขึ้นภายในท่อ ทำให้น้ำผ่านไม่ค่อยสะดวกนั่นเอง ถ้าหากว่าเส้นเลือดนั้นตีบตันมาก เลือดไปเลี้ยงกล้ามเนื้อของหัวใจไม่ได้ กล้ามเนื้อหัวใจก็จะตายลง เนื่องจากการขาดอาหารและอ๊อกซิเจน จะทำให้เกิดอาการเจ็บหัวใจขึ้นรุนแรงมาก การได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง โรคนี้ก็จะทุเลาและคนไข้จะใช้ชีวิตอย่างปกติไปได้ตลอดชีวิต

เราได้เคยพูดถึงเส้นเลือดแข็งมาแล้วครั้งหนึ่ง การแข็งของเส้นเลือดนี้ยังไม่ทราบต้นเหตุที่แท้จริงนัก แต่จะเกิดขึ้นได้ง่ายในคนที่เป็นโรคเบาหวาน และรายที่มีแรงดันเลือดสูง ๆ ผู้ชายมักจะเกิดขึ้นมากกว่าผู้หญิง

เมื่อพูดถึงโรคหัวใจแล้ว ก็ควรจะได้เข้าใจถึงคำพูดกันอยู่บ่อย ๆ และทำให้ประชาชนทั่วไปตื่นกลัวกันนักหนาคือคำว่า **"หัวใจวาย"** หลายคนด้วยกันส่วนมากคิดว่าหัวใจวายเป็นโรคของหัวใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการเข้าใจที่ผิดอยู่มาก หัวใจวายไม่ใช่โรค แต่เป็นอาการหรือภาวะของหัวใจที่จะเกิดขึ้นในระยะสุดท้ายของหัวใจ ที่เกิดจากต้นเหตุใด ๆ ก็ได้

ถ้าจะพูดถึงความหมายแล้ว ที่เรียกว่าหัวใจวาย ก็หมายถึงเพียงว่า หัวใจหมดสมรรถภาพที่จะทำหน้าที่สูบฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายได้ตามปกติ ความหมายมีเพียงเท่านั้นเอง โรคใด ๆ ก็ตาม ไม่เฉพาะแต่โรคหัวใจ เวลาที่ผู้นั้นจะถึงแก่กรรม หัวใจก็จะหยุดเต้น คือเกิดหัวใจวายขึ้น คนที่ถึงแก่กรรมเพราะความชราภาพ ก็เพราะหัวใจหมดสมรรถภาพและหยุดเต้น ก็คือหัวใจวายเหมือนกัน ดังนั้นก็ไม่ควรนำเอาคำนี้มาทำให้เกิดความวิตกกังวลแต่อย่างใด

อาการที่เกิดมีหัวใจวาย หรือหัวใจที่ขาดสมรรถภาพในการฉีดเลือดไปเลี้ยงทั่วร่างกายได้ตามปรกตินั้น จะมีอาการปรากฏได้ คือ มีอาการหอบ เหนื่อย ยิ่งหมดสมรรถภาพเท่าใดก็ยิ่งหอบเหนื่อยง่าย จนถึงกับแม้จะอยู่นิ่ง ๆ โดยไม่ออกแรงก็เหนื่อย ต้องลุกขึ้นนั่งโดยไม่อาจนอนราบ ๆ ได้ แน่นหน้าอก ตับโต เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน กระสับกระส่าย ซึม หรือเพ้อ และหมดสติ

ในการรักษาโรคหัวใจ โดยหลักใหญ่ ๆ แล้ว ก็คือการพักผ่อนและการรักษาทางยา คนไข้โรคหัวใจหลายรายด้วยกันที่เป็นเพียงเล็กน้อยโดยไม่ต้องการรักษาพิเศษอย่างไรเลย นอกจากจะปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ให้ถูกต้องเท่านั้น ยาที่ใช้กันมาแต่ดั้งเดิมและยังใช้กันได้ผลดีอยู่ก็คือพวกยา ไดยิตาลิส ซึ่งจะช่วยให้หัวใจที่วายนั้นค่อย ๆ เต้นช้าลงและบีบรัดตัวแรงขึ้น แต่ยานี้เป็นพิษเหมือนกัน ถ้าหากใช้ไม่ถูกและไม่ได้อยู่ในความควบคุมดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด

การที่มีหัวใจวายแล้วเกิดมีการบวมขึ้นนั้น ก็เพราะการไหลเวียนของเลือดช้าลงและไม่อาจทำให้เลือดไหลเวียนได้ดี จึงมีการคั่งของเลือดตามอวัยวะทั่วไป น้ำภายในเส้นเลือดจึงไหลออกนอกเส้นเลือด ทำให้ตามอวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกายบวมไปหมด อาการบวมเช่นนี้อาจจะใช้ยาขับปัสสาวะ ซึ่งในปัจจุบันก็มีหลายชนิดด้วยกันเพื่อทำการขับน้ำที่คั่งอยู่ในร่างกายออกทิ้งไปได้ พร้อม ๆ กันก็จะมีการจำกัดเรื่องอาหารให้มีเกลือน้อยที่สุดและจำกัดน้ำดื่มอีกด้วย

การให้อ๊อกซิเจนในรายที่เนื้อปอดพลอยมีการบวมน้ำนั้น ก็จะเป็นการรักษาอาการบวมน้ำในปอด ทำให้เลือดได้รับอ๊อกซิเจนน้อยไปนั้นได้เป็นอย่างดี

ได้กล่าวมาแล้วว่า คนไข้ที่เป็นโรคหัวใจนั้นมีจำนวนมากรายที่ไม่ปรากฏอาการผิดปกติแต่อย่างไร ดังนั้นในคนไข้พวกนี้ก็ไม่ต้องมีการรักษาเป็นพิเศษอย่างไรมากนักเพียงแต่จะต้องปฏิบัติตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างปกติธรรมดา งดเว้นการออกแรงใด ๆ ที่มากจนเกินไป จนถึงกับทำให้หัวใจทำงานหนักมากยิ่งขึ้น เป็นต้นว่าออกกำลัง กาย, วิ่ง, ขึ้นบันไดสูง ๆ, ยกของหนัก ๆ รับประทานอาหารจุเกินไป ดื่มสุราและเสพของมึนเมาต่าง ๆ นอนดึกและเที่ยวเตร่ ซึ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นอันตรายต่อหัวใจทั้งสิ้น เรื่องรับประทานอาหารจุ และอ้วนมาก ๆ นั้น ทำให้หัวใจไม่ค่อยจะดีอยู่แล้ว ดังนั้น ถ้าหากเป็นโรคหัวใจอยู่ ถ้าอ้วนมากขึ้น ก็จะยิ่งจะทำให้หัวใจออกแรงหนักมากขึ้น

พวกที่มีแรงดันเลือดสูง ควรจะได้รู้จักการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องอารมณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ดีนั้น ควรจะพยายามไม่ให้เกิดมีขึ้น พยายามเสริมสร้างสุขภาพจิตของตนให้ดีขึ้นจะทำให้ชีวิตยืนนานต่อไปได้

ในปัจจุบันนี้ ความหวังในด้านการรักษาโรคหัวใจได้มีมากยิ่งขึ้น เพราะมีโรคหัวใจหลายโรคที่อาจรักษาให้หาย หรือให้ทุเลาได้เป็นอย่างดี ด้วยวิธีการผ่าตัดรักษาโดยสมัยก่อน ๆ ไม่เคยคิดว่า คนไข้เหล่านั้นจะมีชีวิตอยู่รอดไปได้นานนัก

ในอนาคต โรคหัวใจก็จะลดอันตรายลงไป คนไข้ด้วยโรคหัวใจอีกจำนวนมากหลายคงจะมีชีวิตอยู่อย่างผาสุข และมีอายุยืนนานไปจนถึงที่สุด เท่า ๆ กับคนปกติอื่น ๆ ทั้งหลายด้วยเหมือนกัน.

อย่าคิดว่าเป็นโรคหัวใจ

มีบ่อยครั้งที่แพทย์จะได้พบคนไข้ที่มาหา เพื่อ ปรึกษาให้ ตรวจ และรับการรักษา โดยจะบอกถึงอาการของตนว่า มีความรู้สึก

เจ็บเสียวบริเวณหัวใจ, หัวใจเต้นแรง, หายใจไม่ค่อยสะดวกอ่อนเพลียและหมดเรี่ยวแรง ลงท้ายโดยขอความเห็นเพราะความเชื่อมั่นตนเองว่าตนเป็นโรคหัวใจเมื่อถามว่า เหตุใดจึงคิดว่าเป็นโรคหัวใจ
คนไข้ก็มักจะบอกว่า ตนเข้าใจเอาเองก็เพราะการที่ได้เคยทราบถึงอาการของคนไข้ที่เป็นโรคหัวใจมีอาการดังเช่นที่ตนเป็นอยู่ หรือไม่เช่นนั้นก็จะบอกว่าตนได้ปรึกษาเพื่อน ๆ มาก่อน และเพื่อนบ้านบอกให้ว่าอาการเช่นนั้น แสดงถึงว่าเป็นโรคหัวใจเมื่อได้ทำการตรวจร่างกายแล้วก็ไม่ปรากฏว่าคนไข้จะมีลักษณะอาการผิดปรกติอย่างไร ที่จะบอกได้ว่าเป็นโรคหัวใจเลยแม้แต่น้อย คนไข้ที่เป็นเช่นนี้มีอยู่จำนวนมาก และไม่ใช่โรคหัวใจแท้ ๆ เลย หากแต่ว่าเป็นโรคประสาทอย่างหนึ่งที่เรียกว่า โรคประสาทหัวใจหรือโรคที่มีอาการคล้ายโรคหัวใจเนื่องมาแต่ผลแห่งการแปรปรวนของจิตและประสาท

ในภาษาไทยของเรา คำว่าหัวใจและจิตใจ ถ้าฟังกันอย่างเผิน ๆ แทบจะแยกกันไม่ออก เช่น คำว่า เจ็บใจ, ใจอ่อน, อ่อนใจ, หัวใจชอกช้ำ และอีกหลาย ๆ คำซึ่งล้วนแต่หมายถึงจิตใจมิได้หมายถึงว่าหัวใจแท้ ๆ เลย โรคหัวใจอ่อนนั้นจึงมิได้หมายถึงโรคของหัวใจ แต่หมายถึงความผิดปรกติของจิตใจ อันที่จริงแล้วคำนี้ก็หาได้มีใช้กันในวิชาแพทย์ หรือในพวกแพทย์ด้วยกันไม่ เพราะความหมายของคำนี้ผิดไปจากความเป็นจริงโดยถ้าพูดกับคนไข้ กลับจะเป็นการทำให้คนไข้เข้าใจผิดไป โดยผิดหลักแห่งจิตวิทยาในด้านการรักษาโรคเสียด้วยซ้ำไป แต่การที่แพทย์แต่ก่อนเรียกโรคหัวใจประสาทนี้ว่าโรคหัวใจอ่อน ก็อาจเหมาะสำหรับในสมัยก่อน ๆ ที่ประชาชนยังไม่เข้าใจคำว่าโรคประสาทดีพอ ถ้าหากแพทย์บอกกับคนไข้ว่าเป็นโรคประสาทแล้วจะเข้าใจไปว่าหมายถึงโรคจิตซึ่งต่างกันอย่างมาก ย่อมทำให้คนไข้ไม่พอใจอย่างยิ่งที่แพทย์มากล่าวว่าตนมีสติฟั่นเฟือนในปัจจุบันคนทั่ว ๆ ไป ค่อย ๆ เข้าใจเรื่องโรคประสาทดีขึ้นแล้ว คำว่าโรคหัวใจอ่อนก็ควรจะหมดสิ้นเลิกใช้กันได้เสียที

คำว่าหัวใจกับจิตใจ ดูเหมือนจะค่อนข้างใช้กันสับสนอยู่สักหน่อยก็จริง แต่ทั้ง ๆ ที่มีความหมายแตกต่างกัน ก็ยังมีความสัมพันธ์กันอยู่อย่างแน่นแฟ้น เราทราบกันดีแล้วว่า กายกับจิตนั้นไม่สัมพันธ์กัน เมื่อใดมีอาการผิดปรกติของจิตและอารมณ์ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงผิดปรกติทางกายด้วย เช่นเดียวกับการผันแปรของจิตและอารมณ์ก็ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงผิดปรกติทางกายด้วย เช่นเดียวกับการผันแปรของจิตย่อมมีผลมาสู่การผิดปรกติของหัวใจ ซึ่งเป็นเรื่องทางกายอย่างหนึ่ง

"โรคประสาททางหัวใจ" ซึ่งจะขอให้คำนี้ไปก่อนจนกว่าจะมีการบัญญัติศัพท์ที่ถูกต้องต่อไปนี้เป็นโรคที่มีการแสดงออกทางหัวใจและ มีอาการคล้ายโรคหัวใจมากทั้ง ๆ ที่หัวใจมิได้มีการผิดปรกติอย่างไรเลยแม้แต่น้อย เมื่อทำการตรวจจึงจะทราบได้ว่าแตกต่างกับโรคหัวใจแท้ ๆ

คนไข้ซึ่งเป็นโรคประสาททางหัวใจนี้ มักจะมีอาการเริ่มต้นด้วยความรู้สึกไม่ค่อยจะสบาย หรือแน่น ๆ บริเวณทรวงอกเบื้องซ้ายในตำแหน่งที่อยู่ของหัวใจ และต่อไปอาจเปลี่ยนเป็นรู้สึกเจ็บเสียวบริเวณหัวใจนี้ การเจ็บหัวใจในโรคหัวใจแท้ ๆ นั้นจะพบได้ในรายที่เส้นเลือดที่ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อของหัวใจตีบตันลง และจะเกิดอาการขึ้นเมื่อมีการออกกำลังหรือออกแรงทำงานใด ๆ ก็ตาม ความเจ็บปวดนี้เจ็บอย่างรุนแรงบริเวณกระดูกกลางหน้าอกและร้าวไปถึงไหล่ คือ หรือแขนข้างซ้าย ส่วนโรคประสาททางหัวใจนั้นความรู้สึกเจ็บเสียวจะอยู่เฉพาะที่บริเวณหัวใจ และแม้จะได้พักนิ่ง ๆ ก็คงรู้สึกเช่นเดียวกันโดยไม่ต้องออกแรงใด ๆ

ความรู้สึกหัวใจเต้นแรงและเร็ว จนบางคนพูดว่า หัวใจราวกับเต้นออกมาอยู่นอกหน้าอกนั้นจะพูดได้เสมอในคนไข้โรคนี้ และเมื่อรู้สึกตื่นเต้นตกใจมากก็ยิ่งมีความรู้มากยิ่งขึ้น ถ้าเมื่อใดแพทย์ให้ความมั่นใจว่าไม่ใช่โรคหัวใจแล้ว คนไข้จะมีความรู้สึกลดน้อยลง หรือแทบหายไป ยิ่งถ้าได้ทำงานหรือเพลิดเพลินต่อสิ่งใดแล้วจะไม่ปรากฏอาการเช่นนี้อีกเลย

คนไข้ที่เป็นโรคหัวใจนั้น มักมีอาการหอบหรือหายใจไม่ค่อยสะดวก เมื่อออกกำลังกายหรือออกแรงเล็กน้อยก็จะหอบพร้อม ๆ กับอาการหอบเหนื่อยนี้ คนไข้มักจะมีไอ และบางครั้งก็มีเสมหะปนเลือดออกมาด้วย ก็ช่างคล้ายกับคนที่เป็นโรคประสาททางหัวใจที่มีหอบเหนื่อยหายใจไม่สะดวกเหมือนกัน แต่ถ้าจะสังเกตให้ดีก็จะผิดกันมากอาการหายใจไม่สะดวกของคนไข้พวกนี้ไม่ใช่อาการอย่างหอบถี่ ๆ แต่จะเป็นลักษณะที่เรียกกันว่า "ถอนหายใจ" มากกว่า เวลาที่คนไข้อธิบายถึงอาการของตนนั้น มักจะเอามือกุมหน้าอกหายใจลึก ๆ แล้วถอนหายใจออกมาให้เห็น ถ้าหากถอนใจเช่นนี้แล้วรู้สึกสบายขึ้นได้ จึงต้องถอนหายใจเสมอ

อาการเหน็ดเหนื่อย อ่อนระโหย หมดเรี่ยวแรง และเหมือนกับจะเป็นลมนั้นจะได้พบเสมอในคนไข้โรคประสาททางหัวใจนี้ เมื่อมีอาการขึ้น แขนขาจะอ่อนเปลี้ยหรือจะเอามือวางบนหน้าอกนอนหลับตานิ่ง ๆ หายใจระรวย ไม่ยอมพูดจา แต่มันต่างกับความเหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียของคนไข้โรคหัวใจแท้ ๆ อย่างมาก เพราะลักษณะของคนไข้โรคประสาทนั้นเป็นลักษณะของคนเหนื่อยใจ ไม่ใช่เหนื่อยกาย

ความอ่อนระโหยโรยแรง โดยมิได้มีความผิดปกติใด ๆ ทางร่างกายเลยนั้นเป็นผลแห่งความผิดปกติเกี่ยวกับอารมณ์ ซึ่งพลังแห่งจิตใจได้หมดสิ้นไปจนไม่อาจทำงานหรืออยากสังคมกับผู้ใดเหมือนกับหมดอาลัยตายอยากในชีวิต ถ้าจะเปรียบเทียบคนไข้พวกนี้เหมือนกับเครื่องยนต์แล้ว จิตใจและอารมณ์ก็เหมือนกับห้ามล้อ รถยนต์คันนั้นจะวิ่งไปได้ตามปกติอย่างไร ในเมื่อผู้ขับเหยียบห้ามล้อไว้ตลอดเวลา คนไข้ที่มีอาการเหมือนกับโรคหัวใจนี้มิใช่เป็นเรื่องป่วยของหัวใจ แต่เป็นเรื่องป่วยทางจิตใจ รถยนต์ไม่วิ่งนั้นไม่ใช่เครื่องยนต์เสีย แต่เพราะห้ามล้อเป็นเหตุ

ไม่เป็นปัญหาเลยว่าในเมื่อบ้านเมืองเจริญยิ่งขึ้น ความวุ่นวายสับสน ความเคร่งครัดของอารมณ์และจิตใจของประชาชนเกี่ยวกับอาชีพ ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจการสังคม ย่อมจะพบคนไข้พวกนี้มากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ถ้ายิ่งคนไข้เหล่านั้นมีอาจที่จะขจัด

ปัญหาต่าง ๆ ทางจิตใจและอารมณ์ของตนเองได้จะยิ่งมีอาการมากยิ่งขึ้น และการรักษาย่อมจะต้องเป็นหน้าที่ของจิตแพทย์ การรักษาคนไข้พวกนี้มิใช่ง่ายนัก เพราะการที่จะชี้แจงและอธิบายให้คนไข้เชื่อมั่นว่าตนไม่เป็นโรคหัวใจนั้นยากลำบากที่สุด คนไข้ยังคงคิดว่าแพทย์หลอก และดูว่าตนไม่เป็นโรคหัวใจก็เพื่อปลอบใจตนอยู่เสมอ การที่จะช่วยให้หายจากอาการเช่นนั้น คนไข้เองจะต้องเชื่อมั่นในแพทย์และให้ความร่วมมือด้วย ความสำคัญอย่างยิ่งก็คือแพทย์จะต้องหาทางที่จะให้คนไข้ได้พูดออกมาให้ทราบถึงปัญหา ความยุ่งยากที่เกิดขึ้นทางจิตใจและอารมณ์ของตน และขจัดปัญหาเหล่านั้นเสียให้ได้ก่อน

การรักษาที่ดีอีกอย่างหนึ่งก็คือ การให้คนไข้ได้ทำงานหรือออกกำลังกาย เพราะการออกกำลังจะช่วยบันเทาความเหนื่อยทางใจได้ เมื่อใดคนไข้ได้เห็นจริงว่าอาการของตนนั้นจะทุเลาไปหรือดีขึ้น เมื่อได้ทำงานหรือออกกำลังแทนที่จะยิ่งทรุดไปได้แล้ว คนไข้ก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองยิ่งขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ทางจิตใจก็จะสามารถถูกขจัดไปได้โดยตัวคนไข้เอง เพราะความเชื่อมั่นในตนเองนั้นในเวลาอันไม่ช้านัก คนไข้ก็จะเข้าใจดีขึ้นกว่าอาการต่าง ๆ ของตนนั้น เป็นผลเนื่องมาแต่อารมณ์และในที่สุดก็จะเข้าใจ การผิดปรกติของอารมณ์เองนั้นเนื่องมาจากเรื่องอะไร

ปัจจุบันนี้มียาบางชนิดที่ช่วยให้จิตใจและอารมณ์ดีขึ้นได้ แต่ยาเหล่านี้ก็มิใช่ว่าจะเป็นยาช่วยรักษาความผันแปรทางประสาทและจิตใจให้หายได้โดยเด็ดขาด หากแต่ว่าช่วยกดความรู้สึกนึกคิดเพียงชั่วขณะเท่านั้น ตราบใดต้นเหตุที่ทำให้จิตใจและอารมณ์ไม่ดีนั้นยังไม่ถูกแก้ไขหรือทำลายไป อาการของโรคหัวใจก็ย่อมจะไม่หมดสิ้นไป และคนไข้ก็จะต้องพึ่งยานั้นอยู่เรื่อยไป

คนไข้โรคประสาทหรือโรคทางหัวใจนี้ มักจะได้รับคำแนะนำเสมอว่า ให้ทำจิตใจให้สงบและพักผ่อนเสียก็จะหาย ความจริงเป็นคำแนะนำที่ง่าย แต่คนไข้นั้นปฏิบัติได้ยากที่สุด การพักผ่อนนั้นไม่ใช่เป็นการรักษาโรคทางประสาท การไปตากอากาศเปลี่ยนสถานที่ และพักผ่อนไม่ทำให้โรคทางประสาทหายได้เลย เพราะคนไข้นั้นแม้จะไปที่ใดก็จะพกเอาความกลัดกลุ้ม หรือปัญหาต่าง ๆ ไปกับตนด้วยเสมอ

ความผิดปรกติทางจิตใจและอารมณ์นั้น จะแสดงออกมาปรากฏทางกายเสมอ จิตแพทย์เปรียบเทียบคนไข้ที่มีความผิดปกติทางจิตใจและอารมณ์ คนไข้นั้นเหมือนกับกาต้มน้ำที่ตั้งอยู่บนเตาไฟและมีน้ำเดือดพล่าน ถ้าไอน้ำไม่ออกทางพวยกา ก็จะต้องออกมาจากฝากาจนได้ ดังนั้น อาการต่าง ๆ ของคนไข้พวกนี้ย่อมจะแสดงออกมาในลักษณะอาการหลายอย่าง ไม่แต่มีอาการทางหัวใจดังกล่าวแล้ว ยังมีอาการอื่น ๆ อีก เช่น นอนไม่หลับ ขาดความยั้งคิดที่จะกระทำต่าง ๆ แยกตัวเองออกจากสังคม ฉุนเฉียว, เศร้าสลดซึมหงอย, ความจำเสื่อม, เบื่อหน่ายในเรื่องความรู้สึกทางเพศ และอาการต่าง ๆ อีกมากมายหลายประการ

ความเศร้าโศกเสียใจ และความไม่สมหวัง มักจะเป็นต้นเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรคประสาททางหัวใจ ความจริงอารมณ์เช่นนี้หากมีเพียงเล็กน้อย ก็ย่อมจะถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาสามัญของปุถุชน และอาจเกิดมีอาการคล้ายโรคหัวใจขึ้นได้ แต่เมื่ออารมณ์เหล่านั้นค่อย ๆ คลายไป อาการของโรคหัวใจก็จะค่อย ๆ หายไปจนในที่สุดก็ไม่ปรากฏอาการขึ้นเลย แต่ถ้าอารมณ์ต่าง ๆ นั้นยังคงมีอยู่ต่อ ๆ ไป โดยคนไข้ถือมาเป็นอารมณ์ไม่พยายามจะขจัดให้หมดไปแล้ว อาการของโรคหัวใจก็จะยังคงมีอยู่และยิ่งเพิ่มมากขึ้น ๆ ความรู้สึกเจ็บเสียวหัวใจจะมีมากขึ้น พร้อมกันจะรู้สึกหัวใจเต้นและอ่อนเพลียลงทุกที นอนไม่ค่อยหลับ และตื่นตั้งแต่ก่อนรุ่งเช้า หรือนอนหลับ ๆ ตื่น ๆ จะยิ่งทำให้อ่อนเพลียมากขึ้น ต่อจากนั้น ความจำจะเสื่อม ความตั้งอกตั้งใจต่อการทำงานและอาชีพจะค่อย ๆ ลดน้อยลง ความรู้สึกทางเพศน้อยลง ขาดความยั้งคิด และคนไข้หลายคนที่ทำลายชีวิตตนเอง

ดังนั้น คนไข้ที่มาหาแพทย์โดยบอกอาการว่าตนเป็นโรคหัวใจนั้น เมื่อแพทย์ตรวจแล้วไม่พบว่าหัวใจผิดปรกติแต่อย่างใดเลย ก็ย่อมจะต้องไต่ถามไปถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทางจิตใจ และอารมณ์อย่างละเอียดเสมอ ทั้งปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับส่วนตัวอาชีพและครอบครัว ความไม่พึงพอใจ หรือไม่สมหวัง มีอิทธิพลมากมายที่จะทำให้เกิดอาการ

ต่าง ๆ เหล่านั้น คนไข้อาจมีต้นเหตุจากความไม่ราบรื่นแห่งชีวิตสมรส การค้าขายขาดทุน ถูกไล่ออกจากงาน ปัญหาการครองชีพ การสูญเสียคนที่ตนรัก ความน้อยเนื้อต่ำใจ การหย่าร้าง การถูกฟ้องร้องล้มละลาย และเรื่องต่าง ๆ ที่ทำให้อารมณ์และจิตใจไม่เป็นปรกติสุข ความผิดปกติของจิตใจนี้เองจะปรากฏออกมาทางหัวใจ มีคนไข้ไม่น้อยรายเลยที่จะปรากฏอาการของโรคหัวใจนี้ขึ้นทุกครั้งเมื่อตนไม่ได้สิ่งที่ตนมุ่งหวัง และเมื่อเกิดอาการขึ้นก็จะมีคนเอาใจใส่มาก ทำให้เกิดความพอใจอย่างยิ่ง โดยที่ตนได้รับผลที่ต้องการ คือมีคนเอาใจใส่เมื่อเกิดอาการเช่นนั้นขึ้น

โรคประสาททางหัวใจนี้ อาจเกิดขึ้นได้ทั้งชายและหญิง แต่จะพบได้ในผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมักจะเกิดในรายที่เข้าสู่วัยหมดประจำเดือน ซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์และจิตใจ และการปรวนแปรรังไข่อยู่แล้ว เมื่อได้รับสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงพอใจก็จะเกิดอาการเหมือนโรคหัวใจขึ้นได้ง่าย

คนที่เป็นโรคประสาททางหัวใจนี้ ย่อมทำให้เกิดความยุ่งยากลำบากใจขึ้นแก่ครอบครัวของตนเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้เกิดความยุ่งยากแก่สามีหรือภริยา ทำให้ต้องมีภาระและเกิดความห่วงใยจนไม่อาจที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่ป่วยด้วยนั้น ไม่เป็นทำกิจการงานหรือประกอบอาชีพตามปกติได้ ต้องเสียเวลามาเป็นห่วงเป็นใยคอยเฝ้าดูกันเสมอ บรรดาลูกหลานและสมาชิกของครอบครัวก็ไม่ค่อยจะเป็นสุขนัก ถ้ายิ่งเกิดโรคนี้กับพ่อบ้านยิ่งเป็นผลเสียหายแก่ครอบครัวมาก ในเมื่อส่วนมากแล้วพ่อบ้านย่อมเป็นหลักฐานของครอบครัว และเป็นผู้ที่หาเลี้ยงครอบครัว เมื่อเกิดอาการของโรคเช่นนี้ขึ้น การงานต่าง ๆ ก็จะต้องหยุดลง รายได้จะขาดไป ขาดความคุ้มครองของครอบครัว แม่บ้านเองก็ไม่สามารถจะปลีกตัวไปทำงานใด ๆ ได้โดยสะดวก

โรคประสาททางหัวใจนี้ ไม่ใช่โรคที่จะรักษากันได้ง่าย ๆ นัก และไม่ใช่จะเป็นการรักษาทางยา คนไข้หลายคนที่กินยาระงับประสาทหรือยานอนหลับ ด้วยผลจากโรคนี้ แต่ก็ไม่ทำให้อาการเหมือนกับเป็นโรคหัวใจนี้หายไปได้อย่างเด็ดขาด การรักษาที่ถูกต้องนั้นเป็นการรักษาทางจิตใจและอารมณ์ แต่การจะรักษาได้ก็จะต้องพยายามทราบถึง

ต้นเหตุที่ทำให้เกิดความผิดปรกติทางจิตใจและอารมณ์ขึ้น การขจัดและทำลายสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจเสียได้จึงจะรักษาโรคนี้ได้ ฉะนั้นโรคนี้จะหายได้ และคนไข้จะกลับมีชีวิตเป็นสุขได้อีกตามเดิมนั้น ก็ให้คนไข้พูดออกมาถึงความรู้สึกของตน ไม่ใช่พูดถึงแต่อาการต่าง ๆ ของตนแต่อย่างเดียว แต่ต้องให้พูดเล่าออกมาถึงเรื่องต่าง ๆ ที่ตนได้รับความยุ่งยากทางใจ ความไม่สมประสงค์ ความน้อยเนื้อต่ำใจ หรือเหตุแห่งอารมณ์ต่าง ๆ ด้วย แพทย์จะได้ช่วยขจัดปัญหาและให้คำแนะนำรักษาได้ถูกต้อง อาการต่าง ๆ จะค่อย ๆ หายไปทีละน้อย และหายโดยสิ้นเชิงในที่สุด

ดังนั้น ขอย้ำอีกสักครั้งว่า คนไข้ที่คิดว่าเป็นโรคหัวใจนั้น มีจำนวนมากรายที่หาใช่เป็นโรคทางหัวใจไม่ แต่เป็นเรื่องของโรคทางอารมณ์และจิตใจอยู่เสียมากต่อมาก และเราจะพบโรคนี้มากขึ้นเป็นลำดับเมื่อสังคมเจริญขึ้น

เจ็บหัวใจ

ขณะที่เรานั่ง ยืน, เดิน, นอน, หรือทำกิจการใด ๆ ก็ตาม จะมีใครคิดบ้างหรือไม่ว่ามีอวัยวะสำคัญอย่างหนึ่ง ของ ร่าง กาย ได้ ทำ หน้าที่ อยู่ ตลอดเวลาที่ จะให้เรา ดำเนินกิริยาต่าง ๆ เหล่านั้นไปได้ด้วยดี อวัยวะต่าง ๆ หลายแห่งที่ต้องการพักผ่อนอยู่นิ่ง ไม่มีการเคลื่อนไหวหรือหยุดการปฏิบัติงานชั่วคราวในระหว่างที่เรานอนหลับ แต่อวัยวะนี้หาได้หยุดทำหน้าที่ไม่ ยังคงปฏิบัติไปตามหน้าที่ของตน อวัยวะนี้ทำงานตั้งแต่เริ่มต้นที่เจ้าของร่างเป็นทารกอยู่ในครรภ์ไปจนกระทั่งคลอด, เจริญเติบโตเป็นหนุ่มสาวไปจนชราภาพ, จะหยุดทำงานลงก็เมื่อร่างนั้นตายลงเท่านั้น

อวัยวะที่กล่าวนี้ ก็คือ หัวใจของคนเรานั่นเอง

เมื่อกล่าวถึงหัวใจ แทบทุกคนก็คงจะได้ทราบถึงรูปร่างขนาดและหน้าที่อย่างคร่าวๆ มาแล้วตั้งแต่เรียนวิชาการรักษาตัว หรือที่เรียกกันว่าวิชาสรีรศาสตร์และสุขวิทยา เราท่องกันมาอย่างขึ้นใจทีเดียวว่า หัวใจอยู่ทางเบื้องซ้ายของทรวงอก รูปร่างคล้ายดอกบัว

ตูม ขนาดราวกำปั้นมือของเจ้าของ ทำหน้าที่สูบฉีดโลหิตไปเลี้ยงร่างกาย ดูเหมือนส่วนมากความรู้ของเราก็สิ้นสุดลงแค่นั้นเอง เพราะไม่มีใครได้สอนต่อหรือเราขาดการสนใจเพียงแค่นั้น

ก่อนที่จะกล่าวถึงโรคหัวใจตามที่ตั้งใจนี้ เพื่อที่จะให้ผู้สนใจได้ทราบเป็นเครื่องประดับความรู้และเข้าใจในเรื่องโรคที่จะกล่าวแล้ว ก็ใคร่ที่จะได้พูดเรื่องหัวใจของคนเราแต่ย่อ ๆ เสียก่อน

หัวใจเป็นอวัยวะที่สูบฉีดโลหิตไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ไม่มีเครื่องสูบฉีดใด ๆ ที่มีสรรถภาพพอจะเทียบได้กับหัวใจเลย หัวใจสามารถทำงานโดยไม่มีการหยุดยั้งได้นับ 100 ปี หรือตามอายุขัยของเจ้าของทีเดียว ไม่แต่เท่านั้น หัวใจเป็นอวัยวะที่นับว่าทรหดมิใช่เล่น แม้ลิ้นหัวใจจะรั่วหรือตีบแคบลง, กล้ามเนื้อของหัวใจจะบวมหรือตายลงบางส่วน หัวใจก็ยังคงทำงานต่อไปไม่หยุดยั้งจนกว่าจะหมดแรงหมดกำลังของตน นับได้ว่าธรรมชาติได้สร้างอวัยวะที่ประหลาดพิศดารอวัยวะหนึ่งให้แก่ร่างกาย

หัวใจอยู่ในช่องของทรวงอกระหว่างปอดทั้ง 2 ข้าง มีเยื่อหุ้มบาง ๆ หุ้มอยู่โดยรอบภายในจะมีน้ำอยู่บ้างเพียงเล็กน้อยเพื่อเป็นการหล่อลื่น ไม่มีหัวใจเสียดสีกับถุงหุ้มนั้น ในเวลาที่หัวใจมีการบีบรัดและคลายตัว หรือที่เรียกว่าหัวใจเต้น

หัวใจแบ่งออกได้เป็น 2 ครึ่ง คือ ซีกขวาและซ้าย แต่ละซีกแบ่งออกอีกเป็น 2 ช่อง คือ ช่องบนและช่องล่าง ช่องบนทั้ง 2 ซีก เรียกกันว่า ออริเคิล ขวาและซ้าย ช่องล่างเรียกเว็นตริเคิลขวาและซ้าย

ออริเคิลและเว็นตริเคิลแต่ละข้าง ต่างก็จะมีช่องทางติดต่อกันโดยมีลิ้นหัวใจคอยปิดเปิดเป็นการกั้นไม่ให้เลือดไหลกลับในเวลาที่เว็นตริเคิลบีบตัวเพื่อดันให้เลือดออกไปสู่วง-จรโลหิต

หัวใจซีกข้างขวา ทำหน้าที่รับเลือดที่ใช้แล้วจากทั่วร่างกายเพื่อสูบฉีดไปสู่ปอดทั้ง 2 ข้าง ให้เลือดผ่านปอดไปรับออกซิเจนที่ปอด และขับถ่ายคาร์บอนไดออกไซด์ออกทิ้ง

เสียที่ปอดนั้นเพื่อเป็นเลือดที่ดีใหม่ เลือดที่มีออกซิเจนดีพอแล้วจะไหลกลับมาสู่ออริเคิลซ้าย ลงสู่เว็นตริเคิลซ้าย แล้วหัวใจก็บีบตัวดันเลือดนี้ไปสู่ร่างกายทั่ว ๆ ไป วนเวียนกันเป็นวงจรเช่นนี้ตลอดเรื่อยไป

ท่านเคยนึกบ้างไหมว่า เลือดของเราเวลาที่ไหลวนเวียนจนเป็นวงจรครบถ้วนนั้นใช้เวลาอันรวดเร็วมาก ถ้าสมมติว่าเลือดจำนวนหนึ่งเริ่มต้นที่หัวใจซีกซ้าย ถือเอาว่าเริ่มต้นที่เว็นตริเคิลซ้าย ผ่านไปสู่ร่างกายที่ต่าง ๆ โดยการเริ่มผ่านจากเส้นเลือดแดงใหญ่แล้วผ่านแขนงต่าง ๆ ที่แผ่กิ่งก้านสาขาไปทั่วทุกหนทุกแห่ง จนกระทั่งที่สุด แบ่งเป็นเส้นเลือดฝอยเล็ก ๆ ที่มีขนาดเล็กมากเพียงเม็ดเลือดแดงผ่านได้ตามทางนี้ทีละเม็ดเรียงกันไปเท่านั้น แล้วก็ผ่านสู่เส้นเลือดดำแขนงเล็ก ๆ จนในที่สุดรวมกันเข้าเป็นเส้นเลือดดำใหญ่ไหลกลับเข้าสู่ออริเคิลขวาลงสู่เว็นตริเคิลขวา ถูกหัวใจบีบตัวไหลไปสู่ปอด กลับจากปอดมาสู่ออริเคิลซ้าย แล้วไหลลงสู่เว็นตริเคิลซ้าย นับเป็นครบวงจรการเดินทาง เวลาที่ใช้นี้จะกินเวลาเดินทางครบวงจรราว ๆ 21 วินาทีเท่านั้น

หัวใจจะทำหน้าที่บีบตัวแล้วคลายตัว เช่นนี้เป็นจังหวะไปเราเรียกกันตามปรกติว่าหัวใจเต้น ในเวลาที่หัวใจบีบตัว จะเป็นระยะที่หัวใจสูบฉีดเอาเลือดที่อยู่ในหัวใจออกไป กล่าวคือ ซีกซ้ายที่จะสูบเอาเลือดแดงผ่านไปเลี้ยงร่างกาย ซีกขวาก็จะสูบเอาเลือดดำไปสู่ปอด ในระยะที่คลายตัวก็เป็นเวลาที่หัวใจสูบเอาเลือดเข้ามาสู่หัวใจ กล่าวคือ ซีกขวาก็จะมีเลือดที่ร่างกายใช้แล้วไหลกลับมาสู่ซีกซ้าย ก็เป็นเลือดที่ได้รับอ๊อกซิเจนจากเป็นเลือดดีแล้วกลับมาคืน การเต้นของหัวใจนี้เองเราจึงพบว่ามีการเต้นของเส้นเลือดแดงตามที่ต่าง ๆ ด้วย การเต้นของเส้นเลือดแดงเราเรียกว่าชีพจร ที่นิยมคลำก็คือบริเวณข้อมือด้านฝ่ามือใต้โคนหัวแม่มือลงมาเล็กน้อย ตำแหน่งอื่น ๆ ที่พอจะคลำชีพจรได้ก็อาจมีได้อีก เช่นที่ด้านข้างคอทั้งสองข้าง ใต้คางทั้งสองข้าง ขมับ ขาหนีบ หลังเท้า และหลังตาตุ่มด้านใน ซึ่งบริเวณเหล่านี้ เป็นที่เส้นเลือดแดงมาอยู่ใกล้ ๆ กับส่วนผิวของร่างกาย จังหวะของการเต้นของหัวใจ (หรือชีพจร) มีอัตราแตกต่างกันไปแล้วแต่บุคคล อายุ เหตุแวดล้อม

อารมณ์หรือการออกกำลังใด ๆ ตามปกติแล้วจังหวะการเต้นของหัวใจจะประมาณ 70-90 ครั้ง ต่อวินาที

สิ่งที่จะลืมเสียมิได้ก็คือ หัวใจก็เป็นอวัยวะอย่างหนึ่งของร่างกาย ดังนั้นหัวใจก็ย่อมต้องการอาหาร, ต้องการอ๊อกซิเจน และต้องการทุกสิ่งทุกอย่างที่อวัยวะต่าง ๆ ต้องการเหมือนกัน กล้ามเนื้อของหัวใจจึงได้รับสิ่งที่ตนต้องการนี้ โดยทางเส้นเลือดที่แยกแขนงออกมาจากเส้นเลือดใหญ่ เส้นต้นออกมาจากหัวใจนั่นเอง

และด้วยเหตุนี้เอง เส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจก็เหมือนกับเส้นเลือดตำแหน่งอื่น ๆ กล่าวคือ อาจเกิดการผิดปกติขึ้นและทำให้เกิดอาการของโรคได้ โรคที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือ การตีบตันของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนี้

เส้นเลือดเลี้ยงหัวใจตีบตัน

โรคของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจเกิดอุดตันขึ้นนี้ ปรากฏว่าจะได้พบบ่อย ๆ เหมือนกัน ก่อนอื่นควรจะทราบว่า เส้นเลือดที่เลี้ยงหัวใจนี้มีลักษณะผิดกับเส้นเลือดที่ไปสู่อวัยวะอื่นอยู่ 2 ประการ ประการแรก เส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนั้นจะเป็นเส้นเลือดที่มาสุดลงที่หัวใจเป็นเส้น ๆ ไป กล่าวคือ แต่ละแขนงที่แยกออกไปจากแขนงใหญ่นั้นไม่ค่อยติดต่อเกี่ยวประสานซึ่งกันและกันดังเส้นเลือดของที่อื่น ๆ พูดอย่างนี้บางทีท่านผู้อ่านอาจไม่เข้าใจเพราะหลับตาไม่เห็นภาพ ใคร่จะเปรียบเทียบให้เข้าใจดีขึ้น โดยเปรียบเทียบเอาว่า ถ้าเส้นเลือดเป็นรางรถไฟ ตัวรถไฟเป็นเลือดที่เคลื่อนจากหัวใจคือสถานีรถไฟ ที่ชุมทางรถไฟซึ่งมีรางสับหลีกกันขวักไขว่นั้น ถ้าหากว่าเกิดรางใดรางหนึ่งชำรุดขึ้นรถไฟวิ่งไปทางนั้นไม่ได้ก็อาจเปลี่ยนรางใหม่วิ่ง และรางใหม่นี้ก็ไปติดต่อกับรางที่ชำรุด โดยต่อกันที่ตรงเหนือที่ชำรุดนั้นขึ้นไป รถไฟก็วิ่งไปถึงจุดหมายได้ การวางรางเช่นนี้คล้าย ๆ กับเส้นเลือดที่ไปสู่อวัยวะต่าง ๆ ส่วนเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจนั้น เป็นรางเดียวที่แยกกันออกไปจากสถานี เช่น รางรถไฟสายเหนือ แยกไปทางเหนือ สายอิสานก็แยกไปสู่อิสาน สายเดียวอย่างนี้ถ้าเกิดรางขาดชำรุดรถไฟก็จะไปทางเหนือหรืออิสานนั้นไม่ได้ สินค้าที่รถไฟจะ

ขนส่งไปคือทางเหนือ หรืออิสานที่ทางชำรุดนั้นก็ไม่ได้รับสินค้าที่รถไฟนำขนส่งไปให้ ฉะนั้น ถ้าหากเส้นแขนงใดที่ไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจที่ใดเสียไป ก็ไม่มีเลือดไปสู่กล้ามเนื้อหัวใจซึ่งแขนงที่เสียไปนั้นไปเลี้ยงได้เลย ส่วนเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงอวัยวะอื่น ๆ นั้นแขนงเล็ก ๆ ติดต่อผูกพันกัน ถ้าหากแขนงเล็กเส้นใดเสียก็ยังมีทางที่เลือดจะมาจากเส้นแขนงอื่น ๆ ได้

ประการที่สองก็คือ กล้ามเนื้อของหัวใจนั้นย่อมจะต้องมีการบีบตัวและคลายตัวอยู่ตลอดเวลา นั่นคือ เป็นการเต้นของหัวใจ ดังนั้นเวลาที่หัวใจบีบตัวเพื่อขับเลือดออกไปนั้น กล้ามเนื้อของหัวใจย่อมจะหดรัดตัว ทำให้เส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนั้นตีบลงด้วยและเวลาที่กล้ามเนื้อขยายตัวเส้นเลือดจึงจะพลอยขยายตัว เหตุนี้เลือดจะผ่านไปเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจก็ต่อเมื่อเวลาหัวใจคลายตัวเท่านั้น แต่ไม่เท่านั้น แรงดันโลหิตในเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนี้ก็ยังต่ำกว่าในเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงส่วนอื่น ๆ

โดยเหตุนี้ถ้าเราลองนึกดูว่า หากจะมีเหตุใดก็ตามทำให้ช่องทางของเส้นเลือดนี้ตันลงหรือแม้แต่เพียงตีบแคบเล็กลงไป จะมีเหตุอย่างใดขึ้น แน่นอนเหลือเกินจำนวนเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจเองก็ย่อมจะต้องลดน้อยลงไป กล้ามเนื้อหัวใจก็ย่อมจะขาดอาหาร และขาดอ๊อกซิเจนไปด้วย

มีลักษณะหนึ่งที่เส้นเลือดหัวใจนั้นคล้ายกับเส้นเลือดอื่น ๆ ก็คือการเกิดเส้นเลือดแข็งขึ้น ซึ่งปรากฏเสมอในเมื่อคนย่างเข้าสู่วัยชรา โดยจะมีแร่ธาตุพวกแคลเซี่ยมไปเกาะตกตะกอนขึ้นที่ผนังของเส้นเลือด ทำให้เส้นเลือดไม่อาจขยายตัวและหดตัวได้เหมือนกับเส้นเลือดตามปกติ แต่กลับทำให้ช่องรูของเส้นเลือดนั้นเล็กลงไปอีก ไม่แต่เท่านั้นการเกิดมีเส้นเลือดแข็งนี้ ก็มักทำให้เกิดมีเลือดภายในเส้นเลือดนั้นเกิดแข็งตัวเป็นลิ่มขึ้น ผลก็คือการอุดตันทางเดินของเส้นเลือดนั้นโดยไม่มีเลือดผ่านไปได้อีกเลย หรือผ่านได้ก็จำนวนน้อยมาก

การเกิดการตีบหรือตันของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนี้ นอกจากจะเป็นผลจากการเกิดเส้นเลือดแข็งเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงเมื่อเข้าสู่วัยชราดังกล่าวแล้ว ยังมีโรคอื่น ๆ เป็นเหตุได้อีก เช่น กามโรคของเส้นเลือดแดงใหญ่ที่ออกไปจากหัวใจ Aorta ซึ่งถ้าหากเป็นขึ้นตอนใกล้ ๆ ทางแยกออกมาของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจแล้วก็ย่อมทำให้เกิดการอุดตันได้เหมือนกัน

การขาดเลือดมาเลี้ยงหัวใจนี้ ย่อมจะทำให้เกิดผลร้ายขึ้น กล้ามเนื้อหัวใจส่วนใดที่มีเส้นเลือดที่เกิดการตีบตันนั้นมาเลี้ยงแล้ว กล้ามเนื้อส่วนนั้นเมื่อขาดอาหารก็ย่อมจะตายลง และต่อมาเกิดเป็นเยื่อพังผืดขึ้นแทน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วสมรรถภาพของหัวใจก็ย่อมจะน้อยลงไปอย่างมาก แต่หัวใจจะต้องทำงานให้ได้เท่าเดิมเพราะร่างกายต้องการจำนวนเลือดที่มาเลี้ยงคงที่ตลอดไป และถ้ายิ่งต้องออกแรงมากในการยืน เดิน หรือทำงาน ร่างกายก็ยิ่งต้องการเลือดไปเลี้ยงมากขึ้น ๆ ตามส่วนของการออกแรงนั้น ฉะนั้น หัวใจก็จำต้องออกแรงหนักเพิ่มขึ้น โดยใช้กล้ามเนื้อส่วนที่ยังดีอยู่ทำหน้าที่การที่ต้องทำงานมากขึ้นของหัวใจนี้เอง จะปรากฏอาการอย่างหนึ่งที่สำคัญมากขึ้นเป็นการบอกกล่าวให้เจ้าของหัวใจนั้นรู้ตัวว่าจะต้องพักผ่อน กล่าวคือ อาการ **"เจ็บหัวใจ"** (หรือเรียกว่าแอนไจนา เพ็คตอริส)

อาการเจ็บหัวใจ แอนไจนา แพ็คตอรีส

เป็นอาการอย่างหนึ่งที่จะพบได้บ่อย ๆ ในโรคหัวใจ ที่เกิดจากการบีบรัดตัวหรือการตีบตัวลงของเส้นเลือดที่มาเลี้ยงกล้ามเนื้อหัวใจ ทำให้เกิดอาการเจ็บปวดขึ้นอย่างรุนแรงมากที่หน้าอกเบื้องซ้าย จะมีการปวดเจ็บแผ่ขึ้นไปสู่บริเวณคอ คาง หรือบางครั้งไปสู่ต้นแขน

การเจ็บบริเวณหัวใจดังกล่าวนี้ มักจะพบว่าเกิดขึ้นในเมื่อผู้ป่วยนั้นออกกำลังมาก ๆ ตื่นเต้นมาก ๆ หรือเมื่อมีอาการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับอารมณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดอารมณ์โกรธเกลียดชังหรืออารมณ์ของความอิจฉาริษยาใด ๆ ก็ตาม บางคนปรากฏอาการนี้ขึ้นเมื่อรับประทานอาหารมาก ๆ

โดยที่สาเหตุของอาการเจ็บหัวใจนี้ ประมาณร้อยละ 90 ที่เป็นผลเนื่องจากเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจนั้นแข็งดังกล่าว ฉะนั้น จึงมักปรากฏอาการนี้ขึ้นในผู้ป่วยเมื่ออย่างเข้าสู่วัยชรา คือ อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป สำหรับคนหนุ่ม ๆ วัย 30–40 ปี ก็อาจมีได้ แต่ก็พบน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าพบในชายมากกว่าหญิงถึง 5 เท่า

ในผู้ป่วยที่มีโรคแรงดันโลหิตสูงและเบาหวานร่วมอยู่ด้วยแล้ว อาการเจ็บหัวใจนี้ปรากฏว่ามีได้ง่ายและเกิดได้บ่อย ๆ

อาการของการเจ็บหัวใจเป็นอย่างไร ?

อาการเจ็บหัวใจนี้เมื่อเริ่มต้นขึ้นจะเจ็บปวดขึ้นมาอย่างทันที โดยไม่รู้สึกหรือมีอาการอย่างใดแสดงล่วงหน้ามาก่อน ตำแหน่งที่เจ็บโดยมากมักเริ่มที่ใต้กระดูกหน้าอกหรือบริเวณหัวใจ อาจปวดเจ็บอยู่เฉพาะที่ตำแหน่งดังกล่าวนี้ หรือแผ่ไปถึงคอ ไหล่ ต้นแขนหรือหลังข้างซ้ายก็ได้ ลักษณะการปวดเจ็บนี้มีได้แปลก ๆ ไป แล้วแต่ผู้ป่วยแต่ละบุคคล เช่นปวดตื้อ ๆ ปวดหนัก ๆ ปวดเหมือนถูกบีบเค้นอย่างรุนแรง ฯลฯ ซึ่งส่วนมากผู้ป่วยเองมักบอกลักษณะของการเจ็บปวดนี้ไม่ถูกว่ามีลักษณะเช่นไร ในระหว่างที่เกิดอาการเจ็บหัวใจนี้ ความเจ็บปวดจะยิ่งรุนแรงขึ้นเมื่อรับประทานอาหารเมื่อออกแรงเพียงเดิน เมื่ออากาศเย็นจนหนาวสั่นหรือเกิดอาการตื่นเต้นและการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์

อาการปวดเจ็บนี้ครั้งหนึ่ง ๆ จะมีได้นานตั้งแต่ 5–15 นาที

เมื่อเกิดอาการเจ็บหัวใจนี้ขึ้น ความรู้สึกของผู้ป่วยจะรู้สึกตัวเหมือนกับว่าตนจะตายลงไปในขณะนั้น มีอาการเป็นลมหน้ามืด แต่ไม่ถึงหมดความรู้สึก ใบหน้าจะมีสีคล้ำ ๆ เทา ๆ มักเอามือกดหรือลูบบริเวณหน้าอก แน่นหน้าอก หายใจไม่ค่อยออกและอ้าปากเพื่อจะหายใจทางปาก บางรายมีคลื่นไส้อาเจียนเหงื่อออก ตัวเย็นชืด เราอาจแบ่งพวกผู้ป่วยนี้ออกเป็น 3 พวก ตามระยะของโรคที่เป็นดังนี้

พวกที่ 1 — เป็นพวกที่จะเกิดอาการเจ็บหัวใจขึ้น ต่อเมื่อออกแรงทำงานมาก ๆ หรือเมื่อเกิดอารมณ์ผิดปกติอย่างรุนแรงขึ้น เมื่อได้หยุดพักและให้ยาที่ทำให้เส้นเลือดขยายตัวเพียงเล็กน้อยก็หายไปได้

พวกที่ 2 – เป็นพวกที่เจ็บหัวใจขึ้น เมื่อเพียงแต่ออกแรงเล็กน้อย หรือเกิดอารมณ์ผิดปกติแต่เพียงเล็กน้อย เป็นระยะที่เริ่มอาการรุนแรงขึ้น พวกนี้ยังอาจทำให้ทุเลาลงได้โดยให้พักและใช้ยาขยายเส้นเลือด แต่ไม่หายลงโดยรวดเร็วเหมือนพวกแรก

พวกที่ 3 – พวกที่มีอาการหนักมาก อาการเจ็บหัวใจเกิดขึ้นแม้แต่จะอยู่นิ่ง ๆ และเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ เวลาที่เกิดอาการเจ็บหัวใจ ก็เจ็บอยู่เป็นเวลานาน เจ็บอย่างรุนแรง และการใช้ยาขยายเส้นเลือดไม่ได้ผล หรือได้ก็น้อยมาก บางครั้งจำเป็นต้องระงับอาการปวดเจ็บด้วยการใช้มอร์ฟีน

อาการเจ็บหัวใจนี้ ถ้าหากว่ายังมีต่อไปโดยเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจยังคงตีบตัว แล้วผู้ป่วยจะถึงแก่ความตายได้ โดยหัวใจขาดเลือดมาเลี้ยง แต่ถ้าเส้นเลือดคลายการบีบรัดตัว อาการต่าง ๆ ก็จะค่อยทุเลาลง

การตายของผู้ป่วย เป็นผลจากหัวใจวายเฉียบพลัน

ควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อมีอาการเจ็บหัวใจ ?

1. พึงสำนึกว่าอาการเจ็บหัวใจนี้ เป็นอาการที่บอกกล่าวให้ท่านทราบแล้วว่าท่านเป็นโรคหัวใจอย่างหนึ่ง

2. แพทย์เท่านั้นที่จะวินิจฉัยโรคและช่วยเหลือท่านให้ทุเลาหรือหายได้ การตามแพทย์มาตรวจขณะเกิดอาการขึ้น หรือไปปรึกษาแพทย์เมื่อมีอาการทุเลาลงแล้วเป็นสิ่งที่เหมาะที่สุด

3. เมื่อเกิดอาการขึ้น ผู้ป่วยไม่ควรเคลื่อนไหว หรือถูกนำไปที่ใด ให้นอนในท่านั่งพิงเอาไว้จนกว่าแพทย์จะมาถึง ให้ความอบอุ่นแก่ร่างกายโดยการห่มผ้า หรือวางกระเป๋าน้ำร้อน

4. เสื้อผ้าที่ตำแหน่งใดคับเกินไป ควรคลายให้หลวม เช่น บริเวณคอ หน้าอก บริเวณเข็มขัด ฯลฯ

5. ผู้ให้การพยาบาลจะต้องคอยเอาใจใส่ ปลอบโยนให้คลายจากความหวาดวิตก เพราะผู้ป่วยเองมักจะอยู่ในอารมณ์ของการกลัวว่าตนจะตายเป็นที่สุด คอยแนะนำอย่าให้ผู้ป่วยดิ้นรนกระวนกระวายนัก เพราะอาการจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

6. ถ้าเคยเป็นมาบ่อยครั้งแล้ว แพทย์มักแนะนำยาประจำสำหรับใช้ทันทีเมื่อปรากฏอาการขึ้น (ยาพวกนี้เช่นไนโตรกลีย์เซอรีนหรืออะมีย์ลไนไตรท์) ถ้าเช่นนั้นแล้วควรใช้ยานั้นได้ทันที

7. ผู้ป่วยเองต้องฝึกตนเอง ให้ระงับในการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์ต่าง ๆ เมื่อทุเลาจากอาการแล้ว เลิกความโลภ ตื่นเต้น ความโกรธ หรือความอิจฉาริษยาใด ๆ ทั้งสิ้น

8. ติดต่อกับแพทย์และขอคำแนะนำอยู่เสมอ

หัวใจวาย

คำว่า หัวใจวาย นี้ ปัจจุบันมักจะได้ยินกล่าวถึงอยู่เสมอ ความจริงหัวใจวายไม่ได้เกิดขึ้นจากเฉพาะโรคใดโรคหนึ่งของหัวใจ เหตุที่ทำให้หัวใจวายนั้นเป็นผลสุดท้ายของโรคหัวใจหรือเหตุต่าง ๆ อีกหลายอย่างด้วยกัน

ที่ว่า "**หัวใจวาย**" นั้นความหมายอยู่เพียงว่า หัวใจเองหมดสมรรถภาพที่จะสูบฉีดเลือดไปสู่อวัยวะต่าง ๆ ทั่วร่างกายได้ตามปกติเท่านั้นเอง จึงมักจะปรากฏเป็นผลสุดท้ายของโรคต่าง ๆ และเป็นระยะเวลาที่ผู้ป่วยใกล้จะถึงความตายนั่นเอง

อาการของหัวใจวาย

อาการที่ปรากฏขึ้นเมื่อหัวใจวายจะมีดังนี้

1. หอบเหนื่อย อาการนี้ในตอนแรก ๆ จะปรากฏขึ้นเมื่อผู้ป่วยต้องออกแรงความจริงคนธรรมดาอาจมีหอบเหนื่อยได้เมื่อทำงานหนักหรือออกแรงมาก ๆ จะถือเอาว่าผู้นั้นเป็นโรคหัวใจไม่ได้ อาการหอบเหนื่อยในโรคหัวใจนั้นหมายถึงว่าจะเกิดหอบเหนื่อยง่าย ชั่ว

แต่เพียงออกกำลังตามธรรมดาที่ตนเคยทำได้ หรือถ้าอาการมาก ๆ เพียงชั่วแต่เดินในระยะใกล้ ๆ ก็เหนื่อย หรือยิ่งไปกว่านั้นเพียง 3–4 ก้าวก็หอบเหนื่อยแล้ว

เมื่ออาการหัวใจวายมีมากขึ้น อาการหอบเหนื่อยนี้ยิ่งปรากฏชัดขึ้น เพียงแต่อยู่นิ่ง ๆ ก็เหนื่อย และมักจะต้องลุกขึ้นนั่งหอบตลอดเวลา

2. แน่นหน้าอก

3. รู้สึกหัวใจเต้น

4. บวม อาการบวมนี้ตอนแรก ๆ ผู้ป่วยเองก็มักจะสังเกตตนเองว่ารองเท้าของตนคับกว่าธรรมดาหรือข้อเท้าบวม ๆ ในตอนเย็น ๆ ในตอนเช้าอาการบวมนี้ยุบหายไป ระยะท้าย ๆ อาการบวมมักปรากฏขึ้นทั้งตัว

5. ไอ มักปรากฏขึ้นเนื่องจากการมีเลือดคั่งมากในปอด โดยมีอาการไหลเวียนของเลือดนั้นช้าลง บางรายอาจไอเป็นเลือดออกมาด้วย

6. เบื่ออาหาร คลื่นไส้ และอาเจียน

7. ตับโต เนื่องจากเลือดมาคั่งอยู่มาก

8. อาการทางสมอง เป็นผลจากเลือดไปสู่สมองน้อยลง เพราะหัวใจไม่อาจสูบฉีดเลือดไปได้ตามปกติ อาการทางสมองนี้มักจะปรากฏในระยะท้าย ๆ ผู้ป่วยอาจมีอาการกระสับกระส่าย บางรายมี ซึม หมดสติ เพ้อ ฯลฯ

อาการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวไปแล้วนี้ เป็นอาการที่เกิดขึ้นในรายที่มีหัวใจวายลงทีละน้อย ยังมีอาการหัวใจวายอีกอย่างหนึ่งที่จะได้ยินอยู่บ่อย ๆ ก็คือ "**หัวใจวายเฉียบพลัน**"

หัวใจวายเฉียบพลัน (Acute Cardiac Failure)

หัวใจวายเฉียบพลันนี้ หมายถึงการที่กล้ามเนื้อหัวใจหมดสมรรถภาพที่จะทำหน้าที่ได้อย่างทันทีทันใด การเกิดหัวใจวายเฉียบพลันนี้ก็มักจะเกิดขึ้นในผู้ป่วยที่มีโรคหัวใจมาก่อนแล้ว ในผู้สูงอายุนั้นส่วนมากจะปรากฏขึ้นโดยมากเนื่องจากเป็นโรคหัวใจที่เกี่ยวกับการมีเส้นเลือดแข็งทำให้เกิดมีการคั่งของเลือดในปอดมาก และไม่มีเลือดพอเพียงไปสู่ส่วน

ต่าง ๆ ของร่างกายอาการจะปรากฏขึ้นมาทันที กล่าวคือ หายใจขัดหรือหอบ ไอ นอนไม่ลง เพราะถ้าหากนอนจะหายใจไม่ออกและอาจหมดสติไปทันที ทั้งนี้ลักษณะอาการของผู้ป่วยก็ดูสมบูรณ์ปกติดีตลอดมาก่อน

ดังนี้อาการต่าง ๆ ของโรคหัวใจซึ่งกล่าวไว้ข้างบนจึงอาจไม่ปรากฏในผู้ป่วยที่มีหัวใจวายเฉียบพลันนี้มาก่อนเลยก็ได้

จะให้การช่วยเหลืออย่างไรในผู้ป่วยที่มีหัวใจวายเฉียบพลัน ?

ความจริง มีวิธีจะให้การช่วยเหลือผู้ป่วยนี้ได้น้อยเต็มที ผู้ที่พบเห็นญาติพี่น้องหรือคนในครอบครัว มีวิธีช่วยที่ดีที่สุดอยู่ก็คือ การตามแพทย์ให้เร็วที่สุดที่จะเร็วได้ และระหว่างนั้นให้ผู้ป่วยอยู่ในท่าที่สบายที่สุดเท่านั้น

1. ให้คิดไว้เสมอว่าอาการที่ปรากฏขึ้นอาจเป็นอาการของหัวใจวายเฉียบพลันควรรีบปรึกษาแพทย์ที่ใกล้เคียงที่สุดโดยด่วน อย่ามัวรอเวลาในการพยาบาลกันเองหรือรอดูอาการต่อไปก่อน

2. ให้ผู้ป่วยนอนลง และท่าที่เหมาะที่สุด คือ ท่านอนพิงราบ ๆ

3. อย่านำผู้ป่วยเคลื่อนที่ไปที่ใดทั้งสิ้น จนกว่าแพทย์จะตรวจและให้คำแนะนำแล้วพึงทราบเถิดว่า

(1) โรคหัวใจ ได้ทำลายชีวิตคนเราลงไปปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนมาก

(2) โรคหัวใจ มีหลายชนิดด้วยกัน เพราะสาเหตุของโรคหัวใจมีหลายอย่าง

(3) โรคหัวใจ จะทราบได้เมื่อทำการตรวจ และรักษาได้โดยถูกต้องจากแพทย์ผู้ชำนาญโดยเฉพาะ

(4) อย่าลืมว่าผู้ที่เป็นโรคหัวใจอาจเกิดหัวใจวายลงเมื่อใดก็ได้ เขาอาจนั่งคุยกับท่านอยู่อย่างสนุกสนานเมื่อไม่กี่นาทีมานี้ แต่ท่านอาจได้ข่าวว่าเขาถึงแก่กรรมเสียแล้ว ชั่วระยะเวลาที่ท่านหันหลังจากเขามา

(5) ผู้ที่สงสัยว่าตนจะเป็นโรคหัวใจแล้วปรึกษาหารือแพทย์ เพื่อการตรวจให้แน่นอนเสีย ไม่ใช่คนขลาด หากเป็นผู้ที่ฉลาดและไม่ประมาท ดีกว่าปล่อยตนจนกระทั่ง "**สายเกินไป**" เสียแล้ว

เส้นเลือดแข็ง

โดย นายแพทย์ เสนอ อินทรสุขศรี

โรคของเส้นเลือดที่เรารู้จักกันมานานแล้ว แต่ก็พึ่งจะเข้าใจถึงต้นเหตุที่แท้จริงและสนใจกันมากขึ้นในชั่วระยะราว 30 กว่าปีมานี้ ก็คือ โรคเส้นเลือดแข็ง สภาพของเส้นเลือดแข็งนั้น ความหมายก็หมายถึงการแข็งตัวของเส้นเลือดแดง โดยเส้นเลือดนั้นไม่สามารถยืดและหดตัวได้ตามปกติ การเกิดเส้นเลือดแข็งทำให้เกิดโรคแทรกร้ายแรงขึ้นหลายอย่าง ซึ่งล้วนแต่เป็นอันตรายต่อชีวิต

จากผลการทดลองค้นคว้าโดยการให้กระต่ายได้รับอาหารจำพวกไขมันชนิดหนึ่ง ซึ่งเรียกกันตามศัพท์วิชาเคมีว่า "โฆเลสเตอรอล" เป็นจำนวนมาก ๆ ก็ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นของเส้นเลือด ทำให้เส้นเลือดกระต่ายแข็งตัวขึ้นได้ จากการทดลองการตรวจสอบเส้นเลือดแข็งตัวในคนที่ตายลง ก็พบว่าในเส้นเลือดนั้นมีสารจำพวกโฆเลสเตอรอลอยู่และรวมอยู่กับพวกสารประกอบไขมันชนิดอื่น ๆ ไม่เป็นปัญหาเลยว่า การเกิดเส้นเลือดแข็งขึ้นนั้น เป็นผลเนื่องมาจากพวกอาหารที่มีโฆเลสเตอรอลเป็นสำคัญ และเป็นต้นเหตุ

ก่อนอื่นขอให้เข้าใจกันถึงเรื่อง เส้นเลือดของเราพอสังเขปเสียก่อน เส้นเลือดของเรานั้นจะมีผนังประกอบขึ้นด้วยเยื่อ 3 ชั้นด้วยกัน ชั้นในสุดซึ่งอยู่ทางด้านช่องภายในของเส้นเลือดและเป็นส่วนที่มีเลือดไหลสัมผัสไปกับผนังชั้นนี้โดยตรงนั้น จะประกอบขึ้นด้วยเยื่อบาง ๆ ลื่นและใส ทำให้เลือดไหลผ่านอย่างสะดวกโดยปราศจากความฝืดใด ๆ ชั้นถัดมาหรือชั้นกลางของผนังเส้นเดือด เป็นชั้นกล้ามเนื้อ ซึ่งจะทำให้เกิดมีการยืดและ

หดตัวได้ คือทำให้เส้นเลือดตีบเล็กลงหรือขยายโตขึ้นได้ส่วนชั้นนอกสุดเป็นขั้นของเยื่อพังผืดบาง ๆ ที่ถักสานกันไว้คล้ายร่างแหคลุมภายนอกชั้นกล้ามเนื้อ สำหรับที่จะคอยกันไม่ให้เส้นเลือดขยายตัวขึ้นมากจนเกินไป ในเมื่อเกิดความดันขึ้นภายในเส้นเลือด ขณะที่เลือดถูกหัวใจฉีดผ่านมาทางเส้นเลือดด้วยความแรง

ผนังของเส้นเลือดทั้งสามชั้นนี้ ก็ย่อมเหมือนกับเนื้อต่าง ๆ หรือเซลล์ต่าง ๆ ของร่างกายไม่ว่าที่ใด คือต้องการอาหารมาเลี้ยง โดยเหตุนี้เส้นเลือดจึงต้องมีอาหารมาเลี้ยงเหมือนกัน และจะได้รับการเลี้ยงจากอาหารได้ 2 ทาง ทางแรกก็คือจะมีเส้นเลือดฝอยเล็ก ๆ ที่แยกแขนงกิ่งก้านออกมาจากเส้นเลือดนั่นเองผ่านจากผนังชั้นนอกเข้ามาเลี้ยงผนังชั้นกลาง และชั้นในตลอด อีกทางหนึ่งอาหารจะมาเลี้ยงผนังของเส้นเลือดได้ก็โดยมีการไหลซึมซาบของพลาสม่าในเลือดนั่นเอง ผ่านเข้ามาในผนังทั้ง 3 ชั้นของเส้นเลือดและในพลาสม่านั้นก็มีอาหารมาเลี้ยงผนังของเส้นเลือดอย่างวิธีหลังนี้เป็นวิธีสำคัญ และเป็นต้นเหตุอย่างหนึ่งที่จะให้มีคำอธิบายถึงการเกิดของเส้นเลือดแข็งตัวได้

การที่พลาสม่าจะถูกดันให้ผ่านซึมเข้ามาในผนังของเส้นเลือดได้นั้น ก็โดยเกิดมีแรงดันขึ้นภายในเส้นเลือด แรงดันที่เกิดขึ้นภายในเส้นเลือดนั้น เกิดมีขึ้นก็โดยแรงดันของเลือดที่ถูกสูบฉีดออกมาจากการบีบตัวของหัวใจนั่นเอง ดังนี้โดยคุณสมบัติอย่างหนึ่งของผนังเส้นเลือดก็คือ ทำหน้าที่คล้าย ๆ กับเครื่องกรองที่สามารถจะกรองสิ่งต่าง ๆ จากเลือดที่ไหลเวียนอยู่ภายในเส้นเลือดนั้นได้

ในพลาสม่าหรือส่วนที่เป็นน้ำของเลือดนั้น จะมีสารต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบละลายอยู่โดยมีอณูขนาดต่าง ๆ กัน บางชนิดอาจมีอณูเล็ก ตัวอย่างเช่นพวกเกลือ พวกนี้ก็จะผ่านซึมทางผนังของเส้นเลือดได้ง่าย ส่วนพวกอณูใหญ่ ๆ เช่น อณูของพวกโปรตีนบางอย่าง หรือพวกเม็ดเลือดแดงก็ไม่อาจจะกรองผ่านผนังไปได้

อณูภาคของอาหารจำพวกไขมัน ซึ่งร่างกายต้องการใช้เพื่อเป็นอาหารของร่างกายนั้น โดยปรกติธรรมชาติจะไม่ละลายในน้ำ ผิดกับอาหารอย่างอื่น ๆ ที่ร่างกายต้องการใช้ เป็นต้นว่าน้ำตาล โปรเทอีน และวิตามินนั้น จะละลายในน้ำและดูดซึมซาบผ่านจากลำไส้เข้าสู่กระแสเลือดได้ และไปสู่เซลล์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ส่วนพวกไขมันนั้นจะละลายไปกับน้ำได้ก็ต่อเมื่อต้องเข้ารวมตัวกับพวกโปรเทอีนเสียก่อน และเรียกกันว่า "ไลโปโปรเทอีน" ถ้าหากไม่มีการรวมแล้วก็ไม่อาจละลายตัวซึมซาบเข้าสู่กระแสเลือดได้ อณูภาคแห่งไลโปโปรเทอีนนี้ค่อนข้างโตและสลายแยกตัวได้ง่าย เมื่อแรงดันเลือดซึ่งมีอยู่ภายในเส้นเลือด ดันให้พลาสม่าซึ่งจะซึมผ่านผนังของเส้นเลือดไปได้ดังกล่าวมาข้างต้นนั้นเกิดขึ้น อณูภาคของไลโปโปรเทอีน ซึ่งค่อนข้างโตและละลายอยู่ในพลาสม่าก็อาจจะผ่านผนังไปได้โดยความลำบากกว่าอย่างอื่น และโดยที่เป็นอณูภาคที่สลายตัวได้ง่าย อณูของไขมันก็อาจแยกตัวออกจากอณูของโปรเทอีนและกลับเป็นสารที่ไม่ละลายตัวในน้ำ คงเกาะติดอยู่ภายในผนังของเส้นเลือดต่อไป ตามปรกติแล้ว อณูของไลโปรเทอีนก็จะสามารถผ่านผนังของเส้นเลือดไปเลี้ยงเซลล์ต่าง ๆ ได้ แต่โดยเหตุใดก็ตาม ถ้าหากเกิดความผิดปรกติขึ้น การแยกตัวออกของไขมันก่อนจะผ่านผนังเส้นเลือดไปได้นั้น ก็จะเหมือนกับตะกอนที่ติดอยู่กับกระดาษกรอง ไม่อาจผ่านได้ต่อไป คงปล่อยให้แต่โปรเทอีนที่แยกตัวออกไปแล้วผ่านไปเท่านั้น ดังกล่าวมานี้ ถ้านานเข้าอาหารไขมันหรือโดยเฉพาะพวกโฆเลสเตอรอลก็จะรวมตัวกันมากขึ้นภายในผนังของเส้นเลือดนั้นเอง โดยไม่อาจนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

สารใดก็ตามที่อยู่ผิดที่ ในที่อันไม่ควรจะมี และไม่อาจนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อร่างกายได้ ก็ย่อมเป็นสารอันไร้ค่า และเป็นสิ่งแปลกปลอมที่ไม่พึงประสงค์ ผลเสียก็จะปรากฏขึ้น ไขมันที่เข้าไปรวมตัวกันอยู่ในผนังของเส้นเลือดเช่นนี้ก็เหมือนกัน ย่อมจะไปขัดขวางต่อหน้าที่ของเส้นเลือด และทำให้ผนังของเส้นเลือดกระด้าง ขาดความยืดหยุ่นที่ดีดังปรกติไปเสียได้

เมื่อสารพวกไขมันยิ่งเข้าไปขังติดอยู่ในผนังของเส้นเลือดจำนวนมากขึ้นเท่าใด

ปรากฏการณ์ของการเกิดโรคเส้นเลือดแข็งตัวก็จะมีมากขึ้นตามด้วย นั่นก็ย่อมหมายถึงว่าจะเกิดมีอันตรายขึ้นเพราะความเป็นไปของโรคนี้ในที่สุด

มีโรคบางโรค เป็นต้นว่าโรคเบาหวาน หรือโรคไตบางอย่าง จะทำให้เลือดมีจำนวนของไขมันอยู่จำนวนมากขึ้นกว่าปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไขมันจำพวกที่เรียกว่าโฆเลสเตอรอล โดยเหตุนี้จึงอาจให้คำอธิบายได้ว่า เหตุใดคนไข้ที่เป็นเบาหวานหรือโรคไตเหล่านี้ จึงมักจะเกิดมีโรคเส้นเลือดแข็งตามมาด้วยได้เสมอเป็นจำนวนมาก แม้แต่ในคนปกติสมบูรณ์ก็ตาม ถ้าหากได้รับอาหารพวกไขมันมาก ๆ ก็อาจทำให้เส้นเลือดแข็ง แพทย์จึงมักจะแนะนำเสมอเกี่ยวกับเรื่องอาหารว่า โดยทั่วไป คนเราควรจะระวังอาหารพวกไขมันและพวกที่มีโฆเลสเตอรอลมาก ๆ อย่าให้มีในอาหารที่รับประทานเข้าไปนั้นมากจนเกินไป อย่างไรก็ตาม การจะคิดถึงแต่เรื่องการระวังเกี่ยวกับอาหารอย่างเดียวนั้นก็ไม่ถูกนัก เพราะร่างกายของเราไม่ใช่ว่าจะมีไขมัน และพวกโฆเลสเตอรอลจากอาหารที่รับประทานเข้าไปแต่อย่างเดียว ร่างกายจะสร้างพวกไขมันนี้ขึ้นได้เองโดยอาหารอย่างอื่น ๆ ด้วยการลดอาหารจำพวกไขมันนั้นก็เป็นเพียงแต่ว่าจะช่วยให้โฆเลสเตอรอลในร่างกายลดน้อยลงไปบ้างเท่านั้น แต่เนื่องจากอาหารไขมันก็เป็นอาหารที่ร่างกายต้องการคือ มีความสำคัญต่อชีวิตเหมือนกัน การจะงดอาหารจำพวกไขมันเลยโดยเด็ดขาดนั้นย่อมจะเป็นไปไม่ได้ ฉะนั้นข้อแนะนำในเรื่องอาหารในการที่จะป้องกันโรคเส้นเลือดแข็งนั้นก็มีหลักอยู่ว่า อาหารที่ร่างกายต้องการเพื่อจะไปสร้างพลังงานให้แก่ร่างกายนั้นควรจะมีอาหารพวกไขมันอยู่ราว 1 ใน 4 ของจำนวนกำลังงานที่ร่างกายต้องการ โดยจำนวนขนาดนี้จะช่วยทำให้เลือดมีไขมันน้อยลง และช่วยให้เส้นเลือดไม่แข็งตัวเร็วได้

เรามักจะเชื่อกันมานานแล้วว่า การอ้วนมาก ๆ จะเป็นต้นเหตุอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดเส้นเลือดแข็งได้ง่าย คือคนอ้วนจะเป็นโรคนี้ได้ง่ายกว่าคนผอม ๆ แต่ก็ยังไม่มีข้อพิสูจน์อย่างเด็ดขาดให้เห็นได้ แต่ในเมื่อเราทราบอย่างแน่ชัดแล้วว่า การเพิ่มการเก็บอาหารจำพวก

ไขมันไว้ของร่างกายเป็นต้นเหตุทำให้เกิดการอ้วนหรือเป็นโรคอ้วนขึ้น ก็ย่อมไม่เป็นปัญหาเลยว่า คนอ้วนอาจเป็นคนที่มีโอกาสจะเป็นโรคเส้นเลือดแข็งได้ง่ายกว่าคนผอม

เราเคยได้ยินเสมอ ๆ ถึงเรื่องคนที่ถึงแก่กรรมเนื่องจากเส้นเลือดในสมองแตกหรือเส้นเลือดที่มาเลี้ยงหัวใจเกิดตีบตันขึ้น ทั้ง ๆ ที่บางรายก็ยังอายุไม่มากนัก โรคร้ายเหล่านั้นก็พอจะเป็นเครื่องช่วยให้เราคิดเสมอว่า เส้นเลือดของคนเราเหล่านั้นอยู่ในสภาพที่ผิดปรกติไปอย่างไร คนเหล่านั้นล้วนแต่มีเส้นเลือดที่ไม่อาจกรองให้ไขมันผ่านไปโดยสะดวก จนทำให้เส้นเลือดแข็งขึ้นทั้งสิ้น ถ้าหากเส้นเลือดได้มีคุณภาพดีในการกรองอณูภาคของไขมันให้ผ่านไปได้ดีแล้ว โรคเหล่านั้นจะไม่เกิดง่ายเลย ทำไมเส้นเลือดจึงมีคุณภาพในการกรองอาหารดังกล่าวนั้นไม่ดี เรื่องนี้มีผู้กล่าวว่าเป็นเรื่องของพันธุกรรมด้วยเหมือนกัน คือเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นและติดต่อกันมาในครอบครัวของแต่ละบุคคลด้วย โดยมีพ่อแม่และปู่ย่าตายายที่มีเส้นเลือดไม่คงทนแข็งแรง และมีคุณภาพไม่ดีในการที่จะกรองอาหารไขมันให้ผ่านไปได้ ฉะนั้นต้นเหตุของการมีเส้นเลือดแข็งก็อาจประมวลได้ว่า นอกจากการได้รับอาหารจำพวกไขมันมาก ๆ และระดับของไขมันไหลเวียนอยู่ในกระแสเลือดนั้น มีระดับสูงกว่าคนปรกติทั่วไปแล้ว พันธุกรรมเข้ามามีส่วนเป็นเหตุที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งด้วยเหมือนกัน

แรงดันเลือดสูงเป็นต้นเหตุอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้เส้นเลือดแข็งได้ คงไม่เป็นปัญหาเลยว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น การมีแรงดันเลือดสูงก็ยิ่งดันให้พลาสมาที่มีไขมันอยู่นั้นจะให้ผ่านเส้นเลือดไปจำนวนมากขึ้น ไขมันก็ยิ่งเข้าไปขังอยู่ในผนังของเส้นเลือดมากขึ้นนั่นเอง

ต้นเหตุอันสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือเกี่ยวกับเพศ ตั้งแต่หนุ่มจนถึงอายุ 40 ปี ตามสถิติของโรคเส้นเลือดที่เลี้ยงหัวใจนั้น พบในชายมากกว่าหญิงถึง 4 เท่า แต่เมื่อเลยอายุ 40 ปีขึ้นไปแล้ว ก็จะมีได้ในชายและหญิงราว ๆ เดียวกัน การที่ผู้หญิงอายุก่อน 40 ปี พบโรคนี้ได้น้อยกว่า เชื่อกันว่าหญิงยังมีฮอร์โมนเพศหญิงอยู่ และฮอร์โมนนี้สามารถควบคุมป้องกันไม่ให้เส้นเลือดแข็งได้ แต่พอเลยอายุ 40 ปีไป หญิงก็จะค่อย ๆ หมดฮอร์โมนนี้ลงทีละน้อย เส้นเลือดแข็งก็จะเกิดได้เท่า ๆ กับชาย

มีเหตุผลที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง แต่ก็ไม่ใช่เหตุผลที่จะถือว่าเป็นต้นเหตุอันสำคัญของการเกิดเส้นเลือดแข็ง ก็คือ ในเลือดของเรามีสารประกอบอย่างหนึ่งเรียกว่า เฮปาริน เฮปารินนี้อยู่ในเลือดโดยถูกสร้างขึ้นมาจากตับและปอด มีคุณสมบัติที่จะป้องกันไม่ให้เลือดแข็งตัวเป็นลิ่ม ในคนปรกติหลังอาหารใหม่ ๆ จะมีพวกไขมันจำนวนมาก ถ้าหากได้อาหารพวกเนย นม และไขมันต่าง ๆ เข้าไปทางอาหาร ตอนนี้พวกพลาสม่ามักจะขุ่น ถ้าลองฉีดเฮปารินในเส้นเลือด ปรากฏว่าพลาสม่านั้นใสทันที เพราะไขมันเข้ารวมกับโปรเทอีนได้ จึงเข้าใจกันเอาว่า เฮปารินนี้ คือตัวที่จะทำให้ไขมันละลายซึมเข้าผ่านเส้นเลือดได้ ถ้าหากขาดเฮปารินหรือมีน้อยลง ไขมันก็จะไปแยกตัวตกอยู่ในผนังของเส้นเลือดเกิดเส้นเลือดแข็งได้ง่ายต่อไป

การที่จะทราบว่ามีเส้นเลือดแข็งนั้น เป็นปัญหาอยู่เหมือนกัน เพราะมีวิธีที่จะตรวจให้ทราบได้น้อย ถ้าหากเป็นเส้นเลือดภายนอกก็อาจทราบได้จากวิธีการคลำเส้นเลือด เช่นที่ข้อมือซึ่งเราใช้วิธีจับชีพจร สำหรับเส้นเลือดที่อยู่ภายในร่างกาย โดยเฉพาะเส้นเลือดของหัวใจ สมองและไต ซึ่งถือว่าสำคัญมาก และทำให้เกิดอันตรายสูงถ้ามีเส้นเลือดแข็งขึ้นนั้น ก็เป็นการยากที่จะบอกได้จนกว่าจะปรากฏอาการขึ้น ซึ่งก็หมายถึงอันตรายต่อชีวิตไม่น้อยเสียแล้ว

ในคนที่อายุมากนั้น ตามปรกติแล้วเส้นเลือดเองก็จะค่อย ๆ ขาดความยืดหยุ่นไป อันเป็นผลเนื่องมาจากความเสื่อมโทรมลงของเส้นเลือดเองตามธรรมชาติ ผนังชั้นกลางคือชั้นที่เป็นกล้ามเนื้อนั้นก็ค่อย ๆ เสื่อมไป และเกิดเป็นเยื่อพังผืดเข้ามาแทน ดังนั้นเส้นเลือดก็จะแข็งตัวลงยืดหยุ่นไม่ดีพอซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ

โรคเส้นเลือดแข็งนั้น มีอาการร่วมไปกับการมีแรงดันเลือดสูงเสมอ ดังนั้นอาการของแรงดันเลือดสูงก็จะปรากฏขึ้นเมื่อเกิดมีเส้นเลือดแข็งขึ้นนั้น อวัยวะที่จะเกิดมีผลทางอาการรุนแรงขึ้นก็คือ หัวใจ สมอง และไต ส่วนที่อื่น ๆ ก็อาจทำให้เกิดอาการไปได้ต่าง ๆ กัน

ที่หัวใจ–การเกิดมีเส้นเลือดของหัวใจแข็งขึ้น จะปรากฏอาการที่เรียกกันว่า "เจ็บหัวใจ" อันเป็นผลจากกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดไปเลี้ยง และโรคนี้มักเป็นโรคที่เป็นต้นเหตุให้คนเราตายเนื่องจากหัวใจวายเฉียบพลันอยู่มิใช่น้อย และเป็นโรคที่มีอยู่ร้อยละ 40 ของคนไข้ที่เป็นโรคหัวใจทั้งหมดที่สมอง การมีเส้นเลือดแข็งเป็นต้นเหตุให้เกิดเส้นเลือดในสมองแตกและโดยที่การมีแรงดันเลือดสูงร่วมอยู่โดยทั่วไปอยู่แล้ว การเกิดเส้นเลือดในสมองแตกจึงเกิดขึ้นง่ายยิ่งขึ้น

ที่ไต–เส้นเลือดแข็งเป็นเหตุให้ไต มีเลือดไปเลี้ยงน้อยลงและไตจะเสียไป การขับของเสียต่าง ๆ ออกจากเลือดโดยหน้าที่ตามปรกติของไตนั้นก็จะเสียไป ในที่สุดจะเป็นอันตรายต่อชีวิตเนื่องจากของเสียในร่างกาย คั่งค้างอยู่ในเลือดและไม่ถูกขับออกได้

ถ้าเส้นเลือดบริเวณแขนขาเกิดแข็งขึ้น ก็จะเป็นเหตุให้แขนขานั้นขาดเลือดมาเลี้ยงในที่สุด ก็จะเกิดการเน่าตายลงของแขนขานั้น ตลอดทั้งแขนหรือขาได้

การรักษาโรคเส้นเลือดแข็ง ยังไม่มีวิธีการรักษาโดยเฉพาะเลย เมื่อใดเส้นเลือดแข็งแล้ว จะกลับให้คืนดีเหมือนกับเส้นเลือดตามปรกตินั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ การรักษาเมื่อเกิดขึ้นแล้วก็คงต้องให้การรักษาไปตามอาการ โดยแก้ไขอาการนั้น ๆ เท่านั้น

วิธีที่เหมาะที่สุดก็คือการป้องกัน แม้ว่าเราจะทราบดีแล้วว่า โดยธรรมชาติและเป็นกฎธรรมดาแล้วว่าร่างกายของมนุษย์เรานั้นย่อมจะเสื่อมโทรมไปตามอายุขัย เมื่ออายุมากเข้า ความชราทำให้เส้นเลือดแข็งตัว แต่ก็ควรให้เส้นเลือดนั้นแข็งตัวให้ช้าที่สุดเท่าที่จะช้าได้ จนกว่าจะถึงวัยอันควร การป้องกันเป็นเรื่องที่ไม่ยากนัก ก็คงถือหลักการรักษาสุขภาพและอนามัยที่ดีเอาไว้เป็นสำคัญนั่นเองการนอนหลับพักผ่อนให้พอเพียง การขับถ่ายอุจจาระปัสสาวะให้เป็นปกติตามนิสัย การออกกำลังกายพอสมควร ระวังเรื่องอาหารให้มีสมบูรณ์และลดอาหารจำพวกไขมัน ละเว้นจากสิ่งเสพติดที่เป็นพิษต่อร่างกาย ได้แก่ สุรา บุหรี่ และของมึนเมาทั้งหลาย คือสิ่งที่ควรปฏิบัติ ยิ่งไปกว่านั้นก็คือการรักษาสุขภาพทางจิตใจให้ดี ละเว้นต่อจิตใจและอารมณ์ทั้งหลายที่จะทำให้สุขภาพจิตเสื่อมโทรม ความโลภ

ความโกรธ ความหลง จิตใจที่เต็มไปด้วยความวิตกกังวล ขลาดกลัว เศร้าสลดเสียใจ อิจฉาริษยาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นภัยอย่างยิ่ง และเป็นต้นเหตุที่นำไปสู่โรคต่าง ๆ ซึ่งรวมทั้งเส้นเลือดแข็งด้วย ถ้าหากเราปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามวิถีทางของการรักษาสุขภาพอนามัยของกายและจิตซึ่งคนส่วนมากก็รู้กันทั่วไป แต่หากว่ายังขาดความสนใจที่จะปฏิบัตินั้นได้แล้ว แน่นอนเหลือเกินเราคงจะไม่ได้ยินว่า มีผู้ถึงแก่กรรมอันเป็นต้นเหตุจากโรคเส้นเลือดแข็งนี้ ในอายุเพียง 30 – 40 ปี เลย.

ละครชีวิต

เรื่อง "หัวใจวาย"

ศจ. น.พ. ประดิษฐ์ ตัณสุรัต

เรื่องหัวใจวาย เป็นละครชีวิตฉากเดียวจบ ตัวละครมีคนไข้ชาย คือ คุณภิญโญ นอนอยู่บนเตียงภายในห้องพิเศษของโรงพยาบาล

คุณหมอสวมเสื้อคลุมแพทย์ เอาหูฟังคล้องคอเดินเข้าไปเยี่ยมคุณภิญโญตามปกติประจำวัน

คุณภิญโญ "สวัสดีครับ คุณหมอ"

หมอ "สวัสดี คุณภิญโญ วันนี้เป็นอย่างไรบ้าง ?"

คุณภิญโญ "ค่อยสบายหน่อยครับ ผมอยากคุยกับคุณหมอมาหลายวันแล้ว ผมมีปัญหาหลายข้อ แต่เห็นคุณหมอไม่ค่อยว่าง เลยไม่ได้ถามสักที วันนี้เป็นวันหยุดราชการ คุณหมอพอจะมีเวลาคุยกับผมไหมครับ ?"

หมอ "วันนี้ว่างครับ มีอะไรก็ถามมาได้เลย"

คุณภิญโญ "ผมอยากทราบว่าหัวใจนี้คืออะไร ?"

หมอ "ยินดีครับ หัวใจเป็นกล้ามเนื้อลาย รูปดอกบัวตูมขนาดเท่ากำปั้นมือของตัวเอง มีลักษณะคล้ายกล้ามเนื้อลายของร่างกาย เช่น กล้ามเนื้อตามแขนขาทั่วไปของเรานั่นเอง แต่มิได้อยู่ในอำนาจจิตใจของเรา เราไม่สามารถบังคับให้หัวใจเต้นหรือยืดหดตามใจชอบได้ แต่หัวใจมีประสาทอัตโนมัติคอยควบคุมให้เต้น หัวใจจะเต้นช้าหรือเร็วแล้วแต่ร่างกายจะมีอารมณ์หรือกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด หัวใจก็จะเปลี่ยนแปลง และหวั่นไหวไปตามอารมณ์หรือการ

เคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น เวลาเราวิ่งหรือออกแรงทำอะไร หัวใจจะเต้นเร็วขึ้น หรือเวลาเราตกใจและประหม่า หรือเวลาตื่นเต้น หัวใจก็จะเต้นเร็วขึ้น เวลาโกรธหรือดีใจ หัวใจก็จะเต้นเร็วขึ้นเช่นกัน ฉะนั้น เรามักจะได้ข่าวว่า เพื่อนคนนั้นหัวใจวายหลังจากขึ้นบันไดไปชั้นบน หรือหลังจากเต้นชกลมออกกำลังกาย หรือหลังจากทะเลาะกันและมีอารมณ์โกรธ ทำให้มีการแน่นหน้าอก แล้วก็เกิดหัวใจวายอย่างกระทันหัน เป็นต้น อาการของหัวใจเหล่านี้คล้าย ๆ กับว่า หัวใจนั้นหวั่นไหวไปตามอารมณ์ และการเคลื่อนไหวของร่างกาย หรืออาจจะเรียกได้ว่าหัวใจก็มีหัวใจเหมือนกัน"

คุณภิญโญ "หัวใจทำหน้าที่อะไร ? หรือมีความสำคัญต่อร่างกายอย่างไร ?"

หมอ "หัวใจมีหน้าที่คล้ายเครื่องสูบน้ำโดยการหดตัวและขยายตัว เมื่อหดตัวก็ฉีดเลือดแดงที่ฟอกแล้วไปเลี้ยงร่างกาย และเมื่อขยายตัวก็ดูดเลือดดำที่ใช้แล้วจากร่างกาย ส่งไปให้ปอดเพื่อฟอกให้เป็นเลือดแดงอีก หัวใจจะหดตัวและขยายตัวนาทีละประมาณ 72 ครั้ง สำหรับบางคนอาจจะช้าหรือเร็วกว่านี้ก็ได้ การหดตัวของกล้ามเนื้อหัวใจนี้เอง ทำให้เกิดการเต้นของหัวใจ ซึ่งเราอาจรู้สึกได้เวลาเราออกกำลังกาย เช่น วิ่ง แล้วทำให้เกิดความดันของเลือดซึ่งทำให้หลอดเลือดแดงทั่วไปนูนแข็งขึ้นมา คล้ายสายสูบของรถดับเพลิงขณะดับไฟทำให้เราสามารถคลำหลอดเลือดแดงได้ในที่ต่าง ๆ แต่ที่เรานิยมคลำตรวจความดันของเลือดที่สะดวกและง่าย ๆ คือที่ต้นข้อมือ ซึ่งเราสามารถสัมผัสการเต้นของหัวใจ หรือที่เราเรียกกันว่า "ชีพจร" ทำให้แพทย์สามารถคาดคะเนความดันของเลือดและจังหวะของการเต้นของหัวใจว่า เต้นเบาหรือแรง ช้าหรือเร็วเท่าใด ?

เมื่อเด็กอยู่ในครรภ์ หัวใจก็เจริญรูปร่างเป็นอวัยวะมาแล้ว และจะสมบูรณ์เป็นรูปหัวใจเมื่อทารกในครรภ์มีอายุได้ประมาณ 1 เดือนครึ่ง ถึง 2 เดือน

และทำงานเรื่อยมาจนเด็กคลอด จึงนับว่าหัวใจมีอายุมากกว่าอายุของร่างกายราว 10 เดือน หรือหัวใจนั้นทำงานมากกว่าเราประมาณ 8 เดือน นอกจากนั้นเมื่อหัวใจเริ่มทำงานจนเมื่อเราตาย หัวใจไม่เคยหยุดพักกลางวันหรือกลางคืนเหมือนเราเลย

ธรรมเนียมจีนที่นับอายุโดยบวกอายุจริงอีก 1 ปีนั้นจึงรู้สึกว่าใกล้ความจริง ที่เอาอายุในครรภ์อีก 10 เดือนบวกเข้าไปด้วย

ถ้าเราคำนวณว่าหัวใจทำงานมากเพียงใด ผมจะคำนวณให้ดูอย่างง่ายๆ

หัวใจเต้น	นาทีละ	70	ครั้ง
,, ,,	ชั่วโมงละ	4,200	,,
,, ,,	วันละ	100,800	,,
,, ,,	ปีละ	36,792,000	,,

คนอายุ 60 ปี หัวใจจะเต้นตลอดชีวิต 2,207,520,000 ครั้ง เมื่อหัวใจหดตัวหรือเต้นครั้งหนึ่ง สามารถสูบฉีดเลือดแดงออกไปเลี้ยงร่างกายได้ประมาณ 60–80 ซีซี. ฉะนั้นชั่วชีวิตของคนอายุ 60 ปี จำนวนเลือดที่หัวใจฉีดออกไปจะได้จำนวน

36,792,000 × 80 ×60	=	176,601,600,000	ซีซี.
	=	176,601,600	ลิตร
	=	8,830,080	ปีบ

หรือคิดง่าย ๆ วันหนึ่งหัวใจสามารถฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายได้

100,800 × 80	=	8,064,000	ซีซี
หรือ	=	8,064	ลิตร
หรือ	=	400	ปีบ

ถ้าจะให้เจ้าของหัวใจตักน้ำใส่ตุ่มวันละ 400 ปี๊บ ไม่ทราบว่าเจ้าของหัวใจจะทำไหวหรือไม่ ? ตัวเลขเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าหัวใจทำงานหนักเพียงใด และหัวใจไม่สามารถหยุดได้ ถ้าหยุดเมื่อใดเจ้าของก็สิ้นใจทันที ดังจะเห็นได้ว่าหัวใจมีความสำคัญต่อร่างกายมากเพียงใด ?

คุณภิญโญ "แหม น่าสนใจมากครับ ผมไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า หัวใจจะทำงานมากมายเท่านี้ ถ้าหมอไม่แสดงตัวเลขออกมาผมคงไม่เชื่อ ก็ถ้าเมื่อหัวใจทำงานมากมายและก็ไม่เคยหยุดพักเลยเช่นนี้ ทำไมหัวใจจึงทนได้ล่ะครับ ?"

หมอ "เพราะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้สร้าง มนุษย์มา ให้มี หัวใจ เป็นอวัยวะ ที่สำคัญอวัยวะหนึ่ง ให้มีอานุภาพเป็นพิเศษสามารถทำงานหนักได้ โดยไม่หยุดเลยตลอดชีวิต (หัวใจเต่าก็มีอานุภาพพิเศษ แม้ตัดเอาออกมานอกตัวเต่าแล้วทำให้เต้นต่อไปอีกได้นานถึง 1 ปี) แต่หัวใจก็เป็นอวัยวะที่มีส่วนคล้ายอวัยวะอื่น ๆ ทั่วไป คือมีสังขารเหมือนกัน ถ้าให้เราวิ่งหรือเดินรอบสนามหลวงเรื่อยไป โดยไม่ให้หยุดเลยเราก็จะต้องมาถึงจุดหนึ่ง ซึ่งเราหรือใครก็ตามไม่สามารถวิ่งหรือเดินหรือก้าวขาออกไปได้ นั่นก็แปลว่า กล้ามเนื้อของขาหมดแรงแล้ว แม้แต่จะก้าวออกไปอีกก้าวเดียวก็ไม่ไหว ถ้าใครไม่เชื่อก็ลองวิ่งหรือเดินรอบสนามหลวงก็ได้ หัวใจก็จะอยู่ในภาวะเดียวกัน เมื่อเต้นมาตลอดชีวิต เช่น 50, 60 หรือ 100 ปี ก็จะถึงวันหนึ่งซึ่งไม่สามารถจะเต้นต่อไปได้ เมื่อนั้นก็ต้องหยุดลงเหมือนกับกล้ามเนื้อของขา ฉันใดก็ฉันนั้น ส่วนหัวใจใครจะอยู่นานหรือสั้นเพียงใด ? จึงอยู่ที่เจ้าของนั้นจะถนอมหัวใจของตัวเองอย่างไร ? หรือมีเหตุภายนอกมาบั่นทอนชีวิตและรบกวนหัวใจให้มีอายุสั้นลงเพียงใด ?"

คุณภิญโญ "ผมพอจะเข้าใจละครับ ที่นี้ที่บอกว่าผมเป็นโรคหัวใจนั้นหมายความว่าอย่างไรครับ ?"

หมอ "ผู้ป่วยด้วยโรคหัวใจนั้นมีหลายอย่าง แต่ถ้าจะแบ่งสาเหตุของโรคหัวใจที่สำคัญอย่างง่าย ๆ ก็คงได้ ดังนี้

1) **หัวใจพิการมาแต่กำเนิด** หัวใจมีความพิการอยู่แล้วเมื่อเกิดมาเช่นผนังกั้นระหว่างห้องหัวใจมีรูโหว่ ขนาด 5 ถึง 15 มิลลิเมตร หรือลิ้นหัวใจตีบและแคบลง ทำให้เกิดโรคที่เรียกว่าหัวใจรั่ว เพราะหัวใจไม่สามารถสูบฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายได้เพียงพอ ต้องทำงานหนักมากขึ้น และเนื่องจากมีรูรั่วระหว่างห้องของหัวใจทำให้เลือดรั่วกลับไปเวลาหัวใจหดตัว และเป็นเหตุให้เลือดแดงและเลือดดำปนกัน ดังนั้นเมื่อเด็กเกิดมาจึงมีผิวหน้าสีเขียวคล้ำ ไม่แดงเหมือนปกติ และเด็กที่มีหัวใจรั่วแบบนี้ ถ้ารูรั่วมีขนาดโตมากก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้นานนัก

2) **หัวใจพิการจากโรครูมาติซั่ม หรือโรคปอดบวมตามข้อ** โรคนี้นอกจากจะเป็นตามข้อใหญ่ ๆ แล้ว ยังไปทำให้เกิดความพิการที่ลิ้นของหัวใจลิ้นนั้นจะหนาและแข็งจนปิดไม่สนิท ทำให้เกิดการรั่วเวลาหัวใจหดตัว และขณะเดียวกัน ช่องระหว่างลิ้นก็แคบด้วย ทำให้หัวใจฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายไม่พอ ก็ต้องทำงานหนักขึ้นเช่นเดียวกัน และเมื่อหัวใจต้องทำงานชดใช้ส่วนที่รั่วไป ก็เท่ากับบั่นทอนชีวิตของหัวใจลงไปตามส่วน แล้วแต่เจ้าของจะถนอมหัวใจหรือปฏิบัติตนตามคำแนะนำของหมอเพียงใด โรคหัวใจรูมาติคนี้ อาจเป็นตั้งแต่อายุน้อย ๆ ก็ได้คือ เริ่มเป็นตั้งแต่อายุ 6 – 10 ปี หัวใจของคุณภิญโญก็อยู่ในชนิดนี้ละครับ"

3) **หัวใจพิการจากหลอดเลือดแดงที่มาเลี้ยงหัวใจตีบหรือตัน ซึ่งบางทีเรียกว่าโรคหัวใจโคโรนารี** (โคโรนารีเป็นชื่อของหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงหัวใจ เพราะหัวใจก็เป็นกล้ามเนื้ออันหนึ่งที่ต้องมีหลอดเลือดมาเลี้ยงเหมือนอวัยวะอื่น ๆ) ซึ่งมักจะเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตายโดยปัจจุบัน

โดยไม่มีเวลาสั่งเสียหรือให้หมอมาช่วยได้ เพราะจะตายภายใน 3 ถึง 5 นาที **สาเหตุที่ทำให้หลอดเลือดเลี้ยงหัวใจตีบนั้น เนื่องจากหลอดเลือดแข็งโดยที่มีไขมันไปเกาะที่ผนังหลอดเลือด นอกจากนี้ถ้ามีโรคเบาหวานหรือภาวะความดันเลือดสูงอยู่แล้ว โรคหลอดเลือดแข็งก็จะเกิดเร็วขึ้น หรือทำให้เกิดการตีบตันของหลอดเลือดง่ายขึ้นก่อนวัยอันควร หรือมากขึ้นกว่าที่ควร** โรคหลอดเลือดตีบตันนี้ พบได้มากในคนอายุ 50 ถึง 60 ปี แต่มีเหตุอื่นหลายอย่างที่ช่วยให้ผู้ป่วยเป็นโรคนี้ เมื่ออายุเพียง 40 ปี เท่านั้น ดังที่คุณภิญโญจะได้ยินหรือเห็นข่าว ที่เพื่อนหรือญาติบางคนเป็นหัวใจวายอย่างปัจจุบันทันด่วน เมื่ออายุได้เพียง 40 หรือ 45 ปีเท่านั้น ผู้ชายเป็นมากกว่าผู้หญิง คนทำงานเบา ๆ เป็นมากกว่าคนทำงานหนัก คนอ้วนเป็นมากกว่าคนผอม คนมีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย เป็นบ่อยกว่าคนที่มีจิตใจสงบเยือกเย็น

เมื่อหลอดเลือดเลี้ยงหัวใจขนาดเล็กตีบหรือตัน จะทำให้กล้ามเนื้อของหัวใจตายเป็นหย่อม ๆ หรือถ้าหลอดเลือดขนาดใหญ่ (หลอดเลือดโคโรนารี) ตีบกล้ามเนื้อของหัวใจจะตายทันที อันเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้ป่วยถึงแก่กรรมอย่างรวดเร็วใน 2 – 3 นาที

4) **หัวใจพิการเนื่องจากภาวะความดันของเลือดสูง** สาเหตุที่ทำให้ความดันของเลือดสูง คือหลอดเลือดของไตแข็ง, ไตอักเสบและพิการชนิดต่าง ๆ, เนื้องอกในสมอง, หลอดเลือดใหญ่ตีบ และเนื้องอกของต่อมหมวกไตเป็นต้น นอกนั้นก็มักจะหาเหตุไม่ได้ เมื่อเกิดภาวะความดันเลือดสูงและผนังของหลอดเลือดแดงรัดตัวเล็กลง หัวใจต้องฉีดเลือดแรงขึ้นหรือทำงานมากขึ้นจนผนังกล้ามเนื้อหัวใจหนามากขึ้น และเมื่อเพิ่มงานให้หัวใจแบบนี้ ก็เท่ากับทำให้หัวใจโตและหมดแรงเร็วขึ้นกว่าปกติ ในขณะเดียวกันหลอดเลือดเลี้ยงหัวใจ ก็มักจะตีบเร็วด้วย ฉะนั้นคนที่มีความดันสูงอยู่นาน ๆ หัวใจก็จะหมดแรงเร็วและ

หลอดเลือดเลี้ยงหัวใจก็มักจะตีบเร็ว และเป็นสาเหตุของหัวใจวายอย่างปัจจุบัน คนที่มีโรคไตอักเสบเมื่ออายุน้อย มักมีความดันเลือดสูงเมื่ออายุน้อย

5) **หัวใจพิการเนื่องจากโรคซิฟิลิส** (กามโรคชนิดหนึ่ง) เชื้อโรคซิฟิลิสจะเริ่มต้นจากอวัยวะสืบพันธุ์ แล้วลามไปทำให้เกิดความพิการที่ลิ้นของหัวใจแบบเดียวกับโรคหัวใจรูมาติคที่กล่าวมาแล้ว แต่มักจะเป็นคนละลิ้นเป็นผลทำให้ช่องของลิ้นหัวใจแคบลงและปิดไม่สนิท ทำให้เกิดหัวใจรั่ว หัวใจโต และหมดแรงลงในที่สุด

6) **หัวใจพิการจากเชื้อไวรัสและโรคติดเชื้ออย่างแรง** เช่นโรคไข้หวัดใหญ่ หรือโลหิตเป็นพิษอย่างแรง กล้ามเนื้อหัวใจพลอยอักเสบไปด้วยและหมดแรงลงอย่างรวดเร็ว ทำให้หัวใจวาย ภายในระยะเวลาอันสั้น

7) **หัวใจพิการจากสาเหตุอื่น ๆ อีกหลายอย่าง** ซึ่งผมไม่สามารถจะอธิบายให้หมดได้

คุณภิญโญ "ขอบคุณมากครับ ผมค่อยเข้าใจในโรคของผมดีขึ้น ต่อไปผมอยากทราบว่าคนที่เป็นโรคหัวใจจะมีอาการอย่างไรบ้าง ?"

หมอ "อาการของโรคหัวใจมีหลายอย่าง แต่ที่สำคัญมีดังนี้ คือ อาการเหนื่อยง่าย หอบง่าย แน่นหน้าอก เจ็บหน้าอก ซีด ไอ บวม อาการบวมมักจะเริ่มที่บริเวณเท้าทั้งสองข้างก่อน แล้วลามขึ้นมาตามขา ต่อมาจะบวมบริเวณมือและแขน บวมท้อง และขั้นสุดท้ายจะบวมที่บริเวณหน้า นอนราบไม่ได้ ต้องนั่งหายใจ"

คุณภิญโญ "คนเป็นโรคหัวใจสูบบุหรี่ กินเหล้า ได้ไหมครับ ?"

หมอ "บุหรี่ทำให้หลอดเลือดเลี้ยงหัวใจบีบตัวเล็กลง คนที่ไม่เป็นโรคหัวใจมาก่อนถ้าสูบบุหรี่มากตั้งแต่วันละ 10 มวน จนถึงวันละ 40 มวน ก็ทำให้หลอดเลือดเลี้ยงหัวใจตีบลงเร็วกว่าที่ควร และทำให้อายุสั้นลงตามส่วนดังนี้.—

สูบวันละ 10 ถึง 20 มวน อายุสั้นลง 10 ปี

สูบวันละ 20 ถึง 30 มวน อายุสั้นลง 15 ปี

สูบวันละ 30 ถึง 40 มวน อายุสั้นลง 20 ปี

ฉะนั้น คนที่เป็นโรคหัวใจอยู่แล้ว อายุจะสั้นลงเป็น 2 เท่า

เหล้ามีแอลกอฮอล์ซึ่งทำให้หัวใจเต้นแรงขึ้น เท่ากับเร่งให้หัวใจทำงานหนักขึ้นโดยไม่มีประโยชน์อะไรขึ้นมา และเมื่อหัวใจทำงานหนักขึ้น ก็เท่ากับบั่นทอนสังขารของหัวใจให้สั้นเข้า ฉะนั้นคนที่เป็นโรคหัวใจอยู่แล้วมากินเหล้า ก็เท่ากับทำให้หัวใจหมดแรงเร็วขึ้น และทำให้ผู้ป่วยอายุสั้นลงอีก 2 เท่าเช่นเดียวกับบุหรี่ ฉะนั้นผมจึงห้ามคนที่เป็นโรคหัวใจไม่ให้สูบบุหรี่และกินเหล้า"

คุณภิญโญ "ทีนี้ผมจะถามคุณหมอเรื่องแต่งงาน ทั้งผู้ชายและผู้หญิงที่เป็นโรคหัวใจ คุณหมอจะแนะนำอย่างไรครับ ?"

หมอ "คำแนะนำเรื่องแต่งงานกับผู้ป่วยด้วยโรคหัวใจ แตกต่างไปแล้วแต่ละรายว่าเป็นโรคหัวใจชนิดไหนตามที่กล่าวมาแล้ว และถ้าผู้ป่วยปฏิบัติตามที่หมอแนะนำไปก็สามารถมีชีวิตสมรสไปได้นานตามสมควร คนที่เป็นโรคหัวใจรั่ว รูเล็กและไม่มีอาการอะไรมากนัก หรือหัวใจรูมาติค แต่เป็นไม่มาก ก็สามารถมีชีวิตสมรสที่สมบูรณ์เกือบเท่าคนปกติ และสามารถมีบุตรได้

ผู้ป่วยที่มีอาการปานกลางและอยู่ในความดูแลและคำแนะนำของ แพทย์อยู่ตลอดเวลา ก็มีชีวิตสมรสได้เกือบปกติ และสำหรับผู้หญิงก็สามารถมีบุตรได้ตามปกติ แต่ในจำนวนจำกัดเท่าที่แพทย์เห็นควร หรือให้คลอดโดยการผ่าหน้าท้องก็ทำได้

สำหรับผู้ป่วยที่เป็นมาก เช่น โรคหัวใจรั่วมาแต่กำเนิด โดยมากร่างกายจะไม่สมบูรณ์ทั้งหญิงและชาย และมักจะอายุสั้น แต่ถ้ามีชีวิตอยู่ไปจนหนุ่ม

สาวก็มักจะแต่งงานไม่ได้ หรือถ้าจะแต่งงานก็ควรคุมกำเนิด ผู้ชายที่เป็นโรคหัวใจจากความดันสูงมาก ๆ ก็ไม่ควรแต่งงาน **มีผู้ป่วยชายเป็นโรคหัวใจจากความดันสูงรายหนึ่งอายุประมาณ 38 ปี ชอบพอกับผู้หญิงมาร่วม 5 ปี ฝ่ายหญิงก็รบเร้าให้แต่งงานเพราะฝ่ายหญิงอายุมากแล้ว ฝ่ายชายเสียอ้อนวอนไม่ได้ก็ตกลงแต่งงาน พอรดน้ำในตอนเย็น ฝ่ายชายก็หัวใจวายในคืนนั้นเอง"**

คุณภิญโญ "คนเป็นโรคหัวใจ ออกแรงบ้างได้ไหมครับ ?"

หมอ "คนปกติก็อาจจะออกแรงโดยการเดิน หรือการวิ่งได้ตามความแข็งแรงของแต่ละคน หรือจะเล่นกีฬาเบา ๆ ตามสมควร ถ้าตนยังสามารถเล่นได้โดยไม่มีอาการเหนื่อย แต่ถ้าเล่นแล้วเหนื่อยมาก ก็หมายความว่าหัวใจของคนนั้นไม่เหมาะที่จะออกแรงอะไรที่เกินกำลังของตนไปแล้ว และควรออกแรงเท่าที่เหมาะสมกับอาการเหนื่อยของตนเอง

ส่วนคนไข้ที่มีโรคหัวใจนั้น หัวใจหมดแรงอยู่ก่อนแล้ว ถ้าไปออกแรงเพิ่มงานให้หัวใจให้มากขึ้นไปอีก ก็ไม่มีปัญหาว่า หัวใจจะต้องวายลงก่อนถึงเวลาอันสมควร ฉะนั้นการออกแรงในโรคหัวใจจึงห้ามเด็ดขาด หากผู้ป่วยที่ยังเดินไปมาได้โดยไม่มีการเหนื่อยเลยนั้น ก็อาจจะบริหารโดยการเดินช้า ๆ วันละเล็กละน้อย ตามอาการที่คิดว่าจะไม่เพิ่มงานแก่หัวใจ และผู้ป่วยที่รู้สังขารตัวเองว่าเมื่อเดินหรือขึ้นบันไดแล้วจะเหนื่อยหรือไม่ ก็อาจทำได้ตามความสามารถของแต่ละคน"

คุณภิญโญ "เรื่องอาหารล่ะครับคุณหมอ จะห้ามอาหารอะไรบ้าง ?"

หมอ "ในหัวใจของคนที่อ้วนนั้น ปรากฏว่าเม็ดไขมันจะแทรกเข้าไปอยู่ในระหว่างเซลล์ของกล้ามเนื้อของหัวใจเป็นจำนวนมาก ทำให้การยืดและการหดตัวของหัวใจเสียไป เพราะเท่ากับไขมันไปแยกทำให้กล้ามเนื้อเล็กลงและกระจายออกไปแทนที่จะรวมกัน ฉะนั้นคนอ้วนจึงรู้สึกเหนื่อยภายหลังวิ่งหรือออกแรง

ได้ง่ายกว่าคนผอม นอกจากนี้ การกินอาหารมาก ๆ จะทำให้กระเพาะอาหารพองมาก และมักจะดันหัวใจขึ้นไปทำให้หัวใจหดและขยายตัวไม่สะดวก ทำให้มีอาการจุกแน่นภายหลังที่กินอาหารอิ่มมากเกินไป โดยมากจึงแนะนำผู้ป่วยโรคหัวใจให้จำกัดอาหารทุกอย่างที่มีไขมันและโปรตีนมาก ทั้งจำกัดจำนวนแต่ละมื้อ เพื่อมิให้กระเพาะอาหารพองและดันหัวใจจนเกิดอาการอึดอัดและหายใจไม่สะดวก บางคนกินอาหารอิ่มมากเกินไปจนนั่งไม่ได้ ต้องลุกขึ้นเดินสักพักหนึ่ง เพื่อให้อาหารเดินทางออกจากกระเพาะอาหารไป จนรู้สึกสบายขึ้นหายแน่นหายอึดอัด และอาการหัวใจวายมักจะเกิดขึ้นภายหลังกินอาหารมากเกินไปบ่อย ๆ"

คุณภิญโญ "ขอบคุณมากครับคุณหมอ ผมเป็นโรคหัวใจมานาน แต่ไม่ค่อยได้หาความรู้เพิ่มเติม บางทีก็ขัดคำสั่งของหมอ บางทีก็ลืมไปบ้าง อดไม่ค่อยได้ ผมต้องขออภัยนะครับ ถ้าผมทำอะไรที่นอกคำสั่งของคุณหมอไปบ้าง"

ก่อนที่คุณภิญโญจะมาอยู่โรงพยาบาลครั้งสุดท้าย คุณภิญโญได้ซื้อล๊อตเตอรี่ไว้ที่บ้าน 1 ใบ เป็นงวดวันที่ 30 มกราคม ศกนี้ ปรากฏว่าโชคดีล๊อตเตอรี่ใบนี้ถูกรางวัลที่ 1 เงิน 1,250,000 บาท ภรรยาคุณภิญโญเกรงว่าถ้าบอกคุณภิญโญโดยตรง ก็อาจจะทำให้คุณภิญโญดีใจจนหัวใจวายได้ จึงวานให้คุณหมอช่วยเลียบเคียงบอกข่าว อย่าให้คุณภิญโญดีใจจนเกินไปนัก คุณหมอจึงนำล๊อตเตอรี่ใส่กระเป๋าเพื่อนำมาให้คุณภิญโญในวันนี้ เมื่อคุณหมอคุยเรื่องการเจ็บไข้ด้วยโรคหัวใจเสร็จแล้วก็เอาเครื่องฟังใส่หู ทำการตรวจหัวใจคุณภิญโญตามปกติเช่นเคย

หมอ "คุณภิญโญ เคยถูกล๊อตเตอรี่บ้างหรือเปล่าครับ"

คุณภิญโญ "ตั้งแต่เล่นล๊อตเตอรี่มาจนถึงวันนี้ ผมเคยถูกเลขท้ายหนเดียว 200 บาทเท่านั้นแล้วก็ไม่เคยถูกอีกเลย"

หมอ "คุณภิญโญยังโชคดีเคยได้ตั้ง 200 บาท ผมก็เคยซื้อแต่ไม่เคยถูกเลยในชีวิต คราวนี้คุณภิญโญซื้อไว้บ้างหรือเปล่า"

คุณภิญโญ "ก่อนที่ผมจะมาอยู่โรงพยาบาลคราวนี้ ผมซื้อไว้ 1 ใบ ฝากแม่เด็กเขาไว้ยังไม่รู้ว่าจะถูกหรือไม่"

หมอ "สมมุติว่า ถ้าคุณภิญโญเกิดโชคดีถูกรางวัล 50,000 บาทล่ะ คุณภิญโญคิดว่าจะใช้เงินอย่างไรบ้าง"

คุณภิญโญ "ถ้าผมถูกรางวัล 50,000 บาท ก็ตั้งใจไว้ว่าจะเอาไว้ให้ลูกบ้าง เอาไว้รักษาตัวบ้าง"

หมอ "ดีแล้วคุณภิญโญ ทีนี้สมมุติว่าเกิดถูกรางวัล 500,000 บาทล่ะ จะทำอย่างไรดี"

คุณภิญโญ "ถ้าถูก 500,000 ผมเห็นจะต้องทำบุญบ้างสัก 50,000 สำหรับคุณหมอเองผมก็ยังไม่ได้ตอบแทนบุญคุณให้สมกับที่คุณหมอได้ช่วยชีวิตผมมาเลย คราวนี้ก็ตั้งใจว่าถ้าถูกล๊อตเตอรี่ใบนี้ก็เห็นจะต้องแบ่งให้คุณหมอบ้างตามสมควร"

หมอ "นี่คุณภิญโญพูดจริง ๆ หรือว่าล้อผมเล่น"

คุณภิญโญ "พุทโธ่ คุณหมอ คุณหมอช่วยชีวิตผมไว้แท้ ๆ แล้วผมจะไม่ตอบแทนคุณหมอได้อย่างไร ผมเองก็คงมีชีวิตอยู่ต่อไปอีกไม่นานเท่าไร ผมรู้สังขารของผมดี"

หมอ "ก็เผื่อว่าคุณภิญโญเกิดโชคดีจริง ๆ ถูกล๊อตเตอรี่ตั้ง 1,250,000 บาทล่ะครับ คุณภิญโญมีโครงการใช้เงิน 1 ล้านบาทนี้อย่างไรบ้าง"

คุณภิญโญ "ถ้าผมโชคดีจริง ๆ ได้เงินตั้ง 1,250,000 บาท ผมก็ต้องแบ่งไว้ส่วนหนึ่ง แล้วก็ทำบุญบ้างอย่างที่ตั้งใจไว้ ส่วนที่เหลือ 500,000 บาท ผมยกให้คุณหมอหมดเลย"

คุณหมอเอามือล้วงล๊อตเตอรี่ใบที่ถูกรางวัลที่หนึ่ง ยื่นส่งให้คุณภิญโญ พร้อมกันนั้น คุณหมอก็เป็นลมหน้ามืดหัวใจวายล้มฟาดลงข้างเตียงคุณภิญโญนั่นเอง

– ปิดม่าน –

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล นิยมวิทยา (แผนกการพิมพ์) 162/3–4–5 ถนนบำรุงเมือง สำราญราษฎร์ กรุงเทพ ฯ โทร. 217661 นายวิทยา รุจิรวณิชเทพ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา 2518